Editori / Edited by: Silvia Niculae, Cristia Chira,
Ruxandra Iana Runtag

LITORAL, LATERAL

SEASIDE, ASIDE

Editura universitară „Ion Mincu”, București
2026

Editori / Editors: Silvia Niculae, Cristia Chira, Ruxandra Iana Runtag
Cordonator ediție, concepție grafică și tehnoredactare / Edition coordinator, graphic design and typesetting: Silvia Niculae
Design copertă / Cover design: Clara Gastelois
Ilustratoare / Illustrator: Mădălina Sandu
Traducere și corecturi / Translation & Proofreading: Maria Alexandra Irina
Contribuții / Contributions: Elina Alatalo, Șerban Barbu, Justin Baroncea, Gabriela Grigore, Mihaela Cecilia Lazăr, Juan Carlos Loyo, Cristi Matei, Avaneesh Nataraja, Teodora Cristina Olteanu, Mihai Moga-Paler, Nour Abi Rached, Adrian Rădulescu, Teodor Sarighioleanu, Xhenis Shehu
Fotografii 35mm Limanu / 35mm photos, summer school: Dragoș Dițu
Fotografii litoral / Seaside photos: Lorin Constantin Niculae
Editura Universitară „Ion Mincu": Elena Dinu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Litoral, lateral = Seaside, aside / ed.: Silvia Niculae, Cristia Chira, Ruxandra Iana Runtag. - Bucureşti : Editura Universitară "Ion Mincu", 2026
ISBN 978-606-638-451-3

I. Niculae, Silvia (ed.)
II. Chira, Cristia (ed.)
III. Runtag, Ruxandra Iana (ed.)

55
82

Lucrarea de față reprezintă strict punctele de vedere ale autorilor. Responsabilitatea lucrării le revine în întregime autorilor, atât în ceea ce privește conținutul, cât și forma.

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această publicație nu poate fi reprodusă, stocată sau transmisă prin orice mijloace de natură electronică, mecanice, de copiere, întregistrare sau alte forme fără permisiunea scrisă a autorilor și a editurii.

The present work strictly represents the authors' viewpoints. The authors bear full responsibility for the work, both in terms of content and form.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored, or transmitted by any electronic, mechanical, photocopying, recording, or other means without the written permission of the authors and the publisher.

© 2026, Editura Universitară „Ion Mincu", Strada Academiei nr. 18-20, sector 1, București, cod 010014, tel. 40.21.30.77.193

pentru toți cei care observă, evocă, analizează, contemplă și se distrează pe orice litoral din lume

for all those who observe, analyse, contemplate and find joy by the sea, anywhere in the world

Cuprins

Cum se citește litoralul din carte și cum se citește cartea pe litoral 6

La limita litoralului 12

Piatra în Dobrogea de Sud și lectura patrimoniului vernacular 20

Între loc, comunitate și proces. Dincolo de atelier 26

Nu prea putem să ne grăbim în antropologie 34

Memorie materială și mobilitate istorică pe litoralul dobrogean 40

Masa critică 46

Acupunctura urbană, catalizator al microinteracțiunilor sociale multiculturale 50

Gânduri de după-amiază 58

Constanța ochilor britanici 60

Ritualuri ale apei. Practici maritime și transformarea litoralului din Batroun 70

O școală în aer liber pentru arhitecți: colonialitatea litoralului în Albania 88

Ijmuiden, pentru că uneori uiți de vastitate 96

Porțile Paradisului 106

Memoria unui peisaj în mișcare. Plaja Formby 118

Un muzeu lângă apă. Bharat Bhavan 126

Despre echipa volumului 140

Table of Contents

How to Read the Seaside in the Book & How to Read the Book at the Seaside 7

At the Edge of the Seaside 13

Stone in Southern Dobruja and the Reading of Vernacular Heritage 21

Place, community and process. Beyond the workshop 27

We cannot really rush things in anthropology 35

Embodied Memory and Historical Mobility on the Dobrujan Coast 41

Critical Mass 47

Urban Acupuncture as a Catalyst for Multicultural Social Micro-Interactions 51

Afternoon thoughts 58

Constanța through the British Gaze 61

Water Rituals. Maritime Practices and the Changing Coast of Batroun 71

An Open-Air School for Architects: Coastal Coloniality in Albania 89

Ijmuiden, because you sometimes forget about vastness 97

The Gates of Paradise 107

The Memory of a Moving Landscape. Formy Beach 119

A Museum by the Water. Bharat Bhavan 127

About the book's team 141

Limanu, ca început
Limanu, as starting point

Silvia Niculae

Cum se citește litoralul din carte și cum se citește cartea pe litoral

Despre întinderile de apă s-a scris, și se va tot scrie. Sunt locuri profund ancorate în imaginarul nostru uman, un imaginar care mereu s-a legat, într-o formă sau alta, de această resursă vitală. Cu toate acestea, reconsiderarea apei ca bun comun, important de protejat, nu doar de consumat și exploatat, devine mai necesară ca oricând. Atunci când apa, ca resursă, este privatizată, iar dreptul la apă se mută de la comunitate la societate (în ansamblul ei, uzul apei fiind mai ales destinat celor care au destulă putere financiară cât să o exploateze în voie), se iau decizii (deseori viciate), care restrâng accesul liber la apă al comunităților. De la întinderile de apă, în general, la litoral, în particular, comunități din întreaga lume deplâng limitarea accesului la această resursă. Litoralul este prea des exploatat pentru profit pentru dorința acumulării de capital, sezonier sau nu, iar multe intervenții ignoră atât vocile comunităților umane, cât și realitatea existenței unor ecosisteme întregi, care trebuie ocrotite.

Litoral, lateral apare din dorința de a privi litoralul altfel. Titlul este o referință directă la *gândirea laterală* definită de Edward de Bono, care presupune implicarea unor mecanisme alternative în gândire. Cum ar fi să înțelegem litoralul printr-o multitudine de narațiuni, care descentralizează ideea unei narațiuni principale și universale atribuite locului?

Cartea aduce împreună perspective diferite și complementare despre litoral. Comuna Limanu este punctul de plecare al cărții, pentru că proiectul *Școala de vară de la Limanu* este motivul principal pentru care această carte există.

Silvia Niculae

How to Read the Seaside in the Book & How to Read the Book at the Seaside

Water expanses have been written about, and will continue to be written about. They are places deeply embedded in the human imaginary, that has always been connected, in one form or another, to this vital resource. Yet reconsidering water as a common good, something to be protected, rather than merely consumed and exploited, has become more necessary than ever. When water, as a resource, is privatized, and the right to water shifts from the community to society at large (with use increasingly determined by those possessing sufficient financial power to exploit it at will) decisions are made (often under distorted conditions), that restrict communities' free access to water. From water expanses in general to seasides in particular, communities around the world are voicing their concern over the restriction of access to this resource. Seasides are too often exploited for profit and the accumulation of capital, whether seasonally or not, while many interventions disregard both the voices of human communities and the reality of entire ecosystems that require protection.

Seaside. Aside emerged from a desire to look at the coastline differently. Its title directly references *lateral thinking*, as defined by Edward de Bono, which involves engaging alternative mechanisms of thought. What if we were to understand the seaside through a multiplicity of narratives that decentralize the idea of a single, universal narrative attributed to a place?

The book brings together diverse and complementary perspectives on the seaside. Limanu Commune is the book's

Dar, tocmai pentru că volumul s-a născut pe plajele aproape sălbatice, creative și dezlănțuite dintre 2 Mai și Vama Veche, traiectoria cărții este una lungă și jucăușă, cu câteva opriri în România și, apoi, în lumea largă. Cartea propune o lectură internațională a litoralului, printr-o abordare interdisciplinară și personală.

Comuna Limanu, cu satele ei, Hagieni, 2 Mai, Limanu și Vama Veche, este înțeleasă prin pluralismul perspectivelor asupra ei: o abordare istoric-afectivă a comunei (Chira) este completată, firesc, de cartarea arhitecturală a patrimoniului construit din piatră (Lazăr) și de procesul de lucru la firul ierbii (Olteanu). După întâlnirile cu localnicii și munca antropologică (Barbu), este facilitată înțelegerea istoriei multiculturale locale, prin observarea monumentelor funerare din comună (Rădulescu). Experimentele constructive din cadrul școlii de vară sunt descrise ludic (Baroncea), „miriapodul" ocupă strada, iar intervenția de micro-arhitectură este explicată prin intermediul acupuncturii urbane (Matei). Încheierea sensibilă a programului educațional este o reflecție poetică asupra zilelor din Limanu (Alatalo). De-a lungul acestei secțiuni a cărții, cititorii vor vedea fotografiile analog pe peliculă de 35mm (Dițu), care evocă vizual atmosfera dinamică, instantanee și în continuă mișcare a școlii de vară.

Pe parcursul paginilor următoare, cititorii vor cunoaște perspective noi despre locuri care se raportează la întinderi de apă din numeroase locuri ale lumii, pornind de la litoralul românesc, din largul său. Fotografiile de peisaj (Niculae) surprind fragilitatea faunei într-un teritoriu pelagic amplu. Cititorii vor afla despre perspectiva orientalistă asupra Constanței (Sarighioleanu), cum practicile maritime rezistă în Batroun, printr-o semantică afectivă (Abi Rached) și despre narațiunile cu limbaj colonial în cazul coastelor din Albania și „revoluția flamingo" (Shehu). Apoi, vor înțelege intuitiv cum inexplicabilul apare pe țărmul din Ijmuiden

point of departure, as the *Limanu Summer School* is the primary reason for its existence.

Yet, exactly because the volume was born on the almost-wild, creative, and unbound beaches between 2 Mai and Vama Veche, its trajectory is long and playful, with several stops in Romania before extending across the world. The book proposes an international reading of the coastline through an interdisciplinary and personal approach.

Limanu Commune, with its villages of Hagieni, 2 Mai, Limanu, and Vama Veche, is understood through the plurality of perspectives that bear upon it: a historical-affective reading of the commune (Chira) is naturally complemented by an architectural mapping of its stone-built heritage (Lazăr) and by a grassroots working process (Olteanu). Following encounters with local residents and anthropological research (Barbu), an understanding of the area's multicultural history is facilitated through the observation of the commune's funerary monuments (Rădulescu). The constructive experiments developed during the summer school are described ludically (Baroncea), the "centipede" takes over the street, while the micro-architectural intervention is explained through the lens of urban acupuncture (Matei). The educational programme concludes sensitively with a poetic reflection on the days spent in Limanu (Alatalo). Throughout this section of the book, readers will encounter analogue photographs shot on 35mm film (Dițu), visually evoking the dynamic, instantaneous, and continuously moving atmosphere of the summer school.

In the following pages, readers encounter new perspectives on places situated in relation to expanses of water across different parts of the world, beginning from the Romanian coastline and extending outwards. Landscape photographs (Niculae) capture the fragility of fauna across an extensive pelagic territory. Readers will discover an orientalist perspective on Constanța (Sarighioleanu), how maritime practices

(Moga-Paler) și modul aplicat prin care o colonie de țestoase a fost salvată printr-o intervenție de arhitectură participativă în El Colorado (Loyo). Continuând periplul pe țărmuri de pe mapamond, cititorii vor descoperi cum, pe plaja Formy, rutina utilizatorilor lasă urme dinamice în topografia locului (Grigore) sau cum muzeul Bharat Bhavan integrează apa ca principiu transversal de proiectare (Nataraja).

La finalul cărții, cititorii vor descoperi scurte descrieri despre întreaga echipă a proiectului, fără de care această carte, cu copertă albastră și referințe la plajă (Gastelois), nu ar fi existat. A fost important ca toate contribuțiile, prezentate bilingv (Irina), să aibă un corespondent vizual direct (Sandu). Literele, aranjate în cuvinte, apoi în propoziții, fraze și paragrafe, ilustrațiile, fotografiile, au autori, fiecare cu un portret, devenind mai mult decât un nume lecturat în trecere, ci o persoană, care și-a dedicat timp, creativitate și pasiune pentru a participa la elaborarea acestei cărți.

Cartea poate fi citită în orice ordine își doresc cititorii, poate fi percepută ca un șotron desenat pe un pavaj bătut de soare. Volumul a fost conceput ca, printre viziunile găzduite, să aducă printre pagini urme de nisip, picături de apă, fragmente de alge, scoici și pietre, care nu au fost niciodată ale cuiva anume, ci au fost mereu ale tuturor. Din Limanu până în întreaga lume, acest volum afirmă că întinderile de apă aparțin comunităților umane și tuturor făpturilor care contribuie la echilibrul ecosistemului pelagic și, consecutiv, al întregii planete.

endure in Batroun, through an affective semantic framework (Abi Rached), and how colonial narratives operate along the Albanian coast in relation to the "flamingo revolution" (Shehu). They will then intuitively encounter the emergence of the inexplicable on the shore of IJmuiden (Moga-Paler), as well as the applied process through which a turtle colony was protected through a participatory architectural intervention in El Colorado (Loyo). Continuing this periplus along shores across the globe, readers will discover how, on Formy Beach, the routines of its users leave dynamic traces upon the site's topography (Grigore), or how the Bharat Bhavan museum incorporates water as a transversal design principle (Nataraja).

At the end of the book, readers will discover brief descriptions of the entire project team, without whom this blue-covered book, with its references to beaches (Gastelois), would not have existed. It was important that all contributions, presented bilingually (Irina), should have a direct visual counterpart (Sandu). The letters arranged into words, then into sentences, phrases, and paragraphs; the illustrations and photographs; all have authors, each accompanied by a portrait. They thus become more than names read in passing, they become people who have dedicated their time, creativity, and passion to contributing to the making of this book.

The book can be read in any order its readers choose, it may be understood as a hopscotch grid drawn upon sun-baked pavement. The volume was conceived so that, among the visions it contains, traces of sand, drops of water, fragments of algae, shells, and stones might find their way between its pages—things that were never anyone's property, but have always belonged to everyone. From Limanu to the world, this volume asserts that expanses of water belong to human communities and to all the beings that contribute to the balance of pelagic ecosystems and, consequently, of the planet as a whole.

Cristia Chira

La limita litoralului

Am crescut cu verile petrecute la 2 Mai. Erau, pentru mine, cel mai frumos moment al anului: zilele lungi, marea la capătul uliței, casele scunde și văruite și curți în care se aduna lumea seara. Locul acesta, de la marginea de sud a țării, a rămas un fel de acasă. Am trăit în comunitatea de aici și, la un moment dat, am simțit că aș vrea să îi dau înapoi ceva, cât și cum pot. Școala de Vară Limanu vine, în bună parte, din dorința asta.

Comuna Limanu, cu satele ei, 2 Mai, Limanu, Vama Veche și Hagieni, este mult mai bogată decât imaginea de sezon pe care o au cei mai mulți dintre noi. Aici s-au așezat, rând pe rând, români, tătari, turci, lipoveni și bulgari, iar fiecare comunitate a lăsat urme, în felul de a construi, în meșteșuguri, în bucătărie, în felul de a fi împreună. Arhitectura veche de aici se moștenea, se învăța din teren, de la un meșter la altul, și se ridica după cerințele concrete ale locului, la scara și cu materialele pe care le avea la îndemână. Erau case mici, potrivite deopotrivă pentru caniculă și pentru iarnă, ancorate atât de bine în sit încât păreau crescute din el.

Este ceea ce studiile de arhitectură vernaculară descriu ca o formă construită modelată de cultură, climă și loc (Rapoport, 1969) și ca o cunoaștere transmisă în interiorul comunității, din generație în generație (Oliver, 2003).

Pe acest fond modest s-a născut și o altă istorie. Din 1954, când Nina Cassian a descoperit 2 Mai și a început să își petreacă verile aici, satul a devenit un punct de întâlnire pentru artiști, scriitori și tineri care căutau alt ritm de viață. În ultimele decenii ale comunismului, 2 Mai și Vama Veche au

Cristia Chira

At the Edge of the Seaside

I grew up spending my summers in 2 Mai. For me, they were the finest time of the year: the long days, the sea at the end of the lane, the low whitewashed houses and the yards where people gathered in the evening. This place, at the southern edge of the country, has remained a kind of home. I have lived in this community and, at some point, I felt I wanted to give something back, as much and as well as I can. The Limanu Summer School comes, in large part, from that wish.

The commune of Limanu, with its villages of 2 Mai, Limanu, Vama Veche and Hagieni, is far richer than the seasonal image most of us hold of it. Romanians, Tatars, Turks, Lipovans and Bulgarians settled here one after another, and each community left its mark, in the way of building, in crafts, in cooking, in the way of being together. The old architecture here was inherited; it was learned in the field, from one craftsman to another, and it was raised according to the concrete needs of the place, at the scale and with the materials at hand. These were small houses, suited alike to the summer heat and to winter, so well anchored in their site that they seemed to have grown out of it.

This is what studies of vernacular architecture describe as a built form shaped by culture, climate and place (Rapoport, 1969), and as a knowledge passed on within the community, from one generation to the next (Oliver, 2003).

Against this modest background, another history took shape. From 1954, when Nina Cassian discovered 2 Mai and began to spend her summers here, the village became a meeting point for artists, writers and young people in search of

fost mici insule de libertate, o formă discretă de rezistență prin cultură, într-o vreme în care aerul era, în rest, greu de respirat.

După 1989, lucrurile s-au schimbat repede. Spațiile acelea de libertate au devenit destinații de masă, iar unei cereri în continuă creștere i s-a răspuns cu o ofertă improvizată, gândită în grabă și fără o logică de ansamblu. Au apărut construcții de beton și tâmplărie de plastic, materiale străine de zonă, ridicate fără reguli clare și fără atenție la context. Comuna a ajuns acum într-un punct de inflexiune: crescută prea repede și fără o strategie, își pierde încet caracterul care o făcuse specială.

Iar între sate, diferențele sunt uriașe. 2 Mai și Vama Veche, cu ieșire la mare, trăiesc din turism. Hagieni, la câțiva kilometri în interior, este o cu totul altă lume, iar gradul de sărăcie este ridicat. Nu există nici școală, nici grădiniță, așa că în sat rămân mai ales bătrânii, pentru că cine are copii este nevoit să plece, ca să îi poată crește. Un sat care își pierde copiii își pierde, încet, și viitorul. Și totuși, tocmai pentru că a fost prea sărac ca să atragă investitori, Hagieni a rămas mai apropiat de identitatea sa locală. Puțini știu, însă, câte calități ascunde zona. La Hagieni, rezervația naturală protejează un ecosistem rar pentru un ținut de stepă: un mozaic de pădure, luciu de apă și specii de floră cu areal restrâns, greu de întâlnit în altă parte. Iar Peștera Limanu ascunde un adevărat labirint de galerii, folosit de-a lungul timpului ca adăpost și învăluit în legende. Sunt locuri care nu se văd de pe plajă, dar care spun cine este cu adevărat acest colț de lume.

De aceea, intervenim aici încet și cu răbdare, cu dragoste față de loc și de oameni. Aducem studenți de la arhitectură, sociologie și antropologie care, înainte să deseneze, învață să se uite și măsoară, notează, stau de vorbă cu localnicii despre cum arătau satele în copilăria lor. Venim ca să ascultăm și să lăsăm ceva în urmă: o hartă a patrimoniului, o arhivă de fotografii și crochiuri, propuneri de intervenție și o carte. Iar dincolo de

a different rhythm of life. In the last decades of communism, 2 Mai and Vama Veche were small islands of freedom, a quiet form of resistance through culture, at a time when the air was otherwise hard to breathe.

After 1989, things changed quickly. Those spaces of freedom became mass destinations, and a steadily growing demand was met with an improvised supply, devised in haste and without any overall logic. Concrete buildings and plastic joinery appeared, materials foreign to the area, put up without clear rules and without attention to context. The commune has now reached a turning point: grown too fast and without a strategy, it is slowly losing the character that once made it special.

And between the villages, the differences are vast. 2 Mai and Vama Veche, with access to the sea, live off tourism. Hagieni, a few kilometres inland, is an entirely different world, and the level of poverty is high. There is neither a school nor a kindergarten, so it is mostly the elderly who remain in the village, because those with children are forced to leave in order to raise them. A village that loses its children slowly loses its future as well. And yet, precisely because it was too poor to attract investors, Hagieni has stayed closer to its local identity. Few people know, however, how much the area has to offer. At Hagieni, the nature reserve protects an ecosystem that is rare for a steppe region: a mosaic of forest, open water and plant species of restricted range, hard to find elsewhere. And the Limanu Cave hides a veritable labyrinth of galleries, used over time as a shelter and wrapped in legend. These are places you cannot see from the beach, but which tell you who this corner of the world truly is.

That is why we work here slowly and patiently, with love for the place and for its people. We bring students of architecture, sociology and anthropology who, before they

toate acestea, speranța că, în urma demersurilor noastre, se va construi, în timp, cu mai multă grijă față de caracterul locului și de memoria lui. Documentarea este, până la urmă, o formă de a păstra această memorie, care rezistă doar atâta timp cât cineva o recunoaște și o transmite (Nora, 1989).

Din perspectivă arhitecturală, o zonă ca aceasta nu are nevoie, în primul rând, de mai mult fond construit, ci de o altă calitate a atenției față de modul de a construi. Presiunea imobiliară a demonstrat deja ce se întâmplă când se construiește repede și fără înțelegerea locului, astfel încât casele își pierd coerența față de context și față de ceea ce Norberg-Schulz (1980) numea ***genius loci,*** anume legătura dintre o construcție și spiritul locului ei. Rolul proiectului nostru nu este să adauge încă un obiect, ci să producă forme de cunoaștere: releveu, cartare, documentare. Prima formă de a proteja un patrimoniu este să îl faci lizibil, pentru comunitate, pentru cei ce îl vizitează și pentru administrație deopotrivă. Iar a face un loc lizibil înseamnă, până la urmă, a-i reda comunității puterea de a decide în cunoștință de cauză ce merită păstrat și ce poate fi schimbat.

În felul acesta, arhitectura funcționează mai puțin ca autor și mai mult ca mediere: între ceea ce a fost comuna și ceea ce se va construi în ea, între localnic și vizitator, între dezvoltarea economică și păstrarea caracterului identitar local. Patrimoniul, material și imaterial (UNESCO, 2003), devine o resursă pentru o strategie de dezvoltare, nu un obstacol în calea ei. Iar școala de vară, gândită ca un proces care se repetă an de an, poate deveni un model transferabil, stabilind o cale prin care o zonă rurală aflată sub presiune turistică se poate dezvolta pornind de la propriile valori, nu împotriva lor.

Până la urmă, miza este simplă de spus și greu de făcut: să readucem în comună dimensiunea ei culturală, să punem în fața vizitatorilor tot ce are mai bun, dincolo de plajă și de

draw, learn to look, and who measure, take notes and talk with the locals about how the villages looked in their childhood. We come to listen and to leave something behind: a heritage map, an archive of photographs and sketches, proposals for intervention and a book. And, beyond all these, the hope that, in the wake of our efforts, building will in time be done with more care for the character of the place and for its memory. Documentation is, in the end, a way of preserving this memory, which survives only as long as someone recognises it and passes it on (Nora, 1989).

From an architectural standpoint, an area like this does not need, first of all, more built fabric, but a different quality of attention to the way we build. Real-estate pressure has already shown what happens when one builds fast and without understanding the place, so that houses lose their coherence with the context and with what Norberg-Schulz (1980) called *genius loci*, namely the bond between a building and the spirit of its place. The role of our project is not to add yet another object, but to produce forms of knowledge: measured surveys, mapping, documentation. The first way of protecting a heritage is to make it legible, for the community, for those who visit it and for the administration alike. And making a place legible means, in the end, giving the community back the power to decide, in full knowledge, what is worth keeping and what may be changed.

In this way, architecture works less as an author and more as mediation: between what the commune once was and what will be built in it, between local and visitor, between economic development and the safeguarding of local identity. Heritage, both tangible and intangible (UNESCO, 2003), becomes a resource for a development strategy, not an obstacle in its way. And the summer school, conceived as a process that repeats year after year, can become a transferable model, setting out a

terase, și să le amintim oamenilor de aici cât de rar este colțul de lume căruia îi aparțin.

Ediția din 2026 a încercat să facă un pas într-o direcție care contează: să readucă în atenție memoria comunității tătare și să arate că patrimoniul de aici poate fi o resursă, nu o povară. Dar nu ne oprim aici. O vară nu ajunge pentru un teritoriu întreg, iar rostul unui asemenea proiect stă tocmai în continuitate, în ceea ce ducem mai departe, an de an, alături de comunitate și de cei care vor veni după noi.

Pe hartă, Limanu pare o margine. De aproape, este un centru în sine.

Bibliografie · · · · · · · · · · · · · · Bibliography

Nora, P. (1989). Between memory and history: Les lieux de mémoire. *Representations*, (26), 7–24.

Norberg-Schulz, C. (1980). *Genius loci: Towards a phenomenology of architecture.* New York: Rizzoli.

Oliver, P. (2003). *Dwellings: The vernacular house world wide.* London: Phaidon.

Rapoport, A. (1969). *House form and culture.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

UNESCO. (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage.* Paris: UNESCO.

way in which a rural area under tourist pressure can develop from its own values rather than against them.

In the end, the stakes are simple to state and hard to achieve: to bring the cultural dimension back into the commune, to place before visitors all that it has best, beyond the beach and the terraces, and to remind the people here how rare the corner of the world they belong to really is.

The 2026 edition tried to take a step in a direction that matters: to bring the memory of the Tatar community back into view and to show that the heritage here can be a resource, not a burden. But we are not stopping here. One summer is not enough for an entire territory, and the point of such a project lies precisely in continuity, in what we carry forward, year after year, together with the community and with those who will come after us.

On the map, Limanu looks like an edge. Up close, it is a centre in its own right.

Mihaela Cecilia Lazăr

Piatra în Dobrogea de Sud și lectura patrimoniului vernacular

Ediția 2026 a Școlii de Vară Limanu mută accentul de la simpla inventariere a obiectelor construite către înțelegerea gospodăriei ca sistem material și cultural. Reluând documentarea începută în 2024, proiectul educațional din primele două săptămâni ale lunii septembrie 2026 urmărește comparativ starea caselor, anexelor, împrejmuirilor și limitelor de proprietate din Limanu și, în mod special, din Hagieni. Măsurătorile, releveele, schițele, fotografia și fișele de teren permit observarea transformărilor produse în intervalul dintre cele două ediții și oferă o bază pentru evaluarea continuității tehnicilor locale (Chira, 2025, pp. 300–313; Tampere University, 2026; Școala de Vară Limanu, 2026).

Piatra constituie principalul fir al acestei lecturi. În arhitectura tradițională a Dobrogei de Sud, calcarul extras local din „canara" este folosit în fundații, socluri, pereți, anexe și ziduri de incintă, în zidărie uscată sau legată cu pământ/ciamur. Asocierea dintre piatră, lut, var, lemn și ceramică generează un sistem constructiv coerent, adaptat resurselor locale și condițiilor climatice. Zidurile masive, tencuielile permeabile pe bază de pământ și var, tâmplăria din lemn și acoperișurile joase din olane definesc o arhitectură în care expresia rezultă mai ales din material, proporție și tehnică, nu din ornament (Duvagi et al., 2016; Stănculescu et al., 1957).

Mihaela Cecilia Lazăr

Stone in Southern Dobruja and the Reading of Vernacular Heritage

The 2026 edition of the Limanu Summer School shifts the emphasis from the inventory of individual buildings towards an understanding of the homestead as a material and cultural system. Building on the documentation initiated in 2024, the field campaign carried out during the first two weeks of September 2026 comparatively examines houses, outbuildings, enclosure walls, and property boundaries in Limanu and, in particular, Hagieni. Measurements, architectural surveys, sketches, photography, and field records make it possible to observe changes occurring between the two editions and provide a basis for assessing the continuity of local building practices (Chira, 2025, pp. 300–313; Tampere University, 2026; Limanu Summer School, 2026).

În 2026, documentarea urmărește cu precădere detaliile care fac inteligibilă comportarea în timp a construcțiilor: grosimea și țeserea zidăriei, împănările, rosturile, coronamentele zidurilor de incintă, continuitatea soclurilor, reparațiile cu lut sau var și intervențiile recente cu ciment. Compararea materialelor compatibile cu adaosurile moderne evidențiază mecanismele de degradare, dar și valoarea practicilor tradiționale de întreținere. La scara parcelei, continuitatea pietrei de la casă la anexă și împrejmuire arată că gospodăria, și nu clădirea izolată, reprezintă unitatea relevantă de lectură patrimonială. Din această perspectivă, Limanu poate fi înțeles ca un „peisaj cultural al pietrei", construit prin repetarea tehnicilor și prin economia resurselor locale (Duvagi et al., 2016; Școala de Vară Limanu, 2026).

Pentru studenți, Școala de Vară funcționează simultan ca laborator de cercetare și exercițiu de arhitectură. Contactul direct cu materialul existent transformă releveul într-un instrument critic: tehnica este înțeleasă prin măsurare, comparație, desen, discuții cu locuitorii și observația intervențiilor succesive. Continuitatea dintre edițiile 2024 și 2026 adaugă o dimensiune esențială acestui demers, aceea a monitorizării în timp. Astfel, patrimoniul vernacular devine o sursă de cunoaștere privind compatibilitatea materialelor, întreținerea, economia construcției și principiile de sustenabilitate relevante pentru practica contemporană (Chira, 2025, pp. 300–313).

Stone provides the principal thread through which this built environment is read. In the traditional architecture of Southern Dobruja, locally quarried limestone from the canara is used in foundations, plinths, walls, outbuildings, and enclosure walls, either as dry-stone masonry or bonded with earth/ciamur. The combination of stone, clay, lime, timber, and fired clay forms a coherent construction system adapted to local resources and climatic conditions. Massive walls, vapour-permeable earth- and lime-based renders, timber joinery, and low-pitched pantile roofs define an architecture whose expression derives primarily from material, proportion, and technique rather than ornament (Duvagi et al., 2016; Stănculescu et al., 1957).

In 2026, the survey focuses particularly on those details that reveal the long-term behaviour of the buildings: wall thickness and masonry bonding, packing stones, joints, wall crowns, plinth continuity, repairs in clay or lime, and more recent cement-based interventions. Comparing compatible traditional materials with modern additions helps identify mechanisms of decay while also highlighting the value of inherited maintenance practices. At plot level, the continuity of stone from dwelling to outbuilding and enclosure demonstrates that the homestead, rather than the isolated building, is the appropriate unit of heritage interpretation. From this perspective, Limanu can be understood as a "cultural landscape of stone", shaped by the recurrence of building techniques and the economical use of local resources (Duvagi et al., 2016; Limanu Summer School, 2026).

For the students, the Summer School functions simultaneously as a research laboratory and an architectural exercise. Direct engagement with the existing fabric turns measured survey into a critical tool: construction knowledge is developed through measurement, comparison, drawing,

Bibliografie · · · · · · · · · · · · · · Bibliography

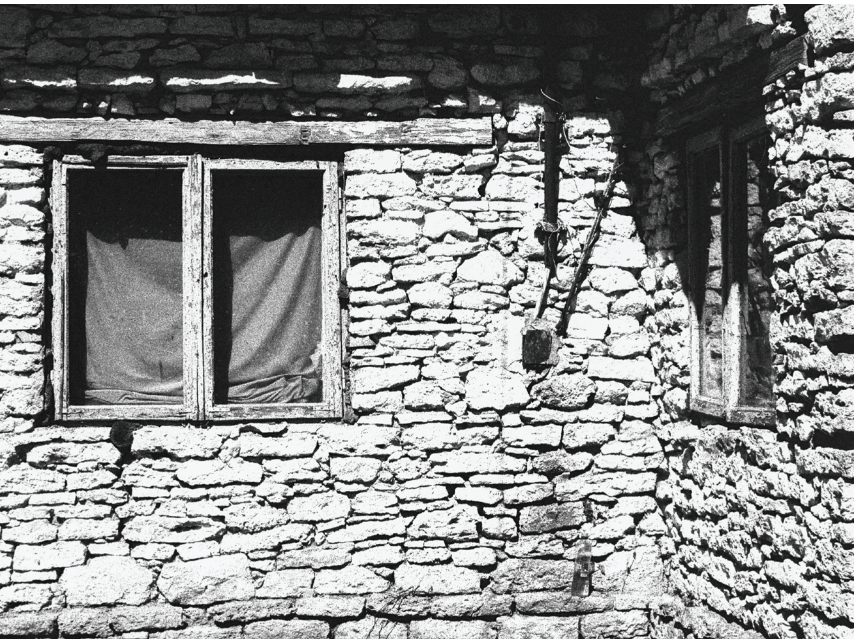
Chira, C. (2025). Școala de Vară Limanu 2024 – Patrimoniu multicultural la limită / Limanu Summer School 2024 – Multicultural Heritage at the Edge. În L. C. Niculae, S. I. Niculae & A.-I. Călugărescu (Eds.), *Dincolo de perimetru / Beyond the Perimeter* (pp. 300–313). Editura Universitară „Ion Mincu".

Duvagi, I., Gelal, N., Ionescu, S., & Vatamaniuc, S. M. (2016). *Ghid de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural: Zona Dobrogea de Sud.* Ordinul Arhitecților din România.

Stănculescu, F., Gheorghiu, A., Stahl, P., & Petrescu, P. (1957). *Arhitectura populară românească: Dobrogea.* Editura Tehnică.

Tampere University. (2026, 4 septembrie). *Limanu Summer School 2026.*

Școala de Vară Limanu. (2026). *Fișe de teren și arhiva proiectului* [Documentație nepublicată].

dialogue with residents, and the observation of successive interventions. The continuity between the 2024 and 2026 editions adds an essential temporal dimension by introducing comparative monitoring. Vernacular heritage therefore becomes not merely an object of documentation but a source of knowledge concerning material compatibility, maintenance, construction economy, and sustainability principles relevant to contemporary architectural practice (Chira, 2025, pp. 300–313).

Teodora Cristina Olteanu

Între loc, comunitate și proces. Dincolo de atelier

Am revenit la *Școala de Vară Limanu–Patrimoniu multicultural la limită* în 2026 cu așteptări formate încă de la prima ediție. Știam deja că mă atrage felul în care astfel de proiecte scot teoria din facultate și o așază direct în teren, în contact cu oameni, locuri și situații reale. De data aceasta însă, experiența a devenit pentru mine mai mult decât o ocazie de a aplica ceea ce știam. Am început să mă întreb tot mai des ce face posibil un astfel de proiect și ce există în spatele lucrurilor care, din exterior, par să se întâmple firesc. Tipul acesta de cercetare mă atrage tocmai pentru că nu se limitează la observație.

Terenul te obligă să vezi altfel, să asculți, să pui întrebări și să accepți că realitatea poate contrazice sau completa ceea ce ai învățat teoretic.

Pe parcursul școlii de vară am început să fiu tot mai atentă la ceea ce se întâmplă înainte ca un atelier sau un eveniment să devină vizibil. M-a interesat formularea unei teme, felul în care se pregătește cadrul de lucru, cum se adaptează un exercițiu la context și cum este creată relația dintre coordonator și participanți. Din poziția mea de student am început să văd mai limpede și ce înseamnă implicarea activă într-un astfel de proces, să înțelegi sensul temei de lucru și să contribui semnificativ la rezultatul final.

Curiozitatea aceasta a devenit foarte concretă atunci când am urmărit realizarea unuia dintre materialele grafice ale școlii de vară. Am observat procesul de la primele decizii vizuale

Teodora Cristina Olteanu

Place, community and process. Beyond the workshop

I returned to the *Limanu Summer School – Multicultural Heritage at the Limit* in 2026 with expectations already shaped by the first edition. I already knew I was drawn to the way such projects take theory out of the classroom and place it directly in the field, in contact with real people, places, and situations. This time, though, the experience became more for me than just a chance to apply what I already knew. I started asking myself more and more what makes such a project possible, and what exists behind the things that, from the outside, seem to happen naturally. This kind of inquiry draws me in precisely because it isn't limited to observation.

Fieldwork forces you to see differently, to listen, to ask questions, and to accept that reality can contradict or complete what you've learned in theory.

Throughout the summer school, I became increasingly attentive to what happens before a workshop or event becomes visible. I was interested in how a theme is formulated, how the working framework is prepared, how an exercise is adapted to context, and how the relationship between coordinator and participants is built. From my position as a student, I began to see more clearly what active involvement in such a process actually means — understanding the meaning of the working theme and contributing meaningfully to the final result.

This curiosity became very concrete when I followed the creation of one of the summer school's graphic materials. I watched the process from the first visual decisions to

până la publicarea materialului și mi-am dat seama că mă atrăgea enorm tot ceea ce presupunea construirea lui: selecția informației, claritatea mesajului, coerența vizuală și raportarea la identitatea proiectului. De aici a venit firesc dorința mea de a mă implica. Am început să realizez materialele grafice pentru activitățile următoare și să documentez foto-video ceea ce se întâmpla.

SOFRA a fost poate exemplul în care am simțit cel mai clar acest lucru. M-a interesat foarte mult trecerea de la schiță la realizarea efectivă a mesei comunitare, apoi la montarea ei și la felul în care obiectul a început să capete sens prin oamenii care s-au adunat în jurul lui. Pentru mine, valoarea a stat în întregul traseu prin care o idee a devenit context pentru întâlnire, conversație și transmitere culturală.

Din experiența de la Limanu am înțeles și limitele unei priviri exclusiv arhitecturale și cât de necesară este relația dintre specialiști atunci când încerci să înțelegi un teritoriu în profunzime. Antropologia a adus exact acea dimensiune pe care arhitectura singură nu o poate surprinde complet, prin memoria comunității, practicile zilnice, ritualurile, percepțiile și felul în care identitatea se transmite și se schimbă.

Arhitectura, pe de altă parte, poate urmări felul în care aceste realități se materializează în spațiu: tipologia și organizarea gospodăriei, relația dintre casă, curte și stradă, modul de ocupare a parcelei, succesiunea dintre spațiul public, semipublic și privat, materialele și tehnicile constructive, adaptarea la climă și resurse locale, precum și transformările apărute în timp prin extinderi, înlocuiri sau schimbări de funcțiune. La o scară mai largă, poate fi citită și structura așezării: ritmul construcțiilor, relația cu trama stradală, densitatea, limitele, reperele și felul în care dezvoltarea recentă modifică raporturile istorice dintre construit, peisaj și comunitate.

the publication of the material, and I realized everything involved in designing it drew me in enormously: selecting the information, clarity of message, visual coherence, and how it related to the project's identity. From there came a natural desire to get involved. I started creating the graphic materials for the following activities and documenting what was happening through photo and video.

SOFRA was perhaps the clearest example of this for me. I was very interested in the shift from sketch to the actual construction of the communal table, then to its assembly, and in the way the object began to take on meaning through the people who gathered around it. For me, the value lay in the whole journey through which an idea became a context for meeting, conversation, and cultural transmission.

From the experience in Limanu, I also understood the limits of a purely architectural perspective and how necessary the relationship between specialists is when you try to understand a territory in depth. Anthropology brought exactly the dimension that architecture alone cannot fully capture, through the community's memory, its daily practices, its rituals, its perceptions, and the way identity is passed down and changes over time.

Architecture, on the other hand, can trace how these realities materialize in space: the typology and organization of the household, the relationship between house, yard, and street, the way the plot is occupied, the sequence between public, semi-public, and private space, the materials and construction techniques, adaptation to climate and local resources, as well as the transformations that appear over time through extensions, replacements, or changes in use. On a broader scale, the structure of the settlement itself can also be read: the rhythm of construction, the relationship with the street grid, density, boundaries, landmarks, and the way

Abia prin suprapunerea acestor perspective am simțit că începe să se contureze o imagine reală a locului, atât în materie, cât și în spirit. Antropologia explică mai bine de ce anumite practici, relații sau memorii contează pentru comunitate, iar arhitectura poate arăta unde și cum se înscriu ele în spațiu. Împreună, cele două discipline permit o lectură mai coerentă a felului în care un teritoriu este locuit, transformat și transmis mai departe. Experiența aceasta a schimbat mult și felul în care mă raportez la școlile de vară. Până acum le vedeam în primul rând ca pe un context în care pot exersa și verifica ceea ce învăț în facultate. După Limanu a început să mă intereseze din ce în ce mai mult ce se întâmplă înainte ca participantul să ajungă acolo: cum este gândită tema, cum se construiește echipa, cum sunt alese metodele, cum se creează relația cu comunitatea, cum se gestionează resursele și cum sunt făcute toate aceste lucruri să funcționeze împreună.

Am început astfel să mă întreb mai puțin ce voi face eu într-o școală de vară și mai mult de ce facem acel lucru, pentru cine îl facem și ce trebuie să existe în spate pentru ca rezultatul să aibă sens.

recent development alters the historical relationships between the built environment, landscape, and community.

Only by overlapping these perspectives did I feel a real image of the place begin to take shape — both in matter and in spirit. Anthropology better explains why certain practices, relationships, or memories matter to a community, while architecture can show where and how they are inscribed in space. Together, the two disciplines allow for a more coherent reading of how a territory is inhabited, transformed, and passed on.

This experience also changed a great deal in how I relate to summer schools. Until now, I saw them mainly as a context in which I could practice and test what I learn in university. After Limanu, I became increasingly interested in what happens before the participant even arrives there: how the theme is conceived, how the team is built, how the methods are chosen, how the relationship with the community is created, how resources are managed, and how all these things are made to work together.

I started asking myself less what I would do at a summer school, and more why we do that thing, for whom we do it, and what needs to exist behind the scenes for the result to make sense.

De la studentul curios, care căuta mai ales partea practică a teoriei învățate, am ajuns să-mi doresc să înțeleg mecanismul complet al acestor proiecte. Vreau să învăț cum se construiește o școală de vară, cum este gândită și susținută și cum poate deveni un context real de cercetare, învățare și lucru cu comunitatea.

Nu am plecat de la Limanu cu impresia că știu cum se face acest lucru. Am plecat cu ceva mai important pentru mine: cu o înțelegere mult mai clară a complexității lui și cu dorința de a mă apropia mai mult de partea aceasta nevăzută a proiectelor. Poate că acesta este lucrul care s-a schimbat cel mai mult. Nu mă mai atrage doar rezultatul. Mă atrage tot mai mult procesul care îl face posibil.

From the curious student who mainly sought the practical side of learned theory, I've come to want to understand the full mechanism behind these projects. I want to learn how a summer school is built, how it's conceived and sustained, and how it can become a real context for research, learning, and working with the community.

I didn't leave Limanu with the impression that I know how this is done. I left with something more important to me: a much clearer understanding of its complexity, and a desire to get closer to that unseen part of these projects. Perhaps that's what changed the most. I'm no longer drawn only to the result. I'm increasingly drawn to the process that makes it possible.

Șerban Barbu

Nu prea putem să ne grăbim în antropologie

Primele zile de septembrie 2026. Eu și o colegă ajungem în curtea unei femei tătare din Hagieni, care începe să ne povestească despre viața ei. Vorbim despre cultura imaterială a comunității, dar alunecăm, treptat și inevitabil, în subiecte mai sumbre: moartea, relațiile de familie, condițiile abuzive de muncă, povești deprimante despre casa pe care a ridicat-o singură, după ce o porțiune din clădirea veche s-a prăbușit cu câțiva ani în urmă. Apoi, ne invită la o plimbare prin sat, arătându-ne geamia, cimitirul musulman și școala acum părăginoasă, în timp ce rememorează copilăria. Chiar dacă au trecut aproape trei ore, nu putem să grăbim conversația, nici să ocolim subiectele mai puțin comode pe care le aduce în discuție.

Soarele ne arde, avem fețele uleioase, dar este o muncă emoțională pe care trebuie să ne-o asumăm când o persoană se deschide cu atâta vulnerabilitate în fața noastră.

În debutul acestei toamne, am participat alături de alți colegi antropologi la „Școala de Vară Limanu 2026 – Patrimoniu multicultural la limită”, un proiect de sociologie și arhitectură despre cele patru sate ale comunei: Limanu, 2 Mai, Vama Veche și Hagieni. Echipa noastră a cercetat în special memoria comunității tătărești din Hagieni, dar am vorbit cu localnicii din celelalte sate și despre transformările arhitecturale și post-turistice din ultimele decenii. Ca orice proiect cu finanțare publică, a presupus un calendar și o serie de livrabile, printre care aplicarea de chestionare și realizarea a cel puțin 10 interviuri în comunitate.

Șerban Barbu

We cannot really rush things in anthropology

The first days of September 2026. A colleague and I find ourselves in the courtyard of a Tatar woman from Hagieni, where she begins to share her life story with us. We talk about the community's immaterial culture, but we gradually and inevitably drift into darker topics: death, family relationships, abusive working conditions, and heartbreaking stories about the house she rebuilt by herself after part of the old building collapsed a few years ago. Then she invites us on a walk through the village, showing us the mosque, the Muslim cemetery, and the now-derelict school, all while reminiscing about her childhood. Even though nearly three hours have passed, we cannot rush the conversation or steer clear of the more uncomfortable topics she brings up.

The sun is burning us, our faces are greasy, but it is an emotional labour that we must commit to when a person opens up to us with such vulnerability.

In early fall, I participated alongside other fellow anthropologists in the "Limanu 2026 Summer School – Multicultural Heritage on the Edge", a sociology and architecture project focusing on the four villages of the commune: Limanu, 2 Mai, Vama Veche, and Hagieni. Our team specifically researched the memory of the Tatar community in Hagieni, but we also spoke with locals from the other villages about the architectural and post-tourism transformations of recent decades. As with any publicly funded project, it involved a timeline and a list of deliverables,

În acest cadru s-a născut o tensiune între două temporalități. Una birocratică, instituțională, ce impune un ritm alert, un calendar rigid și livrabile măsurate în cifre. Și, pe de altă parte, una informală, organică, care cere un ritm lent pentru a clădi relații de încredere și respect cu localnicii, acea temporalitate despre care am vorbit în deschiderea textului. Ciocnirea dintre cele două ritmuri devine profundă în practica noastră antropologică, tocmai pentru că lucrăm cu complexitatea umană: legăm relații cu persoane străine, ascultăm povești dureroase care ne copleșesc, ne adaptăm atunci când localnicii își schimbă programul și facem drumuri între sate până la amețeală și extenuare, încercând în același timp să ținem pasul cu birocrația instituțională. Și, totuși, astfel de momente sunt inevitabile, de vreme ce instrumentele cantitative își arată rapid limitele. Chestionarul pe care l-am distribuit în comunitate oferă câteva cifre importante, însă numai o antropologie lentă poate aduce complexitate, construindu-și argumentele pe cuvintele localnicilor. Doar ea poate surprinde, de pildă, poveștile tătarilor despre Bairamuri, pelerinaje, halvale, șuberecuri, pierderea intergenerațională a limbii sau frustrarea de a fi confundați cu turcii.

Apar, astfel, o oboseală fizică și o încărcătură emoțională pentru noi. După câteva zile în care absorbi tensiunile și dramele comunității, terenul ajunge să te epuizeze. Într-o perioadă în care singurele repere validate par să fie cifrele și productivitatea, momentele de repaus rămân esențiale în programul unui antropolog.

Experiența noastră de teren rezonează cu alți cercetători care pledează pentru o cultură mai lentă în lumea academică, o cultură în care ne lăsăm mai mult ideile la marinat și cultivăm grijă între noi.

including the distribution of questionnaires and the conducting of at least 10 interviews within the community.

Within this environment, a tension arose between two types of temporality. There was a bureaucratic, institutional one, which imposes a fast pace, a rigid schedule, and deliverables measured in numbers. And, on the other hand, there was an informal, organic one that required a slow pace to build relationships of trust and respect with the locals, that temporality I spoke about at the beginning of this text. The clash between these two rhythms becomes profound in our anthropological practice, precisely because we work with human complexity: we form relationships with strangers, listen to painful stories that overwhelm us, adapt when locals change their schedules, and travel between villages until we are dizzy and exhausted, all while trying to keep up with institutional bureaucracy. And yet, such moments are inevitable, since quantitative tools quickly prove their limitations. The questionnaire we distributed in the community provides some important statistics, but only a slow anthropology can bring out the complexity, building its arguments on the words of the locals. Only this approach can capture, for example, the Tatars' stories about Bayrams, pilgrimages, halva, chebureki, the intergenerational loss of language, or the frustration of being mistaken for Turks.

This leads to physical fatigue and an emotional load for us. After a few days of absorbing the community's tensions and dramas, the fieldwork leaves you exhausted. At a time when the only validated criteria seem to be numbers and productivity, moments of rest remain essential in an anthropologist's schedule.

Our field experience resonates with other researchers who advocate for a slower culture in academia, one in which we allow our ideas more time to marinate and cultivate care for one another.

Până la urmă, „a trăi împreună cu ceilalți și a le răspunde nevoilor ne menține relevanți (și umani) într-un mod pe care niciun indicator nu îl poate măsura” (Mountz et al., 2015: 1247).

Tocmai de aceea, aș vrea să nu cad în capcana unor concluzii sociologice pripite. Ar fi injust antropologic să reducem cele 21 de mărturii ale localnicilor din patru sate la doar câteva rânduri de text. Prefer, în schimb, să readuc în discuție câteva întrebări la care noi, antropologii, ne întoarcem des: Cum pot antropologia și alte științe calitative să reziste într-o lume tot mai fascinată de cifre și automatizări? Cum împăcăm birocrația proiectelor cu incertitudinea terenului și timpul necesar pentru a câștiga încrederea oamenilor cu care lucrăm? Cum propunem măsuri de protejare a patrimoniului fără ca ele să fie ignorate de o cultură a grabei? Pentru noi, totuși, un lucru rămâne clar: trebuie să muncim într-un ritm (mai) lent, fiindcă „unele dintre cele mai creative idei ale noastre se nasc din «a nu face nimic»” (Mountz et al., 2015: 1252).

Referințe · References

Mountz, A., Bonds, A., Mansfield, B., Loyd, J., Hyndman, J., Walton-Roberts, M., Basu, R., Whitson, R., Hawkins, R., Hamilton, T., & Curran, W. (2015). For Slow Scholarship: A Feminist Politics of Resistance through Collective Action in the Neoliberal University. *ACME: An International E-Journal for Critical Geographies, 14(4)*, 1235-1259.

Ultimately, "living with and responding to the needs of others keeps us relevant (and human) in ways that no metric can measure" (Mountz et al., 2015: 1247).

That is precisely why I would like to avoid falling into the trap of premature sociological conclusions. It would be anthropologically unfair to reduce the 21 testimonies of locals from four villages to just a few lines of text. Rather, I prefer to raise again a few questions that we anthropologists often return to: How can anthropology and other qualitative sciences survive in a world increasingly fascinated by numbers and automation? How do we balance the bureaucracy of projects with the uncertainty of fieldwork and the time needed to earn the trust of the people we work with? How do we propose measures to protect the heritage without having them ignored by a culture of speed? For us, nonetheless, one thing remains certain: we must work at a slow(er) pace, because "some of our most creative ideas are born from 'doing nothing'" (Mountz et al., 2015: 1252).

Adrian Rădulescu

Memorie materială și mobilitate istorică pe litoralul dobrogean

Litoralul dobrogean este asociat de obicei cu plaja, turismul, construcțiile și mobilitatea sezonieră. Mergând însă prin localitățile aflate imediat în spatele coastei, în cimitirele din Limanu și Hagieni se pot observa urmele unor deplasări, așezări și contacte culturale mai vechi. Acestea apar în materialul monumentelor, în grafie, ornament, formule religioase și nume.

În vechiul cimitir din Limanu se află o cruce din calcar cochilifer local, datată 1911. Inscripția începe cu formula „AICI ODIXNEȘTE”. Litera X reproduce forma vechiului X chirilic („heru”), care reda sunetul *h*. Grafia păstrează astfel o convenție formată în lunga perioadă de tranziție de la alfabetul chirilic la cel latin.

Oficializarea alfabetului latin nu a eliminat imediat formele de scriere deprinse anterior; urme ale acestei tranziții se păstrează inclusiv în numele lui Vasile Alecsandri. La Limanu, prima școală este menționată abia în 1902, ceea ce oferă un context local pentru persistența unor grafii mai vechi și ilustrează diferența dintre adoptarea oficială a unei norme și răspândirea ei efectivă.

Adrian Rădulescu

Embodied Memory and Historical Mobility on the Dobrujan Coast

The Dobrujan coast is commonly associated with beaches, tourism, construction, and seasonal mobility. Moving through the settlements immediately inland from the coast, however, the cemeteries of Limanu and Hagieni reveal traces of older movements, settlement processes, and cultural contacts. These can be observed in the materials of the monuments, their spelling, ornamentation, religious formulas, and names.

In the old cemetery of Limanu stands a cross made of local shell-bearing limestone, dated 1911. Its inscription begins with the formula "AICI ODIXNEȘTE" ("HERE RESTS"). The letter X reproduces the form of the old Cyrillic X ("heru"), which represented the sound *h*. The spelling thus preserves a convention formed during the long transition from the Cyrillic to the Latin alphabet. The official adoption of the Latin alphabet did not immediately eliminate previously learned writing conventions; traces of this transition survive even in the conventional spelling of Vasile Alecsandri's name. Limanu's first school is mentioned only in 1902, providing a local context for the persistence of older spellings and illustrating the difference between the official adoption of a norm and its effective diffusion (Academia Română, n.d.; Library of Congress, n.d.; Primăria Comunei Limanu, n.d.).

The 1911 date situates the cross at an important point in local history. Limanu, then Caracicula, had been colonised by Romanian families in the 1890s, including families from

Datarea crucii în 1911 o plasează într-un moment important al istoriei locale. Limanu, pe atunci Caracicula a fost colonizat cu familii românești în anii 1890, inclusiv din Ialomița și Buzău (Pitrescu, 1999). Deci crucea aparține, prin urmare, perioadei primei generații a comunității românești stabilite aici. Pe monument apare și Ochiul Atotvăzător, înscris într-un triunghi, motiv cu analogii pe cruci funerare din Bărăgan și zona Buzăului (Dumitru Trancă, 2018).

La câțiva kilometri, în cimitirul musulman din Hagieni, se păstrează alte forme de cultură funerară. Printre monumentele recente se află câteva pietre funerare vechi, denumite local ***durbe***, dispuse în perechi la capul și la picioarele mormântului. Unele poartă turbane sculptate, ale căror forme puteau indica statutul, rangul sau apartenența socială a persoanei decedate, în cadrul unui limbaj funerar de filiație otomană (Gökler & Köşklü, 2019).

Pe monumentele mai recente, semiluna și steaua apar frecvent împreună cu formula „Ruhuna el Fatiha” — „[recită] al-Fātiḥa pentru sufletul său” — prin care celui care citește inscripția i se solicită recitarea primei sure a Coranului pentru persoana decedată, legând astfel prezentul de trecut printr-un act ritual. Formula aparține unui repertoriu funerar turco-musulman mai larg și continuă să fie prezentă pe monumentele locale (Seçkin & Tanık, 2023).

Ialomița and Buzău (Pitrescu, 1999). The cross therefore belongs to the period of the first generation of the Romanian community established there. The monument also bears the All-Seeing Eye, enclosed within a triangle, a motif with parallels on funerary crosses from the Bărăgan and Buzău regions (Dumitru Trancă, 2018).

A few kilometres away, in the Muslim cemetery of Hagieni, other forms of funerary culture have been preserved. Among the more recent monuments are several older funerary stones, locally known as ***durbe***, arranged in pairs at the head and foot of the grave. Some bear carved turbans, whose forms could indicate the status, rank, or social affiliation of the deceased within an Ottoman-derived funerary vocabulary (Gökler & Köşklü, 2019).

On more recent monuments, the crescent and star frequently appear together with the formula "Ruhuna el Fatiha" — "[recite] al-Fātiḥa for his/her soul" — which asks the reader of the inscription to recite the first sura of the Qur'an for the deceased, thereby linking present and past through a ritual act. The formula belongs to a broader Turco-Muslim funerary repertoire and remains present on local monuments (Seçkin & Tanık, 2023).

Migrations and contacts among different populations can also be traced through onomastics. The given name Ferugan, attested locally in 2 Mai (Primăria Comunei Limanu, 2024),

Migrațiile și contactele dintre diferitele populații pot fi urmărite și în onomastică. Prenumele Ferugan, atestat local la 2 Mai, păstrează structura consonantică F-R-G-N întâlnită în Farḡāna/Fergana și în forma onomastică medievală *al-Farghānī*, care indica originea din această regiune central-asiatică. Fergana s-a aflat istoric la contactul dintre medii iraniene și turcice, iar forme derivate din același toponim sunt atestate și în antroponimia turcică contemporană (Library of Congress, n.d.; Bosworth, 1999).

Monumentele funerare plasează astfel Limanu și Hagieni într-o geografie mai largă a migrației și circulației culturale.

Referințe · · · · · References

Academia Română. (n.d.). ***Ortografia limbii române: Definiție, scurt istoric, instrumente*** [Romanian orthography: Definition, brief history, and tools].

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti. (2014, May 7). ***İncəsənət xadimlərinə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin mükafatlarının verilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.***

Bosworth, C. E. (1999). Farḡāna ii. In the Islamic period. ***Encyclopaedia Iranica.***

Dumitru Trancă, M. (2018). Cruci. Pledoarie pre-restaurare [Crosses: A plea before restoration]. ***Arhitectura, 6/2017–1/2018***, 180–187.

Gökler, B. M., & Köşklü, Z. (2019). Balıkesir Zağnos Paşa Camii Haziresi'ndeki kavuk tipleri [Types of kavuk in the Balıkesir Zağnos Pasha Mosque cemetery]. ***Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi***, 66, 453–478.

Library of Congress. (n.d.). ***Romanian (in Cyrillic) romanization table.***

Library of Congress. (n.d.). ***Muḥammad al-Farghānī's Elements of chronology and astronomy.***

preserves the consonantal structure F-R-G-N found in Farḡāna/Fergana and in the medieval onomastic form *al-Farghānī*, which denoted origin from this Central Asian region. Fergana historically lay at the contact zone between Iranian and Turkic cultural environments, while forms derived from the same toponym are also attested in contemporary Turkic anthroponymy (Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, 2014; Bosworth, 1999; Library of Congress, n.d.).

These funerary monuments thus place Limanu and Hagieni within a broader geography of migration and cultural circulation.

Pitrescu, I. (1999). Cultivarea cânepei, inului şi bumbacului în zona Mangaliei [The cultivation of hemp, flax, and cotton in the Mangalia area]. *Analele Dobrogei*, seria nouă, 5(2), 325–331.

Primăria Comunei Limanu. (n.d.). *Comuna Limanu* [Limanu commune].

Primăria Comunei Limanu. (2024, May 23). *Anunț colectiv pentru comunicarea prin publicitate nr. 15 din data 23.05.2024.*

Seçkin, S., & Tanık, S. (2023). Yalova, İlyasköy'de bulunan Osmanlı dönemi mezar taşları [Ottoman-period gravestones found in İlyasköy, Yalova]. *Erdem,* 84, 139–174. https://doi.org/10.32704/erdem.2023.84.139

Tafrali, O. (1918). *La Roumanie transdanubienne (La Dobroudja): Esquisse géographique, historique, ethnographique et économique* [Trans-Danubian Romania (Dobruja): A geographical, historical, ethnographic, and economic outline]. Ernest Leroux.

Justin Baroncea

Masa critică

În proiectul extins s-a confecționat un "gândac" de 16 metri pentru pepeni și leduri: masă cu multe picioare de închis strada.

S-a chertat sub cort alb de nunți la marginea parcării și s-au vopsit segmente de OSB (pe post de exoschelet) printre mașini și rulote. Sistem de fabricație semi-mecanizat cu producție hibridă în care am operat chertări cu "japonezul", debitări liniare cu circularul de mână și perforații cu rotopercutorul la care am dezactivat în prealabil percuția (am păstrat doar linia melodică cu mai multe tempouri, distribuite prin încercări succesive de la 1 la 16).

Inventar:

- 6 grinzi pin lamelar 6000 x 80 x 72 mm
- 6 plăci OSB 2500 x 1250 x 18mm
- japonez
- circular de mână cu șina
- 2 rotopercutoare
- flex mic
- 10 cutii vopsea amestec
- trafaleți cu tavă
- tijă filetată M10
- șaibe + piulițe M10
- 3 chei reglabile si un patent
- Spirali
- șuruburi autofiletante
- rolă bandă adezivă
- apă, cola, efort

Justin Baroncea,
tr. Maria Alexandra Irina

Critical Mass

During the extended project we built a 16-meter "bug" for watermelons and LEDs: a table with many legs designed to block the street.

Wood was notched under a white "wedding" tent at the edge of the parking lot, and OSB segments (serving as an exoskeleton) were painted among cars and campers. We employed a semi-mechanized fabrication system with hybrid production, in which notches were operated with the "Japanese" saw, linear cuts with the handheld circular saw, and perforations with the drill, after first disabling the hammering function (keeping only the melodic line with multiple tempos, distributed through successive trials from 1 to 16).

Repository:

- 6 laminated pine beams 6000 x 80 x 72mm
- 6 OSB boards 2500 x 1250 x 18mm
- the Japanese pull saw
- Handheld circular saw with guide rail
- 2 drills
- Small angle grinder
- 10 boxes of mixed paint
- Paint rollers with trays
- M10 threaded rod
- M10 washers + nuts
- 3 adjustable wrenches and one pair of pliers
- Drill bits
- Self-tapping screws
- Roll of adhesive tape
- Water, cola, effort

Rezultat:

Masă critică la vale, cu steag orizontal din așchii aglomerate pe post de blat și steag fluturând la colțul parcării.

Am parcat în mijlocul străzii un miriapod cu spatele bleu ciel și picioare din lemn lamelar în loc de chitină.

Pseudo-insectă rurbana cu viață publică de efemeridă: de la prânz până la ultimul mic.

La 23.00 miriapodul a fost arhivat pe segmente în insectar (adică dincolo de gard, în parcare) că să nu altereze traiectoriile licuricilor cu celicere din tablă și pneuri (care cum s-a intunecat au și dat buzna pe strada). După care am lăsat steagul jos.

Până la urmă nu se știe dacă am făcut un chilopod, o chilomasă, o masă chill sau un suport supradimensionat pentru ciorbă.

Notă: miriapodul nu e insectă; clasa chilopoda include "miriapodul de casă" cu câte o singură pereche de picioare pe fiecare segment.

**Translator's note: in Romanian, the phrase "masă critică" carries a double meaning, both "critical mass" and "table".*

Result:

A critical mass* rolling downhill, with a horizontal panel of compressed wood chips serving as tabletop, and a flag fluttering in the corner of the parking lot.

We parked in the middle of the street a millipede with a sky-blue back and legs made of laminated wood instead of chitin.

A rurban pseudo-insect with the public lifespan of a mayfly: from lunchtime until the last mititei (***translator's note***: mititei are a traditional food consisting of skinless grilled meat rolls).

At 23:00 the millipede was archived segment by segment in the insectarium (beyond the fence, in the parking lot) so it wouldn't disrupt the trajectories of the fireflies with sheet-metal chelicerae and tires (which, once darkness fell, rushed onto the street). After that, we lowered the flag.

In the end, it's unclear whether we built a chilopod, a chilotable, a chill-table, or an oversized support for soup.

Note: a millipede isn't an insect; "Chilopoda" includes the "house centipede", characterised by a single pair of legs on each body segment.

Cristian Matei

Acupunctura urbană, catalizator al microinteracțiunilor sociale multiculturale

Într-o zonă turistică aflată într-o transformare accelerată, precum Limanu și Vama Veche, identitatea locului trebuie înțeleasă dincolo de peisaj, arhitectura construită sau memoria estivală a libertății de la malul mării. Ea depinde tot mai mult de vizibilitatea comunităților care au locuit, modelat și transmis acest teritoriu înainte ca el să devină un produs sezonier. Comunitatea tătară din zona Limanu și Vama Veche este una dintre aceste prezențe esențiale: discretă, dar constitutivă; vulnerabilă în fața diluării demografice, dar capabilă să ofere un reper cultural autentic într-un context care riscă să devină interschimbabil cu orice altă destinație turistică de litoral.

Necesitatea integrării și creșterii vizibilității acestei comunități nu trebuie privită ca un gest decorativ, de bifare a unei diversități locale, ci ca o strategie de protejare a caracterului specific al locului. Turismul aduce energie economică, dar poate produce și uniformizare: aceleași terase, aceleași semne comerciale, aceleași scenografii temporare, aceeași estetică de consum rapid. În acest proces, memoria locală devine ușor de ignorat, mai ales atunci când comunitățile istorice nu sunt prezente în spațiul public prin forme vizibile, accesibile și contemporane.

Activitatea *Școlii de Vară Limanu 2026* poate fi înțeleasă tocmai ca o reacție la această fragilitate. Workshopul de mobilier în cadrul căruia studenții au construit alături

Cristian Matei

Urban Acupuncture as a Catalyst for Multicultural Social Micro-Interactions

In a tourist area undergoing rapid transformation, such as Limanu and Vama Veche, the identity of place must be understood beyond landscape, built architecture, or the summer memory of seaside freedom. It depends increasingly on the visibility of the communities that inhabited, shaped, and transmitted this territory before it became a seasonal product. The Tatar community of the Limanu and Vama Veche area is one such essential presence: discreet, yet constitutive; vulnerable to demographic dilution, yet capable of offering an authentic cultural reference point within a context at risk of becoming interchangeable with any other coastal tourist destination.

The need to integrate and increase the visibility of this community should not be regarded as a decorative gesture, a box-ticking exercise in local diversity, but rather as a strategy for safeguarding the specific character of the place. Tourism brings economic energy, but it can also produce uniformity: the same terraces, the same commercial signage, the same temporary stage-sets, the same aesthetics of rapid consumption. In this process, local memory becomes easy to overlook, particularly when historical communities are not present in public space through visible, accessible, and contemporary forms.

de îndrumători o masă comunitară inspirată de *sofra*, masa tătărească ce adună comunitatea în jurul ei, este un exemplu de învățământ alternativ de arhitectură. Miza stă în procesul prin care intervenția apare. Studenții lucrează cu mâinile, cu materialul, cu scara reală, cu timpul limitat și cu responsabilitatea ca rezultatul să fie folosit de oameni. Arhitectura devine o acțiune directă în spațiul public.

Sofra, ca inspirație, aduce în discuție o arhitectură a ospitalității. Masa devine o infrastructură socială. Ea stabilește un centru, creează o invitație și produce o formă de egalitate temporară între cei care se așază în jurul ei. În contextul Limanu - Vama Veche, o masă comunitară inspirată de această tradiție poate funcționa ca un dispozitiv cultural, pentru că face patrimoniul cultural locuibil, tangibil și activ. Această abordare este apropiată de logica urbanismului tactic. Intervențiile mici, rapide, reversibile sau ușor adaptabile pot testa felul în care un spațiu public este primit și folosit. Comunitatea și arhitecții pot construi situații care deschid dialogul imediat. O masă, o umbrire, o platformă, un traseu temporar, un semn discret sau un obiect de ședere pot deveni primele instrumente prin care o cultură locală reintră în câmpul vizibil al vieții cotidiene.

Uneori, o intervenție plasată exact unde comunitatea se poate întâlni cu vizitatorii produce un efect disproporționat față de dimensiunea ei fizică. În Vama Veche, unde fluxurile sezoniere sunt intense și adesea dominate de consum, un obiect public care invită la pauză, conversație și memorie poate modifica temporar ritmul locului, stabilind un raport imediat cu satul și cu viața locală. Intervențiile arhitecturale efemere au un avantaj important în asemenea contexte: nu pretind să fixeze definitiv identitatea unui loc. Ele propun, testează și lasă comunitatea să răspundă. Într-o zonă în care presiunea turistică poate transforma rapid orice simbol în

The activity of the *Limanu 2026 Summer School* can be understood precisely as a response to this fragility. The furniture-making workshop, in which students built a communal table alongside their instructors, inspired by the *sofra*, the Tatar table that gathers the community around it, exemplifies alternative architectural pedagogy. What is at stake lies in the process through which the intervention emerges. Students work with their hands, with material, at full scale, under time constraints, and with the responsibility that the outcome be used by people. Architecture thus becomes a direct action within public space.

Sofra, as a source of inspiration, introduces an architecture of hospitality. The table becomes a social infrastructure. It establishes a centre, creates an invitation, and produces a form of temporary equality among those seated around it. In the context of Limanu–Vama Veche, a communal table inspired by this tradition can function as a cultural device, insofar as it renders cultural heritage inhabitable, tangible, and active. This approach is closely aligned with the logic of tactical urbanism. Small, rapid, reversible, or easily adaptable interventions can test how a public space is received and used. Communities and architects alike can construct situations that open immediate dialogue. A table, a shading structure, a platform, a temporary path, a discreet marker, or a seating object can become the first instruments through which a local culture re-enters the visible field of everyday life.

At times, an intervention placed precisely where the community can meet visitors produces an effect disproportionate to its physical scale. In Vama Veche, where seasonal flows are intense and often dominated by consumption, a public object that invites pause, conversation, and memory can temporarily alter the rhythm of the place, establishing an immediate relationship with the village and

decor comercial, caracterul temporar al unei intervenții poate proteja sensul inițial al gestului. Masa inspirată de sofra nu trebuie să devină un obiect exotic, ci un prilej de întâlnire și recunoaștere reciprocă.

Pentru studenți, o asemenea experiență depășește exercițiul universitar clasic. Ei învață că arhitectura depășește forma, compoziția sau detaliul tehnic, și tinde să creeze contexte de participare. Învățarea are loc în șantier, în conversație, în adaptarea la resurse și în înțelegerea faptului că un obiect public poartă responsabilitate culturală. Acest tip de educație alternativă pregătește arhitecți mai atenți la teren și mai puțin dependenți de soluții abstracte.

Pentru comunitatea tătară, creșterea vizibilității prin asemenea gesturi poate însemna o recuperare a prezenței în spațiul public fără a o transforma într-un spectacol folcloric.În același timp, integrarea comunității tătare în imaginarul public al zonei poate oferi turismului o direcție mai responsabilă. Vizitatorul care întâlnește doar o infrastructură de consum pleacă având imaginea unui sezon. Vizitatorul care întâlnește o comunitate, o tradiție și un gest spațial ancorat în loc pleacă având imaginea unei culturi vii. Masa comunitară inspirată de ***sofra*** devine astfel mai mult decât rezultatul unui workshop: este un instrument de pedagogie, un gest de urbanism tactic și o formă de acupunctură urbană. este o încercare de păstrare a identității locale prin acțiuni concrete, vizibile și împărtășite.

with local life. Ephemeral architectural interventions carry an important advantage in such contexts: they do not claim to fix a place's identity permanently. They propose, test, and allow the community to respond. In an area where tourist pressure can rapidly transform any symbol into commercial decor, the temporary character of an intervention can protect the original meaning of the gesture. The table inspired by the ***sofra*** must not become an exotic object, but rather an occasion for encounter and mutual recognition.

For students, such an experience goes beyond the conventional academic exercise. They learn that architecture extends beyond form, composition, or technical detail, and tends toward the creation of contexts for participation. Learning takes place on site, in conversation, in adapting to available resources, and in understanding that a public object carries cultural responsibility. This type of alternative education prepares architects who are more attentive to context and less dependent on abstract solutions.

For the Tatar community, increased visibility through gestures of this kind can signify a reclaiming of presence in public space without transforming it into a folkloric spectacle. At the same time, the integration of the Tatar community into the public imaginary of the area can offer tourism a more responsible direction. The visitor who encounters only an infrastructure of consumption leaves with the image of a season. The visitor who encounters a community, a tradition, and a spatial gesture anchored in place leaves with the image of a living culture. The communal table inspired by the ***sofra*** thus becomes more than the outcome of a workshop: it is an instrument of pedagogy, a gesture of tactical urbanism, and a form of urban acupuncture — an attempt to preserve local identity through actions that are clear, visible, and shared.

PepCola
24

Elina Alatalo

Gânduri de după-amiază

Cum se poate
să îndrăznim să ne împărtășim visurile
după o zi întreagă,
cu sarea pe buze, vântul prin păr,
departe de birouri și de ierarhiile, care au fost
întipărite în noi,
pe un scaun, lângă tine,
lângă o prietenie încă de format,
mărturisind că o altfel de viață,
mai vie, mai adevărată și împărtășită,
ar trebui să înflorească
înainte ca adăposturile, altarele și casele ei să prindă formă

Afternoon thoughts

How can it be
that we dare to share our dreams
after a full day
salt on our lips, wind in the hair
outside the office desks and hierarchies crafted into us
on a chair next to you
to a friend yet to be found
confessing, that a life different, more vivid, true and shared
should burst into blossom
before its shelters, altars and homes take form

și lumea
and the world

Teodor Sarighioleanu

Constanța ochilor britanici

Adesea așezările litorale ale Mării Negre ascund poveștile unor călători ai periferiilor imperiale, mânați de imaginarul unor lumi exotice și de dorința europeană de civilizare a lumii. Litoralul dobrogean păstrează memoria călătorilor britanici din drumul descoperirii Imperiului Otoman – ghidați de istoria romano-bizantină și de ficțiunile orientaliste; mirajul metropolelor otomane avea însă să se lovească de adevărata față a Dobrogei: un ținut sărăcit de războaie și traversat de oameni ce se refugiau aici din toate colțurile „sălbaticului est european”(Ardeleanu, 2025).

Astfel, conturul peisajului și oamenilor acestui ținut rămâne în istorie prin manuscrise ca cel al diplomatului scoțian James Baillie Fraser, care la sfârșitul lui Februarie 1837 intra pe poarta vechiului Kustendje, Constanța de astăzi. Deși multe din așezările dobrogene cunoscuseră până în secolul al XIX-lea serioase perioade de dezvoltare prin importul de metode constructive bizantine și otomane, în urma războiului Ruso-Turc, pe coasta „Tartariei Dobrogene”(Ardeleanu, 2025) acestea sunt păstrate sub administrația sultanatului la nivelul unor porturi care transportau mărfuri agricole către Istanbul.

Kustendje se întindea atunci doar pe cei circa 1.300 de metri de-a lungul peninsulei, flancând portul la Nord-Est. Poarta orașului era apărată de o serie de șanțuri și valuri de pământ, între care scriitorul remarca un teritoriu brăzdat de blocuri de piatră, de pe versantul falezelor, și până în apa mării.

Teodor Sarighioleanu

Constanța through the British Gaze

The coastal settlements of the Black Sea often conceal the stories of travelers from imperial peripheries, driven by visions of exotic worlds and the European desire to civilize the globe. The Dobrujan coast preserves the memory of British travelers on their journeys of discovery through the Ottoman Empire—guided by Romano-Byzantine history and Orientalist fiction; yet, the allure of Ottoman metropolises would clash with the true face of Dobruja: a land impoverished by war and traversed by people seeking refuge from every corner of the "wild European East." (Ardeleanu, 2025)

Thus, the contours of this land's landscape and people have been recorded in history through manuscripts such as that of the Scottish diplomat James Baillie Fraser, who, in late February 1837, entered the gates of old Kustendje—modern-day Constanța. Although many Dobrujan settlements had experienced significant periods of development prior to the 19th century through the adoption of Byzantine and Ottoman construction methods, in the wake of the Russo-Turkish War, the settlements along the coast of "Tatar Dobruja" (Ardeleanu, 2025) remained—under the Sultanate's administration—little more than ports for shipping agricultural goods to Istanbul.

At that time, Kustendje spanned only about 1,300 meters along the peninsula, flanking the harbor to the northeast. The city gate was defended by a series of ditches and earthen ramparts; between them, the writer noted a landscape with scattered stone blocks from the cliffside down to the sea.

De-a lungul falezei se păstrau în șanțuri adânci ruine ale unor construcții antice și bizantine, blocuri de marmură și capiteluri corintice, multe dintre care erau folosite și drept spolii în pereții caselor.

Pe cornișele înalte ale falezei, acesta remarca subiectiv „resturile consistente ale unor construcții, evident foarte vechi și solide – [...] îmi părea că parcă pot identifica locațiile mai multor temple"(Ardeleanu, 2025). În aceeași descriere, atribuie orașului – probabil tot din instinctul propriului imaginar poetic – „ceva importanță"(Ardeleanu, 2025) pe vremea împăratului Traian, deși în urmă cu aproape un secol, Jean-Baptiste d'Anville data perioada de valoare a orașului în timpul împăratului Constantin, de unde își are și originea numelui(Stănică et al., 2016).

Litografiile epocii înfățișează frecvent așezări sărace, marcate de minarete și simboluri ale prezenței musulmane, alături de corăbii surprinse pe mări învolburate. Schițele acestei perioade urmăreau să trezească interesul publicului occidental pentru această „Asie și Europă în miniatură" - Constantin Brătescu (Ibram, 2017), o apariție decadentă, îndepărtată în timp și spațiu de prezentul secolului luminilor.

Fraser a pornit mai apoi la drum către Cernavodă, mânat de zvonul existenței unui vechi braț al Dunării care s-ar fi vărsat în apropierea Constanței, și pentru a cerceta fezabilitatea săpării unui canal navigabil între Dunăre și Marea Neagră – proiect ce se va materializa în cele din urmă sub regimul comunist român. Consemnarea acestui mit local – printre puținele păstrate – a sporit interesul investitorilor în regiune, care de altfel, promovau numeroase ipoteze și publicații despre un astfel de canal, pentru „a evita gurile Dunării, considerate insalubre"(Ardeleanu, 2025) din cauza influenței rusești la Sulina.

În contextul valorificării economice a Dobrogei, după fondarea Comisiunii Europene a Dunării în 1856,

Along the cliffside, the ruins of ancient and Byzantine structures—marble blocks and Corinthian capitals, many of which had been repurposed as spolia in the walls of houses—lay preserved in deep trenches.

On the high ledges of the cliff, he noted subjectively "substantial remains of structures, evidently very old and solid—[...] it seemed to me that I could identify the sites of several temples." (Ardeleanu, 2025) In the same account, he attributed "some importance" (Ardeleanu, 2025) to the city during the reign of Emperor Trajan—likely driven by his own poetic imagination—because nearly a century earlier, Jean-Baptiste d'Anville had dated the city's prime to the era of Emperor Constantine, from whom it also derived its name (Stănică et al., 2016).

Period lithographs frequently depict impoverished settlements—marked by minarets and symbols of the Muslim presence—alongside ships caught on turbulent seas. Sketches from this era sought to spark Western public interest in this "Euro-Asiatic miniature" - Constantin Brătescu (Ibram, 2017) - a decadent vision, distant in both time and space from the reality of the Age of Enlightenment.

Fraser subsequently set out for Cernavodă, driven by rumors of an ancient Danube branch that supposedly emptied near Constanța, and to investigate the feasibility of digging a navigable canal between the Danube and the Black Sea—a project that would eventually materialize under the Romanian communist regime. The recording of this local myth—one of the few to survive—heightened investor interest in the region; indeed, they championed various hypotheses and publications regarding such a canal as a means to "avoid the mouths of the Danube, considered unsanitary" (Ardeleanu, 2025) due to Russian influence at Sulina.

Amidst the economic development of Dobrogea following the 1856 establishment of the European Commission of the

liberalizarea comerțului fluvial și accesul mai facil către spațiul Dunării de Jos determină și fondarea companiei britanice de căi ferate „Danube and Black Sea Railways" – DBSR, la 30 iulie 1857. John Trevor Barkley, unul dintre fondatori, a pornit spre Kustendje sub mirajul unei adevărate metropole orientale, însă este surprins atât de insalubritatea cătunului, cât și de condițiile de trai precare pe care urma să le îndure în următoarele luni. Acesta începe să se implice în afacerile economice ale orașului si semnează cu Înalta Poartă de la Constantinopol o concesiune pe 99 de ani pentru construcția și exploatarea unei căi ferate între Cernavodă și Kustendje, care integrează portul Euxin în noile rute ale călătorilor europeni către orient. Sosirea britanicilor a determinat dezvoltarea portului; iar datorită succesului comercial al DBSR capacitatea stabilimentelor de cazare a crescut pentru a acomoda numărul tot mai mare de călători și marinari – lucruri care au dus în cele din urmă la profunde schimbări ale vieții acestei periferii imperiale.

Astfel, în vara aceluiași an, datorită creșterii populației britanice, și sub sesizările depuse de Berkley despre violențele din oraș, consulatul britanic de la Varna numește viceconsul la Constanța pe Frank Fremoult Sankey. Acesta descria micul port drept „un cuib de spioni"(Ardeleanu, 2025), poliția locală fiind instruită „să aresteze pe toți cei mai periculoși"(Ardeleanu, 2025). Totuși, Sankey pare să fi fost preocupat pe ascuns și cu protecția unor alți europeni. O serie de acuzații venite de la Istanbul îi reproșează acoperirea unor călători Piedmontezi veniți din portul Constanța cu pașapoarte britanice; acesta însă dă vina mai departe pe autoritățile locale care le-ar fi confiscat actele de călătorie. Sankey continuă să își ofere serviciile prin taxe oficiale sau plăți informale și altor călători, locali sau străini, iar consulatul britanic devine pentru aceștia, prin interpusul său, locul influenței și protecției europene.

Danube, the liberalization of river trade and easier access to the Lower Danube region led to the founding of the British railway company "Danube and Black Sea Railways" (DBSR) on July 30, 1857. John Trevor Barkley, one of the founders, traveled to Kustendje lured by the prospect of a true Oriental metropolis, only to be taken aback by the hamlet's squalor and the precarious living conditions he would have to endure in the months ahead. He began to involve himself in the city's economic affairs and signed a 99-year concession with the Sublime Porte in Constantinople for the construction and operation of a railway between Cernavodă and Kustendje, thereby integrating the Black Sea port into the new routes taken by European travelers heading to the East. The arrival of the British spurred the port's development; furthermore, the commercial success of the DBSR led to an expansion of accommodation facilities to cater to the growing number of travelers and sailors—developments that ultimately brought about profound changes in the life of this imperial outpost.

Thus, in the summer of that same year, driven by the growth of the British population and acting on reports of urban violence filed by Berkley, the British consulate in Varna appointed Frank Fremoult Sankey as vice-consul in Constanța. He described the small port as a "nest of spies," (Ardeleanu, 2025) with local police instructed "to arrest the most dangerous individuals" (Ardeleanu, 2025). However, Sankey appears to have been covertly concerned with protecting other Europeans as well. A series of accusations from Istanbul charged him with shielding Piedmontese travelers who had arrived from the port of Constanța using British passports; he, in turn, shifted the blame onto local authorities, alleging they had confiscated the travelers' documents. Sankey continued to offer his services—whether through official fees or informal payments—to other travelers, both local and foreign; through

Diversificarea populației Constanței este legată de imigrarea spontană, de compania DBSR, și de colonizarea cu 10.000 de tătari din Crimeea – cărora autoritățile le-au oferit parcelari în oraș și apropieri; în 1860 orașul ajunge să găzduiască turci, tătari, greci, britanici, evrei, bulgari, și numeroși aventurieri, între care violența și discriminarea economică sau religioasă nu erau tocmai rare. Disputele dintre britanici și autoritățile locale apar chiar înaintea creșterii prețurilor terenurilor – determinată de edificarea căii ferate – când speculanții elitelor otomane locale își rezervă loturile cele mai valoroase, excluzandu-le creștinilor dreptul de cumpărare ori edificare. Pe lângă cererea unor lotizări mai echitabile pentru europeni, viceconsulul Sankey dădea vina pe fanatismul religios al elitelor locale împotriva creștinilor. Guvernatorul de Silistra, Ahmet Rassim, contestă însă dreptul europenilor de a prelua controlul total al afacerilor în oraș.

În ciuda faptului că miza era aceeași pentru fiecare în parte, lupta pentru influență, atât de caracteristică periferiilor imperiale, se purta pe de o parte construind mirajul unui barbarism oriental, retrograd civilizației liberale europene, și pe de alta, prin aranjamentele corupției de provincie, alimentată probabil de eșecurile imperiale tot mai mari ale „bolnavului Europei".

În retrospectiva acestor evenimente care preced transformările radicale ale peisajului regiunii, e destul de clar cum apanajul economic al europenilor și contestarea influenței otomane au deschis poarta modernității – și modernizării – în Dobrogea. Periferia coruptă, sau imaginarea unei mentalități retrograde a „celuilalt" (Said, 2018), au permis apariția discursului emancipării – procesul fundamental al modernității (Mignolo, 2015) – în urma anexării Dobrogei din 1878. În astfel de periferii imperiale, modernitatea a pătruns mijlocit de influența, valorile, și interesele europene; iar reprezentările orientaliste – mentale, artistice sau discursive

him, the British consulate became a locus of European influence and protection.

The diversification of Constanța's population was driven by spontaneous immigration, the DBSR company, and the settlement of 10,000 Crimean Tatars—to whom authorities granted land plots within and around the city. By 1860, the city was home to Turks, Tatars, Greeks, Britons, Jews, Bulgarians, and numerous adventurers, amidst whom violence and economic or religious discrimination were not uncommon. Disputes between the British and local authorities arose even before the surge in land prices—triggered by the construction of the railway—when speculators from the local Ottoman elite reserved the most valuable plots for themselves, effectively barring Christians from purchasing land or erecting buildings. In addition to demanding more equitable land allocations for Europeans, Vice-Consul Sankey blamed the religious fanaticism of local elites directed against Christians. However, the Governor of Silistra, Ahmet Rassim, challenged the Europeans' right to assume total control over the city's affairs.

Fotografii / Photographs: Lorin Niculae

– ale unei lumi decadente, nu pot fi disociate de corupția provincială, folosită ca mijloc de apărare politică și economică.

Această etapă, de final al administrației otomane, relevă modul în care Dobrogea începe să fie integrată în imaginarul european: privită pe de o parte sistematic, științific, pentru a fi valorificată economic; și pe de alta, ca un „est sălbatic" al aventurii, în care afinitățile sociale, religia, sau cetățenia pot deveni oportunități economice, sau în egală măsură, o condamnare.

Referințe · References

Mignolo, W. (2015). *Dezobedienţa epistemică.* Editura Idea.

Said, E. W. (2018). *Orientalismul.* Editura Art.

Stănică, A., Custurea, G., Stănică, D., & Plopeanu, E. (2016). *Dobrogea. Coordonate istorice și arheologice.* Editura StudIS.

Jayyusi, S. K. (2008). *The City in the Islamic World.* Editura Brill.

Ardeleanu, C. (2025). *Un drum de fier prin Estul Sălbatic. Dobrogea Otomană în Zorii Capitalismului.* Editura Humanitas

Ibram, N. (2017). *Tătarii din România. Istoric. Spiritualitate. Identitate.* Editura Muntenia

Although the stakes were the same for all parties, the struggle for influence, so characteristic of imperial peripheries, played out by constructing the mirage of an "Oriental barbarism" antithetical to European liberal civilization, and through the works of provincial corruption, likely fueled by the mounting imperial failures of the "Sick Man of Europe."

Looking back at the events preceding the region's radical landscape transformations, it is evident how European economic dominance and the challenging of Ottoman influence opened the door to modernity—and modernization—in Dobrogea. The notion of a corrupt periphery, or the construction of a "backward" mentality attributed to the oriental "other," (Said, 2018) paved the way for the discourse of emancipation—the fundamental process of modernity (Mignolo, 2015)—following Dobrogea's annexation in 1878. In such imperial peripheries, modernity arrived mediated by European influence, values, and interests; meanwhile, Orientalist representations—whether mental, artistic, or discursive—of a decadent world cannot be disentangled from provincial corruption, which served as a mechanism for political and economic defense.

This period, marking the end of Ottoman administration, reveals how Dobrogea began to be integrated into the European imagination: viewed, on one hand, through a systematic, scientific lens for the purpose of economic exploitation, and on the other, as a "Wild East" of adventure, where social ties, religion, or citizenship could translate into economic opportunities—or, equally, a source of ruin.

Nour Abi Rached,
tr. Maria Alexandra Irina

Ritualuri ale apei. Practici maritime și transformarea litoralului din Batroun

Am cunoscut orașul Batroun prin intermediul apei de când mă știu. Înainte de a înțelege orașul drept o colecție de străzi, clădiri, biserici, restaurante, vestigii arheologice și spații de vară din ce în ce mai aglomerate, l-am înțeles prin intermediul mării. Cunoșteam anumite stânci înainte de a ști cum se numesc. Știu unde am învățat să înot, unde obișnuia familia mea să stea, de unde săream în apă și cum se mișca marea altfel atunci când vântul se schimba. Acestea nu au fost niciodată lucruri pe care să le consider patrimoniu. Erau pur și simplu parte din a crește în Batroun.

Abia mult mai târziu, privind în urmă la aceste amintiri, am început să înțeleg cât de mult din cunoașterea mea despre oraș fusese produse prin intermediul litoralului său. De aici începe interesul meu pentru ceea ce numesc informal *ritualuri ale apei*. Folosesc termenul pentru a descrie practicile, cunoștințele, amintirile și atașamentele care se dezvoltă prin relații repetate cu marea și care sunt transmise mai departe, adesea fără a fi documentate formal vreodată. În Batroun, acestea includ practici de pescuit și de folosire a bărcilor, înotul, întâlnirile de-a lungul stâncilor, observarea vânturilor și a curenților, recunoașterea unor locuri anume de-a lungul coastei și amintirile legate de acestea.

Această înțelegere este apropiată de definiția mai largă a patrimoniului cultural imaterial stabilită de UNESCO, care include practici, cunoștințe, abilități și spații culturale

Nour Abi Rached

Water Rituals, Maritime Practices and the Changing Coast of Batroun

I have known Batroun through the water for as long as I can remember. Before I understood the city as a collection of streets, buildings, churches, restaurants, archaeological remains and increasingly crowded summer spaces, I understood it through the sea. I knew certain rocks before I knew what they were called. I knew where I had learned to swim, where my family used to sit, where I had jumped into the water, and how the sea felt different when the wind changed. These were never things I thought of as heritage. They were simply part of growing up in Batroun.

It is only much later, looking back at these memories, that I began to understand how much of my knowledge of the city had been produced through its coast. This is where my interest in what I informally call *water rituals* begins. I use the term to describe the practices, knowledge, memories and attachments that develop through repeated relationships with the sea and are passed on, often without ever being formally documented. In Batroun, these include fishing and boat practices, swimming, gathering along the rocks, reading winds and currents, recognising particular places along the coast, and the memories attached to them.

This understanding is close to the broader definition of intangible cultural heritage established by UNESCO, which includes practices, knowledge, skills and cultural spaces transmitted between generations and continuously recreated

transmise de la o generație la alta și recreate continuu de comunități. Ea se îndepărtează, de asemenea, de ideea că patrimoniul trebuie să fie neapărat excepțional sau monumental pentru a fi important. O mare parte din ceea ce conferă unicitate culturală unui loc ține de firescul cotidian, tocmai pentru că se repetă în fiecare zi. Identitatea istorică a orașului a fost dintotdeauna conectată cu marea. Documentația UNESCO pentru centrul istoric din Batroun identifică zidul marin antic, portul, zonele de ancorare și depozitare a ambarcațiunilor, precum și activitatea maritimă continuă ca elemente importante ale caracterului său istoric. Zidul marin istoric, care se întinde de-a lungul coastei stâncoase, este una dintre cele mai clare mărturii fizice ale faptului că relația dintre oraș și mare a implicat întotdeauna atât dependență, cât și negociere. Marea a asigurat acces, muncă și resurse, dar a fost, în același timp, o forță împotriva căreia orașul a trebuit să se protejeze.

Ceea ce ne interesează, însă, în acest articol este ceea ce există dincolo de aceste vestigii fizice.

Zidul poate fi măsurat. Portul poate fi cartografiat. O clădire poate fi restaurată. O barcă poate fi fotografiată. Însă o mare parte din cunoașterea care le-a permis oamenilor să trăiască de-a lungul acestei coaste este mai puțin vizibilă. Un pescar cunoaște marea prin experiență: cum se comportă vântul, cum se schimbă apa, unde sunt condițiile favorabile, cum răspunde o barcă la vreme și când este mai bine să nu iasă în larg. O parte din aceste cunoștințe pot fi documentate, dar cele mai multe sunt dobândite prin repetiție și observație, prin lucrul alături de oameni care le stăpânesc deja. Cineva îți arată, tu încerci la rândul tău, cineva te corectează, iar într-un final ajungi să știi. Același lucru se întâmplă și cu înotul, deși într-un context foarte diferit. Să înveți să înoți în Batroun înseamnă, de asemenea, să înveți o mică geografie. Înveți care stânci sunt

by communities. It also moves away from the idea that heritage has to be exceptional or monumental in order to matter. Much of what makes a place culturally specific is ordinary precisely because it is repeated every day. The city's historic identity has always been connected to the sea. UNESCO's documentation of Batroun's historic centre identifies the ancient sea wall, the port, boat anchorage and storage areas, and continuing maritime activity as important elements of its historical character. The historic sea wall, extending along the rocky coastline, is one of the clearest physical reminders that the relationship between the city and the sea has always involved both dependence and negotiation. The sea provided access, work and resources, but it was also something against which the city had to protect itself.

What interests us in this article however is what exists beyond these physical remains.

The wall can be measured. The port can be mapped. A building can be restored. A boat can be photographed. But much of the knowledge that has allowed people to live beside this coastline is less visible. A fisherman knows the sea through experience: how the wind behaves, how the water changes, where conditions are favourable, how a boat responds to the weather and when it is better not to go out. Some of this knowledge can be documented, but much of it is acquired through repetition and observation, through working alongside people who already know it. Someone shows you, you try it yourself, someone corrects you, and eventually you know. The same happens with swimming, although in a very different context. Learning to swim in Batroun is also learning a small geography. You learn which rocks are safe, where the water becomes deeper, where currents change, where people usually enter, where children are allowed to go and where they are not. You learn these things through your body rather

sigure, unde apa devine mai adâncă, unde se schimbă curenții, pe unde intră oamenii de obicei, unde au voie copiii să meargă și unde nu. Înveți aceste lucruri mai degrabă prin intermediul propriului corp decât citindu-le pe o hartă. Le înveți pentru că cineva te duce acolo.

Unde ai învățat prima dată să înoți? Cine te-a învățat? Unde obișnuia familia ta să stea? De pe ce stâncă ai sărit? Ce locuri știau părinții tai înaintea ta? Și, poate cel mai important, mai poți merge și astăzi acolo?

Aceste întrebări par personale, dar încep să dezvăluie ceva despre oraș. Dacă suficiente persoane au amintiri legate de aceleași tipuri de locuri, atunci acele locuri devin parte dintr-o geografie colectivă, chiar dacă nu apar pe nicio hartă oficială a patrimoniului.

Distincția făcută de Yi-Fu Tuan între spațiu și loc este utilă în acest caz. Un spațiu devine un loc prin experiență și atașament. Dobândește sens pentru că oamenii se întorc la el, îl folosesc și își amintesc de el. Locurile care contează cel mai mult pentru noi nu sunt, de cele mai multe ori, spații extraordinare. Sunt cele pe care le-am frecventat atât de des, încât au devenit parte din propria noastră istorie.

Distincția lui Michel de Certeau între orașul văzut de sus și orașul construit prin practici cotidiene ajută la explicarea acestei diferențe. De sus, un oraș poate fi redus la străzi, parcele, clădiri și infrastructură. Privit de la nivelul solului, orașul se formează prin mers, opriri, întâlniri, muncă și reveniri. O hartă ne poate spune unde se află coasta, dar nu ne poate spune pe unde intră oamenii în mare, unde lucrează pescarii, ce stânci poartă amintiri de familie sau care locuri au dispărut treptat din uzul cotidian. Aceste forme de cunoaștere sunt deosebit de importante în Batroun, deoarece, din punct de vedere istoric, litoralul a fost atât un loc de muncă, cât și un spațiu social.

than through a map. You learn them because somebody takes you there.

Where did you first learn to swim? Who taught you? Where did your family sit? Which rock did you jump from? Which places did your parents know before you? And perhaps most importantly, can you still go there?

These questions seem personal, but they begin to reveal something about the city. If enough people have memories attached to the same kinds of places, then those places form part of a collective geography even if they do not appear on any official heritage map.

Yi-Fu Tuan's distinction between space and place is useful here. A space becomes a place through experience and attachment. It acquires meaning because people return to it, use it and remember it. The places that matter most to us are often not extraordinary spaces. They are the ones we have inhabited repeatedly enough for them to become part of our own history.

Pescarii, proprietarii de bărci, înotătorii și familiile nu au folosit neapărat aceleași porțiuni de coastă în aceleași scopuri, dar practicile lor s-au suprapus. Litoralul are multiple semnificații: este un loc al muncii, recreerii, pericolului, protecției, întâlnirilor și memoriei.

Batroun a devenit o destinație turistică tot mai căutată, în special în ultimele două decenii. Centrul său istoric, linia țărmului, portul, restaurantele, viața de noapte și atmosfera mediteraneană au devenit definitorii pentru modul în care orașul este reprezentat și consumat. Este de necontestat faptul că această transformare a adus beneficii economice reale. A generat afaceri, locuri de muncă și investiții și a atras atenția asupra orașului istoric într-o perioadă în care multe localități libaneze se confruntă cu greutăți financiare. Dar ce se întâmplă când turismul devine una dintre principalele modalități prin care un oraș este pus în valoare?

Michel de Certeau's differentiation between the city represented from above and the city produced through everyday practices helps explain this ambivalence. From above, a city can be reduced to streets, parcels, buildings and infrastructure. From the ground, it is produced through walking, stopping, meeting, working and returning. A map can tell us where the coast is, but it cannot tell us where people actually enter the sea, where fishermen work, which rocks carry family memories, or which places have gradually disappeared from everyday use. These forms of knowledge are particularly important in Batroun because the coast has historically been both a workplace and a social space. Fishermen, boat owners, swimmers and families have not necessarily used the same parts of the coast for the same purposes, but their practices have overlapped. The coast has multiple meanings, it is a place of work, recreation, danger, protection, gathering and memory.

Batroun has become increasingly successful as a tourism destination, particularly over the past two decades. Its historic centre, coastline, port, restaurants, nightlife and Mediterranean atmosphere have become central to how the city is represented and consumed. It is inarguable that this transformation has brought real economic benefits. It has created businesses, employment and investment, and has drawn attention to the historic city at a time when many Lebanese towns are struggling economically. What happens when tourism becomes one of the dominant ways through which a city is valued?

A resident and a visitor can stand in front of the exact same sea and experience completely different places. For the visitor, the coast may be an attraction, a view, a restaurant setting, a boat trip or a photograph. For a resident, the same coast may be where they learned to swim, where they spent

Un localnic și un vizitator pot privi aceeași mare și să trăiască locuri complet diferite. Pentru vizitator, litoralul poate fi o atracție, o priveliște, decorul unui restaurant, o plimbare cu barca sau o fotografie. Pentru un localnic, poate fi locul unde a învățat să înoate, unde și-a petrecut verile, unde a muncit, unde părinții săi se întâlneau cu prietenii sau pur și simplu un loc unde mergea fără să aibă nevoie de un motiv anume pentru a fi acolo. Spațiul fizic este identic, pe când relația nu este aceeași. Turismul poate schimba treptat felul în care este organizat orașul.

Cercetarea despre vechiul ***souk*** patrimonial din Batroun (***nota tr.***: ***souk***, spațiu comercial tradițional din Orientul Mijlociu) realizată de Zacca și Abi Khattar Zghebi urmărește o transformare semnificativă începând cu anii 2000, perioadă în care zona a trecut de la un spațiu destinat comerțului local și meșteșugurilor la turism și divertisment comercial. Lucrarea lor nu analizează numai transformarea fizică, ci și schimbările produse în trăirea senzorială a spațiului și în legătura emoțională a locuitorilor vechi cu un mediu cunoscut zeci de ani.

Un loc nu trebuie neapărat să dispară pentru o persoană să se simtă înstrăinată de el. Poate rămâne intact din punct de vedere fizic, devenind totodată străin prin felul în care este folosit, prin ritm și prin semnificația sa socială. Orașul poate părea animat și, în același timp, mai puțin familiar. Pot fi mai mulți oameni prezenți, pot fi deschise mai multe afaceri și poate exista un flux financiar mai mare, în vreme ce anumite forme ale vieții cotidiene devin tot mai greu de găsit. Supraturismul se referă, de asemenea, la momentul în care intensitatea turismului începe să perturbe funcționarea obișnuită a unui loc.

În Batroun, supraturismul poate fi înțeles prin prisma accesului, a ritmului și a modului de utilizare.

summers, where they worked, where their parents met friends, or simply somewhere they go without needing a reason to be there. The physical space is identical, while the relationship is not. Tourism can gradually change what the city is organised around.

Research on Batroun's old patrimonial souk by Zacca and Abi Khattar Zgheib traces a significant transformation since the early 2000s, when the area moved from being primarily a space of local commerce and crafts toward tourism and commercial entertainment. Their work considers not only physical change but also changes in the sensory experience of the place and in the emotional relationship of long-term residents to an environment they have known for years.

A place does not have to disappear for a person to feel displaced from it. It can remain physically intact while becoming unfamiliar in its use, rhythm and social meaning. The city can look more alive and feel less familiar at the same time. More people can be there, more businesses can be open, and more money can be circulating, while certain forms of everyday life become harder to find. Overtourism is also about the point at which the intensity of tourism begins to interfere with the ordinary functioning of a place.

In Batroun, overtourism can be understood through access, rhythm and use.

The coast can remain physically present while becoming less available for everyday life. A place can remain technically public while becoming practically difficult to use because of private development, commercial occupation, parking, fees or the simple feeling that one is no longer expected to be there unless one is consuming something. In Lebanon, the shoreline is legally part of the public domain, yet access to the coast has repeatedly been contested in practice. In 2023, protests in the Batroun area drew attention to questions surrounding public

Țărmul poate rămâne prezent fizic, devenind totodată mai puțin accesibil pentru viața de zi cu zi. Un spațiu poate rămâne public din punct de vedere tehnic, dar practic dificil de utilizat din cauza dezvoltării private, a ocupării comerciale, a parcărilor, a taxelor sau pur și simplu din cauza sentimentului că nu ești binevenit acolo dacă nu consumi ceva. În Liban, țărmul aparține legal domeniului public, însă accesul la litoral a fost în repetate rânduri contestat în practică. În 2023, protestele din zona Batroun au atras atenția asupra chestiunilor legate de accesul public pe coastă, acapararea spațiului și privatizarea. Accesul legal și cel trăit nu sunt întotdeauna același lucru. O parte a țărmului poate fi publică pe hârtie și totuși să ajungă inaccesibilă social. Acest lucru contează deoarece practicile depind de acces. Nu poți transmite mai departe un obicei legat de înot dacă locul în care se desfășura nu mai este accesibil. Nu poți continua o practică de pescuit dacă dispar condițiile care o susțin. Nu poți transmite generațiilor mai tinere o cunoaștere locală a țărmului dacă acestea nu mai petrec suficient timp acolo pentru a o deprinde. Următoarea generație crește cu o relație ușor diferită față de litoral.

Lucrarea lui Henri Lefebvre despre viața cotidiană și ritmurile urbane ajută la explicarea acestui tip de transformare. Un oraș este trăit nu numai prin structura sa fizică, ci și prin ritmurile care organizează viața de zi cu zi: muncă, recreere, anotimpuri, mișcare, repetiție și interacțiune socială. Turismul aduce noi ritmuri în Batroun, în special pe timpul verii și în weekenduri. Coasta devine mai aglomerată la anumite ore, centrul istoric devine mai activ din punct de vedere comercial, iar spații care odinioară urmau ritmul locuirii sau al muncii se aliniază tot mai mult cu ritmul vizitatorilor. Nimic nu dispare neapărat peste noapte. Un pescar poate continua să pescuiască luând, în același timp, turiști pe barca sa. O familie poate continua să înoate, dar merge în altă parte. Un localnic

coastal access, encroachment and privatisation. Legal access and lived access are not always the same thing. A coastline can be public on paper and still become socially inaccessible.This matters because practices depend on access. You cannot pass on a swimming routine if the place where it took place is no longer accessible. You cannot continue a fishing practice if the conditions that support it disappear. You cannot transmit local knowledge of the coast if younger generations no longer spend enough time there to learn it. The next generation grows up with a slightly different relationship to the coast.

Henri Lefebvre's work on everyday life and urban rhythms helps explain this kind of transformation. A city is experienced not only through its physical structure but through the rhythms that organise daily life: work, leisure, seasons, movement, repetition and social interaction. Tourism introduces new rhythms into Batroun, particularly during summer and weekends. The coast becomes busier at particular hours, the historic centre becomes more commercially active, and spaces that once followed residential or working rhythms increasingly follow the rhythms of visitors. Nothing necessarily disappears overnight. A fisherman may continue fishing while also taking tourists on his boat. A family may continue swimming but go somewhere else. A resident may remain in the old city while increasingly feeling that the neighbourhood is no longer organised around people like them. A house may remain residential for part of the year and become short-term accommodation for the rest.

These are small changes, but cities are often transformed through small changes repeated over time.

This is why I am cautious about describing the Batroun of the past as an idealised place that should simply be restored. There was never a single authentic Batroun in my opinion. The city has always changed, and the people living there have

poate rămâne în orașul vechi, simțind însă tot mai mult cum cartierul nu mai ține cont de oameni ca el. O casă poate rămâne locuință o parte din an și poate deveni spațiu de cazare pe termen scurt în restul timpului.

Acestea sunt schimbări mărunte, dar orașele sunt adesea transformate prin mici schimbări repetate în timp.

De aceea sunt precaută în a descrie Batrounul din trecut ca un loc idealizat care ar trebui pur și simplu restaurat. În opinia mea, nu a existat niciodată un singur Batroun autentic. Orașul se schimbă dintotdeauna, iar oamenii care trăiesc aici s-au adaptat mereu la condițiile economice și sociale. Întrebarea este dacă locuitorii au suficient control asupra schimbării pentru a continua să modeleze orașul drept un loc în care pot locui, mai degrabă decât un loc pe care alții vin să-l experimenteze. Ar fi o abordare romantică și nedreaptă să ne așteptăm ca pescarii să continue practicile de lucru tradiționale doar pentru că turiștii sau organizațiile de patrimoniu le consideră valoroase din punct de vedere cultural. Dacă altă activitate asigură un venit mai bun și mai stabil, atunci este complet rațional să schimbe ocupația.

Ce se întâmplă când se adună suficiente decizii economice individuale încât o întreagă formă de cunoaștere devine greu de transmis? În ce moment barca de pescuit rămâne pe loc, în timp ce pescuitul în sine devine marginal? În ce moment ajunge cultura maritimă să fie mai degrabă expusă vizitatorilor, decât practicată de localnici?

Acesta este contrastul dintre conservarea aparenței patrimoniului și conservarea condițiilor care îi permit patrimoniului să rămână viu. Orașul a devenit foarte priceput în a-și prezenta relația cu marea. Este mai puțin clar dacă este la fel de capabil să protejeze relația obișnuită dintre locuitori și mare. Divergența poate deveni în cele din urmă vizibilă prin memorie, înainte de a deveni vizibilă prin arhitectură. Cineva

always adapted to new economic and social conditions. The question is whether residents have enough control over that change to continue producing the city as a place they can inhabit, rather than simply a place others come to experience. It would be romantic and unfair to expect fishermen to continue traditional working practices simply because tourists or heritage organisations find them culturally valuable. If another activity provides a better and more secure income, changing occupations can be completely rational.

What happens when enough individual economic decisions accumulate that an entire form of knowledge becomes difficult to transmit? At what point does the fishing boat remain while fishing itself becomes marginal? At what point does maritime culture become something represented for visitors rather than something practised by residents?

This is the contrast between preserving the appearance of heritage and preserving the conditions that allow heritage to remain alive. The city has become very good at presenting its relationship with the sea. It is less clear whether it is equally capable of protecting the ordinary relationship between residents and that sea. The divergence may eventually become visible through memory before it becomes visible through architecture. Someone will remember a place that their children no longer know. Someone will use an old name for a rock that no longer has any meaning to a younger person. Someone will describe where they learned to swim, and the answer will be somewhere that no longer feels like part of everyday Batroun. This is how heritage can disappear without being demolished. A practice simply stops being repeated. A memory remains for a while, but without repetition it becomes detached from the place that produced it. Eventually it becomes a story.

Perhaps this is why I think water rituals are worth considering in Batroun. They allow us to look at the city

își va aminti un loc pe care copiii săi nu-l mai cunosc. Cineva va folosi o denumire veche pentru o stâncă ce nu mai are nicio semnificație pentru o persoană mai tânără. Cineva va descrie unde au învățat să înoate, iar răspunsul va fi un loc care nu se mai simte ca o parte din Batrounul de zi cu zi. Așa poate dispărea un patrimoniu fără să fie dărâmat. O practică pur și simplu încetează să mai fie repetată. O amintire mai dăinuie pentru o vreme, dar fără repetiție se desprinde de locul care a produs-o. În cele din urmă, devine o poveste.

Poate de aceea cred că ritualurile apei merită luate în considerare în Batroun. Ele ne permit să privim orașul prin ceea ce este de obicei prea obișnuit pentru a putea fi numit patrimoniu: mișcarea repetată a oamenilor către apă, cunoștințele acumulate muncind lângă ea, amintirile de familie legate de anumite locuri și micile ritualuri care fac ținutul să se simtă ca acasă. De asemenea, schimbă modul în care ar trebui să gândim despre turism. Întrebarea mai dificilă este dacă Batroun, fiind în același timp o destinație de succes, poate rămâne o destinație fără a deveni mai puțin casa multor locuitori.

În cele din urmă, asta reprezintă marea din Batroun în memoria colectivă. Personal, nu mi-o amintesc ca pe un monument. Mi-o amintesc ca pe un loc în care pășeam, ceva ce am învățat, ceva la care mă întorceam, ceva ce se schimbă odată cu vremea și odată cu mine. Poate că asta face ca acest patrimoniu imaterial să fie diferit față de cel pe care îl recunoaștem de obicei. Nu sunt lucruri care pur și simplu stau într-un loc așteptând să fie conservate. Ele există prin repetiție. Ele supraviețuiesc pentru ca cineva continuă să facă ceva, să învețe pe cineva, să-și amintească ceva sau să se întoarcă.

Marea însăși nu are nevoie de noi să o conservăm pentru a dăinui. În schimb, relația dintre oraș și mare necesită conservare. Iar dacă această legătură este înlocuită treptat de

through what is usually too ordinary to be called heritage: the repeated movement of people toward the water, the knowledge accumulated through working beside it, the family memories attached to particular places, and the small rituals that make a coastline feel like home. It also changes how we should think about tourism. The more difficult question is whether Batroun, while being a successful destination, can remain a destination without becoming less of a home.

This is ultimately what the sea of Batroun represents in the collective memory. I personally do not remember it as a monument. I remember it as something I entered, something I learned, something I returned to, something that changed with the weather and with me. This is perhaps what makes this intangible heritage different from the heritage we usually recognise. They are not things that simply sit in a place waiting to be preserved. They exist through repetition. They survive because someone continues to do something, to teach something, to remember something, or to return.

The sea itself does not need us to preserve it in order to remain. But the relationship between the city and the sea does. And if that relationship is gradually replaced by a different one (more commercial, more temporary, more controlled, more oriented toward the visitor) then Batroun may continue to look exactly like the place we recognise while becoming something fundamentally different to the people who have known it longest.

o alta (mai comercială, mai temporară, mai controlată, mai orientată către vizitatori), atunci Batroun poate continua să arate exact ca locul pe care îl recunoaștem, devenind totuși fundamental diferit pentru cei care îl cunosc de cel mai mult timp.

Notă: Am folosit persoana întâi în mod deliberat pe tot parcursul acestui articol. Articolul nu este prezentat ca un studiu detașat sau exhaustiv despre Batroun, ci ca o observație ancorată în felul în care am trăit orașul și coasta lui. Am crescut întorcându-mă în aceste locuri, înotând în aceste ape, fotografiindu-le și urmărind modul în care s-au schimbat în timp. Amintirile mele nu reprezintă, așadar, dovezi în sine și nici nu le prezint ca fiind reprezentative pentru fiecare locuitor al Batrounului. Ele sunt un punct de plecare din care încerc să privesc mai atent la practicile și transformările pe care le-am observat personal. Persoana întâi este importantă aici, deoarece subiectul acestui articol este tocmai relația dintre loc, memorie și experiența trăită. Nu mă situez în afara peisajului pe care îl descriu; fac parte din el, iar recunoașterea acestei poziții este, pentru mine, un mod mai onest de a scrie despre el.

Note: I used the first person deliberately throughout this article. What followed was not presented as a detached or exhaustive study of Batroun, but as an observation grounded in my own experience of the city and its coast. I have grown up returning to these places, swimming in these waters, photographing them and watching the ways in which they have changed over time. My memories are therefore not evidence in themselves, nor do I present them as representative of every resident of Batroun. They are a starting point from which I try to look more closely at practices and transformations that I have personally witnessed. The first person is important here because the subject of this article is precisely the relationship between place, memory and lived experience. I am not standing outside the landscape I describe; I am part of it, and acknowledging that position is, for me, a more honest way of writing about it.

Referințe · References

Bachelard, G. (1994). *The poetics of space* (M. Jolas, Trans.). Beacon Press. (Original work published 1958)

de Certeau, M. (1984). *The practice of everyday life* (S. Rendall, Trans.). University of California Press.

Lefebvre, H. (1991). *The production of space* (D. Nicholson-Smith, Trans.). Blackwell.

Lefebvre, H. (2004). *Rhythmanalysis: Space, time and everyday life* (S. Elden & G. Moore, Trans.). Continuum.

Merchak, N. A. (2019). B*etween sea and city: Revitalization of a Mediterranean coast—The case of Batroun* [Master of Urban Design thesis, American University of Beirut]. AUB ScholarWorks.

Teba, T., Merchak, N., & Chamoun, R. (2023). The "in-between" development and heritage: The impact of transportation infrastructure on the Old Town of Batroun. *The Journal of Public Space, 8*(2), 41–68. https://doi.org/10.32891/jps.v8i2.1595

Tuan, Y.-F. (1977). *Space and place: The perspective of experience.* University of Minnesota Press.

UNESCO. (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage.* https://ich.unesco.org/en/convention

UNESCO World Heritage Centre. (n.d.). *Le centre historique de la ville de Batroun.* https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6428/

Zacca, D. T., & Abi Khattar Zgheib, P. G. (2025). The urban sensory ambiance of Batroun's old patrimonial souk in the face of overtourism. *Journal of Contemporary Urban Affairs, 9*(2), 330–349. https://doi.org/10.25034/ijcua.2025.v9n2-1

Xhenis Shehu

O școală în aer liber pentru arhitecți: colonialitatea litoralului în Albania

Riviera este o suprafață în care dorința a fost întotdeauna proiectată, iar tocmai vidul ei aparent, rezistența sa la a fi acaparată de o singură narațiune, o face disponibilă oricui o descrie primul. Înainte de a da numele porțiunii de coastă albaneză prezentate acum turiștilor europeni și investitorilor internaționali, „Riviera" avea deja o lungă istorie de a fi preluată de la originea sa de pe coasta mediteraneană dintre Genova și Nisa și reaplicată, de către promotori și proiectanți, unor locuri care nu semănau cu ea decât prin climat, topografie sau aspirația la un anumit tip de prestigiu. „Descoperirea" occidentală a litoralului arată că atractivitatea zonei de coastă a trebuit să fie inventată prin intermediul esteticii și tendințelor romantice, înainte ca plaja să poată deveni un obiect al timpului liber (Corbin, 1988/1994).

Atractivitatea unei zone de litoral este, de fapt, urma unei invenții și a unui ansamblu de forme urbane transplantate prin analogie pe alte țărmuri, indiferent de cine locuiește deja acolo.

Susțin că aceasta este operațiunea care se desfășoară în prezent pe coasta albaneză, unde chiar campaniile de marketing ale statului descriu de obicei țărmul folosind un limbaj colonial, calificându-l drept „virgin" și „nedescoperit" (Tomanicz, 2025). Aceste descrieri au scopul intenționat de a promova coasta nu doar drept accesibilă, ci și drept autentică.

Xhenis Shehu

An Open-Air School for Architects: Coastal Coloniality in Albania

The Riviera is a surface onto which desire has always been projected and it is precisely its apparent emptiness, its resistance to being owned by any single narrative that makes it available to whoever describes it first. Before it named the stretch of Albanian coast now presented to European tourists and international investors, "the Riviera" already carried a long history of being lifted from its origin on the Ligurian coast around Nice and Genoa and reapplied, by promoters and planners, to places that resembled it in nothing but their climate, their topography, or their aspiration to a certain kind of prestige. The Western "discovery" of the seaside shows that coastal desirability had to be invented through Romantic aesthetics and trends, before the beach could become an object of leisure (Corbin, 1988/1994).

A coastline's desirability is really the residue of an invention and a set of urban forms transplanted by analogy onto other shores, regardless of who already lives there.

I want to suggest that this is precisely the operation now underway on the Albanian coast, where the state's own marketing routinely describes the shore using colonial language as "virgin" and "undiscovered,"[1] (Tomanicz, 2025). These descriptions are intentional in promoting the coast

1 See here the "Albania, All Senses" campaign launched by Prime Minister Edi Rama in Berlin, or the "Bread & Heart" festival, held in Tirana for two years running 2025-2026 and reportedly planning a third.

Potrivit lui Henri Lefebvre, spațiul este produs, nu dat, ceea ce oferă vocabularul necesar pentru a descrie ce realizează această condiție prealabilă. Spațiul de agrement, pentru Lefebvre, este „întruchiparea spațiului contradictoriu", reproducând ierarhii de acces sub aparența odihnei (Lefebvre, 1974/1991). Aplicată aici, distincția lui Lefebvre între spațiul conceput (coasta așa cum există în masterplanuri și în vizualizări 3D) și spațiul trăit (coasta așa cum este locuită, în prezent și în trecut, de locuitorii din Zvërnec) identifică exact locul în care fantezia „pânzei albe" își face efectul: într-un gol pe care planificatorul nu are nicio nevoie structurală să-l umple, tocmai pentru că coasta a fost deja declarată accesibilă.

Această disponibilitate alimentează „privirea turistică occidentală" descrisă de Urry, organizând destinațiile astfel încât să fie fotografiate și consumate ca imagini, mai degrabă decât locuite, rămânând în același timp liminale și periferice (Urry, 1990), poziția dublă a unui litoral suficient de periferic pentru a fi materie primă, dar suficient de atractiv pentru a atrage un complex turistic de 1,4 miliarde de euro, legat de Jared Kushner și Ivanka Trump, pe coasta Sazan–Zvërnec (Shehu, 2026). Acest caracter periferic are o gramatică specific balcanică: un discurs occidental care tratează regiunea drept ambiguă și incomplet europeană, un loc care trebuie să fie pus în ordine și să devină cuviincios (Todorova, 1997), aceeași narațiune funcționând atât prin arhitectură, cât și prin ficțiune (Goldsworthy, 1998).

Arhitectura, din această perspectivă, nu este doar o expresie a puterii, ci unul dintre instrumentele acesteia, folosind segregarea spațială pentru a face ca ierarhia să pară naturală (Schellhorn, 2025) prin tactica „alterizării", care îi prezintă pe cei colonizați drept inerent subordonați, „îmbunătățirea" promisă fiind amânată la nesfârșit.

as available in the first place, but also authentic. According to Henri Lefebvre space is produced rather than given, which supplies the vocabulary for what this precondition accomplishes. The space of leisure, for Lefebvre, is the "epitome of contradictory space," reproducing hierarchies of access under the appearance of rest (Lefebvre, 1974/1991). Applied in our case, Lefebvre's distinction between conceived space (the coast as it exists in masterplans and renderings) and lived space (the coast as inhabited, presently and historically, by the residents of Zvërnec) locates exactly where the blank canvas fantasy does its work: in a gap the planner has no structural need to close, precisely because the coast has already been declared available. That availability feeds Urry's "western tourist gaze," organizing destinations to be photographed and consumed as image rather than inhabited, while remaining liminal and peripheral (Urry, 1990), the doubled position of a coastline peripheral enough to be raw material yet desirable enough to attract a €1.4 billion resort tied to Jared Kushner and Ivanka Trump on the Sazan–Zvërnec coast (Shehu, 2026).This peripherality has a specifically Balkan grammar: a Western discourse treating the region as ambiguously, incompletely European, a place needing to be made neat and proper (Todorova, 1997), the same narrative operating through architecture as through fiction (Goldsworthy, 1998).

Architecture, on this view, is not merely expressive of power but one of its instruments, using spatial segregation to naturalize hierarchy (Schellhorn, 2025) through the tactic of "othering" casting the colonized as inherently subordinate, their promised "improvement" endlessly deferred.

Albania, I would argue, inverts this mechanism without abandoning its logic: the state solicits its own othering, presenting the coast as a place "without citizenship, politics or architecture" (Vanstiphout, 2026), to attract capital that would once have arrived by force rather than invitation.

Consider că în cazul Albanei se inversează acest mecanism fără a renunța la logica sa: statul își solicită propria „alterizare", prezentând litoralul ca un loc „fără cetățenie, politică sau arhitectură" (Vanstiphout, 2026), pentru a atrage capitalul care odinioară ar fi sosit mai degrabă prin forță decât prin invitație.

Urmând aceeași logică, cartea *The Albanian Files* constituie dovada acestei invitații: chiar în prefața sa, Rama numește Albania „cea mai mare școală de arhitectură în aer liber", iar modul său de a aborda personal colaboratorii, în afara oricărui proces competitiv (Solomon, 2026), arată o coastă oferită nu pentru a fi guvernată, ci pentru a fi privită. Aici, colonizarea este reinterpretată ca o invitație, arhitecții-vedetă preluând rolul colonizatorului, fiind invitați și nu sosiți cu forța pentru a completa privirea occidentală, pe care litoralul a fost declarat gol ca să o primească. Propria contribuție a star-arhitectului Reinier de Graaf la volum, o scrisoare deschisă în care îi propune lui Rama să continue „ca președinte pe viață, poate chiar rege", se citește mai puțin ca o glumă și mai mult ca o descriere. Modificările din 2024 aduse Legii albaneze privind zonele protejate au permis apoi ca această logică să se concretizeze: buldozerele au sosit la Zvërnec și Pishë-Poro înainte de orice evaluare de mediu, transformând flamingoul din lagună în emblema unei mișcări de protest susținute, la care Rama a răspuns invocând un „război hibrid" purtat de conturi automatizate, rivali greci, Iranul și agitatori naționaliști, chiar dacă el însuși recurge la naționalism atunci când îi convine, în timp ce protestatarii nu resping dezvoltarea, ci un model construit exclusiv pentru cei mai bogați (Tadeo & Stoimenova, 2026; Shehu, 2026). În cele din urmă, Riviera Albaneză a fost construită de două ori: ca infrastructură și ca categorie discursivă; tocmai afirmația că litoralul era o pânză care aștepta un artist a permis ca deposedarea sa să fie

Given by the same logic, the book *The Albanian Files* is the proof of this invitation: Rama's own preface calls Albania "the largest open-air school of architecture," and his practice of approaching contributors personally, outside any competitive process (Solomon, 2026), shows a coastline offered up not to be governed but to be seen. Here, colonization is reissued as invitation, with the starchitects standing in for the colonizer, invited rather than arriving by force, to complete the Western gaze the coast was declared empty to receive. Stararchitect Reinier de Graaf's own contribution to the volume, an open letter proposing Rama continue "as president for life, maybe even King" reads less as a joke than as a description. The 2024 amendments to Albania's Law on Protected Areas then let the logic reach the ground: bulldozers arrived at Zvërnec and Pishë-Poro before any environmental assessment, turning the lagoon's flamingo into the emblem of a sustained protest movement that Rama has answered by calling a "hybrid war" driven by bots, Greek rivals, Iran, and nationalist agitators, even as he deploys nationalism himself when convenient, while the protesters reject not development but a model built solely for the wealthiest (Tadeo & Stoimenova, 2026; Shehu, 2026). In the end, The Albanian Riviera was built twice: as infrastructure, and as a discursive category with the claim that the coast was a canvas awaiting an artist is precisely what let its dispossession be narrated as creativity and its contestation be narrated as a foreign war. The flamingo in the lagoon and the crowds marching under its image are proof the canvas was inhabited all along.

prezentată drept creativitate, iar contestarea acesteia să fie prezentată drept un război străin. Flamingoul din lagună și mulțimile care mărșăluiesc sub imaginea sa sunt dovada că pânza a fost locuită încă de la început.

Bibliografie · · · · · · · · · · · · · · · · · · Bibliography

Corbin, A. (1994). *The lure of the sea: The discovery of the seaside in the western world*, 1750–1840 (J. Phelps, Trans.). University of California Press. (Original work published 1988)

Goldsworthy, V. (1998). *Inventing Ruritania: The imperialism of the imagination.* Yale University Press.

Lefebvre, H. (1991). *The production of space.* Blackwell. (Original work published 1974)

Schellhorn, A. (2025). Architecture as an instrument of colonial power. J*ournal of A Sustainable Global South,* 9(2), 1–5. https://doi.org/10.24843/jsgs.2025.v09.i02.p02

Shehu, X. (2026, June 21). În Albania, toate drumurile duc la Revoluția Flamingo. „Mâine venim mai mulți!" *Scena9.*

Solomon, A. (2026, August 15). Is Albania's starchitect-led makeover what it seems? *Wallpaper*.*

Tadeo, M., & Stoimenova, M. (2026, June 5). Rama alleges 'hybrid war' behind protests against Kushner-linked coastal development. *Euronews.*

Todorova, M. (1997). *Imagining the Balkans.* Oxford University Press.

Tomanicz, É. (2025, September 20, updated 2026, July 7). From bunker to luxury hotel: Tourism booms in Albania. *Hype & Hyper.*

Urry, J. (1990). *The tourist gaze: Leisure and travel in contemporary societies.* Sage.

Vanstiphout, W. (2026, August 24). "The Albanian Files"/ Marrëzitë dhe verbëria e arkitektëve të Ramës në Shqipëri [Review, originally published in *De Architect*]. *Lapsi.al* (via Exit.al).

Mihai Moga-Paler

Ijmuiden, pentru că uneori uiți de vastitate

Cel ce se apropie de Marea Nordului venind dinspre țărmul olandez e întâmpinat de un baraj molcom de dune nisipoase. De la șoseaua cea mai apropiată de litoral până la buza mării ce variază în funcție de flux și reflux e o întindere considerabilă. Într-o țară cunoscută pentru variabilitatea extrem de scăzută a reliefului, călătorul se bucură de parcurgerea micilor diferențe de nivel create de dune. Pășește apăsat și se afundă ușor în potecile ce brăzdează iarba înaltă, privește cu un iz perplex structurile care scad în gabarit pe măsură ce distanța lor față de plajă se scurtează.

Căutând o definiție a vastității întocmai potrivită conținutului acestui eseu, mi-am reamintit de articolul intitulat – fără complicații – *Vastness*, scris de Venkatesh Rao (2023), publicat în arhiva online Ribbonfarm. În articolul respectiv, Rao (2023) plasează vastitatea într-un spectru al cărei limite sunt *inefabilul / the ineffable* (pe care îl voi numi în continuare *inexplicabilul*, având ca antonim *explicabilul*) și *nenumitul* – sau, mai degrabă, *nenumibilul / the unnameable*, al cărui antonim ar fi *denumibilul / the nameable*. Parafrazat, în accepțiunea autorului, vastitatea e un sentiment visceral și continuu despre cum universul (imediat apropiat sau îndepărtat) este mult mai mare și de neînțeles decât orice (pre)concepție posibilă față de dimensiunile și complexitatea sa (Rao, 2023).

Ca lectură extinsă, Rao propune articolul *Reality has a surprising amount of detail*, în care autorul John Salvatier

Mihai Moga-Paler

Ijmuiden, because you sometimes forget about vastness

One who approaches the North Sea coming from the Dutch shore is greeted by a soft barrier of sandy dunes. From the road nearest to the littoral up until the edge of the sea that varies depending on high and low tides there is a considerable stretch. In a country known for its extremely low variance in terrain height, the traveler gets an enjoyable kick out of coursing the slight level differences created by the dunes. They – the traveler – steps heavily and sinks gently into the paths that furrow the tall grass, gazing with a perplexed expression at the structures decreasing in size as their distance from the beach shortens.

While looking for a definition for vastness befitting of this essay's content, I was reminded of the article entitled – without complications – *Vastness*, written by Venkatesh Rao (2023), published in the Ribbonfarm web archive. In the aforementioned article, Rao (2023) places vastness in a spectrum bordered by the *ineffable* (which I shall further on refer to as *the inexplicable*, having *the explicable* as an antonym) and *the unnameable*, whose antonym would be *the nameable*. To paraphrase, in the author's vision, vastness is a visceral and continuous sense of the (immediately near or far away) universe being incomprehensibly bigger than any possible (pre)conception regarding its size and complexity can ever be. (Rao, 2023)

For further reading, Rao (2023) proposes the article *Reality has a surprising amount of detail*, in which its

(2017), făcând referire la vastitatea microcosmosului unei acțiuni eminamente simplă (construcția unei scări din lemn) ce devine infinit de complicată în momentul unei analize granulare, aduce în discuție ideea acțiunilor/experiențelor hiperdetaliate care ajung să fie imperceptibile pe măsură ce, prin repetare, acele acțiuni/experiențe sunt integrate treptat în natura (***nature / nurture***) unui individ preocupat (Salvatier, 2017).

În baza acestui ***framework*** de perspectivă asupra vastitatății privită ca un concept nedenumibil/inexplicabil, dar nu imposibil de experimentat, nici măcar greu de găsit, ea fiind peste tot, în tot ceea ce este adesea ignorat, catalogat drept detaliu neimportant (Rao, 2023), ne putem reîntoarce la imaginea locului în aparență perfect denumibil și explicabil pe care am început să-l descriu într-o cheie diafană, întocmai pentru a-i scoate la iveală anumite calități metafizice perceptibile, dar care, prin extrapolarea lor într-un context extins al unei presupuse percepții colective, susțin latura inexplicabilă a ***framework***-ului propus.

Ijmuiden e un orășel-port situat lângă estuarul unde râul Ij face contact cu Marea Nordului. E înconjurat de industrie grea, deci, implicit, de multă poluare. Malul e ticsit cu rămășițe de foste buncăre și puncte de observație construite în timpul celui de-al Doilea Război Mondial ce astăzi fac parte dintr-un traseu de drumeție (***Bunkerroute***). Există o sumedenie de website-uri, spre exemplu ***zwemindex.nl***, unde calitatea apelor de pe întreaga întindere a Olandei poate fi verificată pentru posibilitatea utilizării în scop de natație, și toate spun că se poate înota în apa mării de lângă Ijmuiden. De ajuns la apă, în schimb, e un proces de străbatere ce se simte non-euclidian, nu din cauza vreunui obstacol denumibil de netrecut, ci tocmai din perspectiva propusă de Salvatier (2017) asupra microfațetelor greu de cuprins ale oricărei

author, John Salvatier (2017), referring to the vastness of an essentially simple action's microcosm (the construction of a wooden staircase) which becomes infinitely complicated when analyzed in its granularity, brings to discussion the idea of hyperdetailed actions/experiences that end up imperceptible as, through repetition, those actions/experiences are gradually integrated in the nature (***nature/nurture***) of a preoccupied individual (Salvatier, 2017).

Within this framework of perspective on vastness seen as an unnameable/inexplicable concept that is simultaneously not impossible to experience, not even difficult to encounter, being ever present, in everything that is often tuned out, considered to be unimportant detail (Rao, 2023), we can get back to the image of the seemingly easy to deem as nameable and explicable place I've started describing through a diaphanous lens, specifically so in order to reveal some of its perceptible metaphysical qualities which, extrapolated in an augmented context of a supposed collective perception, support the inexplicable side of the proposed framework.

experiențe, a detaliilor ce adesea rămân invizibile (Salvatier, 2017) și nedenumite.

Depășind limita dunelor de nisip, vizitatorul se trezește în cadrul unul litoral a cărei întindere e surprinzător de greu de cuprins. Privind spre sud, cele mai înalte clădiri ale orașului Haga, situat la 60km distanță, apar, pe cât de fantomatic din cauza difuziei atmosferice, pe atât de proxim datorită volumetriilor masive și a aglomerării lor în zona gării centrale, aducând în prim-planul conștiinței experiența în sine a orașului îndepărtat, fie ea deja trăită sau, ademenitor, nu încă. La nord, privind către mare, unul dintre cele două diguri care bordează estuarul se întinde către orizont, având ca punct terminus un far-turn. Privind către țărm, siluetele mecanice și coșurile de fum aparținând colosalei fabrici de oțel TATA Steel tulbură cadrul.

În centrul acestui amalgam zgomotos, se află pustiul plajei. Fragmente izolate ale vastității sale sunt, în fapt, familiare, recunoscute, explicabile, pot fi arătate cu degetul (Rao, 2023). E vorba de lucruri simple, denumibile: nisip, alge, depuneri de sare, pietre. O barieră difuză de cochilii lungi ce desparte plaja de apă. Persoane izolate sau grupuri izolate de persoane.

Aproximativ 87,2 km^2 sunt necesari pentru a aduna toată populația Terrei într-un singur loc. Țărmul olandez dinspre Marea Nordului măsoară o lungime totală de circa 450km și o lățime ce variază între 50m și 100m în funcție de flux/reflux, controlată artificial prin adăugiri de 12 mil. m^3 volum anual de nisip redistribuit (Brand, Ramaekers , & Lodder, 2022). Asta înseamnă că, în plin reflux, mai bine de jumătate din toți oamenii în viață în acest moment și-ar putea găsi locul acolo. Ceea ce aduce în discuție un aspect cosmogonic – un călător stingher în mijlocul acestei plaje explicabile nu își găsește locul. El însuși, inexplicabil, ***devine*** locul.

Ijmuiden is a harbor town adjacent to the estuary where the river Ij makes contact with the North Sea. It is surrounded by heavy industry, therefore, implicitly, by plenty of pollution. The shoreline is packed with remains of former bunkers and observation points built during the Second World War which are, at present, part of a hiking route (***Bunkerroute***). There's a plethora of websites, for example ***zwemindex.nl***, where the water quality all over the Netherlands can be checked for the possibility of swimming, and they all say that it's perfectly safe to swim in the sea near Ijmuiden. Getting to the water, however, is a land crossing process that feels non-Euclidean, not because of some unsurpassable nameable obstacle, but precisely from the perspective of Salvatier (2017) on the difficult-to-grasp microfacets of any experience, of the details that often remain invisible and unnamed (Salvatier, 2017).

Subsequent to crossing the sand dune boundary, the visitor finds themselves framed in a seascape that is surprisingly difficult to grasp. Looking South, the tallest buildings from The Hague, situated 60km away, as ghostly due to atmospheric diffusion (aerial perspective) as they appear, seem immediately near due to their massive volumes and their agglomerated layout around the central station, bringing to the foreground of conscience the experience of the faraway city, whether already lived through or, enticingly, not yet. To the North, looking towards the sea, one of the two piers bordering the estuary extends into the horizon with a lighthouse acting as its terminus point. Turning towards the shore, the mechanical silhouettes and industrial chimneys belonging to the TATA Steel factory blur the frame.

In the midst of this turbulent amalgam resides the barren landscape of the beach. Isolated fragments of its vastness can in fact be known, named, pointed to, even rise to familiarity (Rao, 2023). Simple, nameable things: sand, algae, salt

O plimbare pe dig e un prilej momentan de revenire cu picioarele în planul realității construite de om. Betonul și stabilopozii formează un alt tip de pustiu – cel linear; având, în acest caz, o lungime de aproximativ 2km (Piers of Ijmuiden, fără an). Abstractizând silueta planimetrică a digului într-o linie curbă, putem izola oricare trei puncte necoliniare de pe această curbă pentru a o încadra în planul mării. Elementele de peisaj sunt diferite, texturile date de valuri și stabilopozii acoperiți de fâșii de vegetație marină sporesc rugozitatea peisajului. Aici, călătorul se trezește înconjurat de întinderea mării, de zgomotul apei și al vântului puternic, de sunetul pescărușilor și oftatul hornurilor vaselor transportoare care tranzitează estuarul înspre și dinspre aglomerarea industrială ce reprezintă fabrica de oțel.

Filiala olandeză a companiei TATA Steel se mândrește cu scopurile sale de a-și reduce emisiile prin utilizarea unui proces de producție a oțelului care nu necesită cărbuni, ci hidrogen obținut din surse regenerabile (Direct Reduced Iron technology) și înlocuirea ulterioară a furnalelor chimice cu furnale electrice (DRI Technology, fără an). Realitatea prezentului este sumbră, fabrica fiind cel mai mare emițător de CO_2 din Țările de Jos (Kampman, van Dam, & Groenewegen, 2024).

Privit cu ochi pragmatici, Ijmuiden e un loc anost, deșertic. Cele descrise mai sus pot aminti superficial de suita de versiuni închipuite ale Veneției descrise de Marco Polo aflat la curtea lui Kublai Khan (Calvino, 1974), sau de discursul vizual al lui Magritte despre cum imaginile trădează realitatea oricât de bine ar surprinde-o. E un loc situat, în mod evident, la

deposits, rocks. A diffuse barrier of elongated mollusk shells separating the beach from the water. Isolated people or isolated groups of people.

Approximately 87,2 km^2 are necessary to gather the whole population of Earth in one place. The Dutch shore facing the North Sea measures a total length of 450km and widths varying between 50m and 100m depending on low/high tides, artificially controlled by an annual sand nourishing volume of 12 mil. m^3 (Brand, Ramaekers , & Lodder, 2022). Meaning that, during the lowest tides, more than half of all the people alive at the present moment could find their place there. Which brings into discussion a cosmogonical aspect – a lone traveler in the middle of this explainable beach cannot find their place. They themselves, inexplicably, ***become*** the place.

A walk on the pier is a momentary occasion to land back on the plane of human-made reality. The concrete and tetrapods shape another type of barren landscape – the linear type; in this case stretching out for approximately 2km (Piers of Ijmuiden, n.d.). By abstracting the planar silhouette of the pier into a curved line, we can isolate any of its three non-collinear points in order to place it on the plane of the sea. Landscape elements are different here, the textures made by the waves and the tetrapods covered in marine vegetation increase the landscape's roughness. Here, the traveler finds themselves surrounded by the sea's expanse, the thundering sound of water and strong winds, the sound of seagulls and the sighing horns of the transport ships transiting the estuary to and from the industrial cluster forming the steel factory.

The Dutch subsidiary of TATA Steel prides itself on its aims to reduce its emissions by using a steel production process that does not require coal, but hydrogen obtained from renewable sources (Direct Reduced Iron technology) and the future replacement of chemical blast furnaces with

nivelul mării, într-un context extins al unui efort neîncetat de a salvgarda o națiune aflată majoritar sub acest nivel. Disoluția experienței locului în urma unei parcurgeri îndelungate se simte ca îndepărtarea de strigătele înăbușite ale unei entități incalculabile ce își anunță sfârșitul iminent.

Lăsarea în urmă a tuturor acelor elemente denumibile ale experienței percepute drept infinite (plaja, digul, fabrica de oțel) e încă un strop în oceanul augmentării riscului real al transformării pustiul anost și deșertic într-unul arid de viață umană - un pustiu de apă.

Referințe · References

Brand, E., Ramaekers , G., & Lodder, Q. (2022, February 15). Dutch experience with sand nourishments for dynamic coastline conservation – An operational overview. *Ocean & Coastal Management.*

Calvino, I. (1974). *Invisible Cities*. Secker and Warburg.

DRI Technology. (n.d.). Retrieved from tatasteelnederland.com: https://www.tatasteelnederland.com/en/sustainability/green/carbon-neutral-steel/dri-technology

Kampman, B., van Dam, K., & Groenewegen, H. (2024). *Analysis of Tata Steel's future plans.* Delft: CE Delft.

Piers of Ijmuiden. (n.d.). Retrieved from ijmuiden.nl: https://www.ijmuiden.nl/en/piers/

Rao, V. (2023, October 23). *Vastness.* Retrieved from Ribbonfarm: https://ribbonfarm.com/2023/10/23/vastness/

Salvatier, J. (2017, May 13). *Reality has a surprising amount of detail.* Retrieved from johnsalvatier.org: https://johnsalvatier.org/blog/2017/reality-has-a-surprising-amount-of-detail

electrical ones (DRI Technology, n.d.). The present reality is grim, with the factory being the largest CO_2 emitter in the Netherlands (Kampman, van Dam, & Groenewegen, 2024).

Seen through pragmatic eyes, Ijmuiden is a tedious, desertic place. Those described above could superficially bring to mind the series of conjured-up versions of Venice described by Marco Polo at the court of Kublai Khan (Calvino, 1974), or of Magritte's visual discourse about how images betray reality no matter how accurately they'd capture it. It's a place situated, evidently, at sea level, within an extended context of a ceaseless effort towards safeguarding a nation residing mostly below this level. The dissolution of the place's experience after an extensive excursion feels like receding away from the muted cries of an incalculable entity announcing its imminent end.

Leaving behind all those nameable elements of the experience perceived as infinite (the beach, the pier, the steel factory) is another drop in the ocean augmenting the real risk of turning this tedious and desertic expanse into one completely devoid of human life - an expanse of water.

Juan Carlos Loyo,
tr. Maria Alexandra Irina

Porțile Paradisului

Programa VACA este o platformă de construire comunitară care se concentrează pe folosirea materialelor naturale regionale și a tehnicilor vernaculare, printr-o metodologie participativă, pluralistă, care celebrează genul și identitatea, în zone rurale și teritorii indigene. Am lucrat în diferite comunități timp de 13 ani pentru a construi infrastructură și locuințe, proiectând și construind cot la cot cu familii, colective și persoane care supraviețuiesc în condiții de sărăcie multidimensională. Voluntarii și comunitatea creează relații personale, permițând studenților și profesioniștilor să înțeleagă sărăcia multidimensională dintr-o perspectivă umană și integrată. Sărăcia nu mai este doar statistică și imaginea abstractă pe care o avem despre ea, se transformă în oameni, chipuri, nume: Carol, Epifanía, Rigo, Maruch, femeile artizane din Chamula, Wirraritari, Tzeltales și locurile în care trăiesc, teritoriile lor.

Situat în rezervația specială a biosferei *El Cajón del Diablo* (tr., *Sertarul Diavolului*), în deșertul Sonora, *El Colorado* are o frumusețe copleșitoare. În acest context, construirea și experimentarea tehnicilor pasive sustenabile devine extrem de relevantă, iar noi le putem testa în „ochiul uraganului". Lumea se încălzește, rapid, iar multe comunități se confruntă cu consecințele. Construcțiile sunt direct responsabile pentru peste 40% din emisiile de CO2 la nivel mondial; a aborda aceste probleme prin arhitectură și design devine, ei bine, esențial. Printre multe alte probleme de locuire și infrastructură pe care le abordăm prin construirea unui parc comunitar și a *CASA NORTE*, un centru comunitar și de cercetare pentru practici sustenabile și metodologii participative, există și problema latentă a supraviețuirii.

Juan Carlos Loyo

The Gates of Paradise

Programa VACA is a platform for community-based building which focuses on using regional natural materials and vernacular techniques through a participatory, pluralist, gender and identity celebratory methodology in rural areas and indigenous territories. We've worked in different communities over 13 years to build infrastructure and housing solutions, designing and building hand by hand with families, collectives and individuals who survive multidimensional poverty. Volunteers and the community create personal relationships, allowing students and professionals to understand multidimensional poverty from a human perspective and an integral standpoint. Poverty is no longer just statistics and the idea we have of it, it becomes people, faces, names: Carol, Epifanía, Rigo, Maruch, the artisan women of Chamula, the Wirraritari, the Tzeltales and the places they live in, their territories.

Situated in the special biosphere reserve of ***El Cajon del Diablo*** (The Devil's Drawer) in the desert of Sonora, ***El Colorado***'s beauty is mesmerizing. It's in this context that building and experimenting on passive sustainable techniques becomes most pertinent and we are able to test them in "eye of the hurricane." The world is heating up, fast, and many communities are facing the consequences of it. Building is directly responsible for over 40% of CO_2 emissions worldwide, to tackle these issues through architecture and design becomes, well, paramount. Among many other issues of habitability and infrastructure we're addressing by building a community park and *CASA NORTE*, a research and community centre for sustainability practices and participatory methodologies, there is the latent issue of survival.

Satul de 14 oameni se micșorează din cauza migrației spre zone urbane și îmbătrânește, deoarece nicio formă de activitate economică nu supraviețuiește devastării oceanului provocate de traulerele companiilor de pescuit și de vânzarea ilegală a loturilor de teren, urmată de defrișări.

Oamenii vizitează El Colorado în principal ca să pescuiască și să facă ceviche din captura zilei. Acum iau tot ce prind, indiferent de cât de mici sunt peștii și mănâncă puțina carne pe care o pot smulge din aceste corpuri minuscule, care zac pe plajă amestecate cu doze de bere, scutece de unică folosință, pungi de plastic și tot felul de alte lucruri pe care le strângem după weekend. Frica comunității este că, dacă ar interzice pescuitul sau comportamentul dezastruos al șoferilor beți în vehiculele lor luxoase, vizitatorii ar înceta să mai vină și să consume puținele lucruri pe care le vând: Coca-Cola, chipsuri și ocazionalele cocktailuri de creveți sau caracatiță, de care depind aceste familii.

Comunitatea s-a străduit să comunice cu vizitatorii, să-și promoveze micile afaceri sau să influențeze comportamentul acestora, cu multă îndrăzneală.

Indicatoare pictate manual și ponosite populau fiecare colț al drumurilor pietruite, unele atât de lungi în formulare încât abia reușeai să le termini de citit, amețind de la literele albe strălucitoare și stilul condensat, care sclipea aproape biblic sub soarele arzător. Majoritatea semnelor erau evidente: „Staționarea este interzisă”, „Nu aruncați gunoi pe plajă”, lucruri de genul acesta (făcute din lemn rezidual sau plastic, arătând ele însele ca gunoi și neajutând prea mult cauza). „Oricine este găsit încălcând regulile de conduită va fi pus imediat la dispoziția autorităților și va fi sancționat de autoritățile sanitare” — inutil să mai spunem: nu există autorități sanitare pe aici! Răspunsul vizitatorilor la amenințările acestor semne îl puteți imagina. Oriunde te uitai erau semne. Prin semne, satul își spune dorințele și regulile, dar turiștii rareori le observă sau le respectă.

The 14 people town is shrinking due to migration to urban areas and getting older, as no form of business is surviving the devastation of the ocean from the trawling of the fishing company boats and the illegal plot selling and deforestation that follows.

People visit El Colorado mostly to fish and make a ceviche out of that days catch. Now, they take all they can catch, regardless of their obvious tininess and well, eat what little meat they can pluck out of these tiny bodies that now lay around on the beach mixed with beer cans and disposable diapers, plastic bags, and all sorts of other things we clean up after the weekend. The fear of the community is that if they prohibit fishing, or the disastrous behavior of the drunk drivers in their flashy vehicles, visitors will stop coming and consume the little things they sell, coca colas, crisps, and the sporadical shrimp or octopus cocktails on which these families depend on.

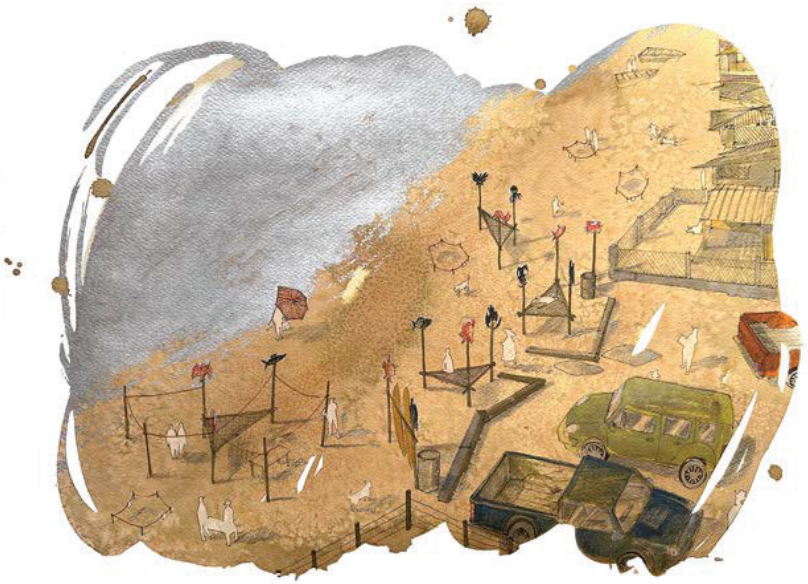
The community had made its effort to communicate with visitors, to promote their businesses or to direct behavior, with bravado.

Hand painted and shabby signs populated every corner of the dirt roads, some of them so long in its wording that one struggles to even finish reading it, becoming dizzy for its stark white lettering and condensed style shining almost biblically under the burning sun. Most signs where obvious, “Loitering is prohibited”, “Don’t throw trash on the beach” that sort of thing (made with residual wood, or plastic, looking like trash themselves and not really helping the case) “anyone found to disobey the rules of conduct will be immediately put to the authorities disposition and will be sanctioned by the sanitary authorities”, needless to say: there are no sanitary authorities out here! The response from the visitors to the menaces of these signs you can imagine. Everywhere you look there were signs. Via signs, this town communicates their wants and asks for the tourists, which didn’t really acknowledge them or their command.

Dar forma vernaculară de comunicare ni s-a părut puternică; există dorința de a spune lucruri, de a fi auzit, observat, văzut. Cum atragi atenția vizitatorilor?

- Camionetele intră direct pe nisip, distrug cuiburile de țestoase, pot lovi copii... odată aproape au omorât o familie care campa, gonind în miezul nopții, chiar pe plajă! — ne spuneau toți, îngrijorați și furioși. Totuși, nu exista niciun semn pentru asta.

Ca sat, ne aflăm într-un punct de inflexiune: să păstrăm lucrurile așa cum sunt, pentru un sentiment de siguranță, sau să schimbăm direcția, spre conservare și diversificarea practicilor și produselor, cu un rezultat necunoscut. Dar schimbarea e complicată, iar răspunsurile nu puteau veni prea departe de ceea ce comunitatea recunoscuse și încercase deja. Cu asta în minte, comunitatea s-a adunat și am decis să creăm Porțile Paradisului, un efort comunitar de a ține camioanele și motocicletele, „*racer*-ele" (un tip de vehicul foarte popular aici, a cărui destructivitate este egalată doar de zgomotul său obositor) departe de plajă.

But, the vernacular form of communication seemed powerful to us, there is a want to say things, and to be heard, noticed, seen. How do you catch the attention visitors?

"Trucks would barge into the sand, they destroy the turtles nests, they can run over kids... once they almost killed a family of campers racing in the middle of the night, right on the beach!"- everyone would tell us, preoccupied and angry. No signs about it where made though.

We, as a town, find ourselves in an injection point, to keep things as they are for some sense of security, or to shift, towards conservation and diversification of practices and products with an unknown result.

But change is tricky and responses could not come from too far out of what the community had recognized and set themselves on trying. With this in mind the community got together and we decided to create the Gates of Paradise, a community effort to keep trucks and motorbikes, racers (a particular kind of vehicle that is very popular here and which destructiveness is paralleled by its strenuous noise making.)

The signs where designed by tracing animals from the region, then marked with playful use of words.-"The rule is not to say the word NO, nor to give an order, find a way to explain the souls of the place without scorning or lecturing"- we'd say as we worked with each person on their sign. We also made signs for every family, trying to map the different activities they carry there, a sort of directory of the town.

Each sign was placed on a post and we created a barrier for the cars in order to keep them from entering the beach, a pair of hammock benched were made and no shadow areas because Doña Fina was clear: *NO PALAPAS!*. She monopolizes the offer of shadowing structures for tourist who rent them. The posts and signs create an entrance, marking the frontier of the beach and it was rapidly adopted by tourists who took it as

Semnele au fost desenate prin conturarea animalelor din regiune, apoi marcate cu un joc de cuvinte. „Regula este să nu folosim cuvântul NU, nici să dăm ordine; găsiți o modalitate de a explica sufletul locului fără să certați sau să moralizați”, spuneam în timp ce lucram cu fiecare persoană la semnul ei. Am făcut și semne pentru fiecare familie, încercând să cartografiem activitățile din sat, o mică hartă a comunității.

Fiecare semn a fost pus pe un stâlp și am creat o barieră pentru mașini, ca să le împiedicăm să intre pe plajă; am făcut o pereche de bănci-hamac și nicio zonă de umbră, pentru că Doña Fina a fost clară: ***FĂRĂ PALAPAS!*** (n. tr.: ***palapa*** este o colibă de plajă, deschisă, cu acoperiș din stuf sau frunze de palmier). Ea monopolizează oferta de structuri de umbrire pentru turiștii care le închiriază. Stâlpii și semnele creează o intrare, marcând limita plajei, iar turiștii au adoptat-o imediat ca linie de parcare și, ce să vezi, ceea ce fusese înainte un haos motorizat s-a transformat într-un singur șir ordonat de mașini. Cele două coșuri de gunoi din tablă care însoțesc stâlpii, chiar la intrarea pe plajă, au ajutat enorm fiind constant pline de gunoiul lăsat de turiști. Scopul ar fi ca gunoiul să nu mai ajungă deloc în perimetru, dar totul pas cu pas. Altfel am fi acoperiți imediat de plastic de unică folosință. Cu ajutorul lui Armando, un pescar local, și al plasei pe care ne-a dat-o

a line for parking and *alas*! That was that, what previously had been an area of relative motorized chaos had turned into a single line of well arrayed cars. The two tin trash cans that accompany the posts, right at the entrance of the beach, have helped immensely, they're constantly full of the disposal of tourists. The goal would be to not have trash come into the territory, but one step at a time. Otherwise we'd be covered in single use plastic immediately. With the help of Armando, a local fisherman and the net Captain Joel gave us we designed triangular benches, where people can rest when the sun comes down, or tie their shoes, kick them off to put on their "chanclas". It is often we'd find visitors or locals asleep at night, resting in the night breeze.

We hope the practice continues and people continue to make their signs, expressing whatever they want with a twist that can (we hope) create a sort of identity to the town. So far Alicia added a pair of curved long lashes to a ***coquettish*** pair of eyes drawn under yet another cryptic sign, and some other signs have popped up with drawings of ducks fishing, or a cactus wearing a hat signaling to the trashcan, it's far from being mesmerizingly beautiful, but it's a start.

căpitanul Joel, am proiectat bănci triunghiulare, unde oamenii se pot odihni când apune soarele sau își pot lega șireturile, sau își pot da jos încălțămintea ca să-și pună „chanclas” (n. tr.: *chanclas* este un termen mexican pentru papuci de plajă / șlapi, folosit colocvial). Adesea găsim vizitatori sau localnici dormind noaptea, odihnindu-se în briza nocturnă.

Sperăm ca practica să continue și oamenii să își facă în continuare semne, exprimând orice doresc, cu o notă care (sperăm) poate crea un fel de identitate a satului. Până acum Alicia a adăugat o pereche de gene lungi și curbate unui set cochet de ochi desenați sub încă un semn criptic, iar alte semne au apărut cu desene de rațe pescuind sau un cactus cu pălărie care arată spre coșul de gunoi. E departe de a fi uluitor de frumos, dar e un început.

În anul precedent doar un singur cuib de țestoase a supraviețuit sezonului; după ce proiectul „porțile paradisului” a fost instalat, am avut 15 cuiburi în sezonul trecut.

Asta până în ultimul sezon ploios, când potopuri torențiale și complet ieșite din sezon au creat un curent atât de puternic încât a ridicat fundațiile unor case, a distrus garduri, a dezrădăcinat copaci și a distrus drumurile, indicând clar traseul pe care apa îl va lua și trebuie să îl ia, reamintindu-ne puterea naturii. Jumătate din porțile paradisului au început să se îndoaie sub curenții puternici, chiar dacă fuseseră proiectate să lase apa să treacă, dar, pe măsură ce curentul creștea și târa tot mai mulți copaci, garduri, pietre, bucăți de zidărie, structuri metalice, foi de tablă, gunoi, mult gunoi!...

The previous year only one turtle nest had survived the season, after the "gates of paradise" project was placed we welcomed 15 nest this past season.

That was until this last rainy season, where torrential and out of season deluges created a current so strong it lifted some houses foundations, destroyed fencings, uprooted trees and destroyed our roads, clearly signaling the path water will and must take, reminding us of natures might. One half of the gates of paradise started bending under the strong currents, even though it had been designed to let water pass through, but, as the current grew and dragged more and more trees, fences, rocks, building blocks, metal structures, tin sheets, trash, loads of trash!... we ended up losing half of the gates to this. The other half was dismantled and stolen by some members of the community, in plain sight.

On top of it all, the Gulf of California has been targeted as a pathway for "natural" gas to be transported from its source (through fracking) in Texas, through a pipeline that merges in future ports, the Sahuaro and Amigo GNL projects, friendly names for nothing other than absolute environmental devastation for profit. There are many other projects in the name of development, for cruises, all inclusive hotels, ammonia factories, massive energy plants, you name it. We are being hit left and right in the name of progress.

am ajuns să pierdem jumătate din porți. Cealaltă jumătate a fost demontată și furată de unii membri ai comunității, la vedere.

Pe deasupra, Golful Californiei a fost vizat ca traseu pentru transportul gazului „natural" de la sursa sa (prin fracturare hidraulică) din Texas, printr-o conductă care se va uni în viitoarele porturi, proiectele Sahuaro și Amigo GNL, nume prietenoase pentru nimic altceva decât devastare absolută a mediului pentru profit. Există multe alte proiecte în numele dezvoltării: pentru croaziere, hoteluri all-inclusive, fabrici de amoniac, centrale energetice masive, orice vă puteți imagina. Suntem loviți din toate direcțiile în numele progresului.

Copleșitor este puțin spus. Dar, oricât de puțin putem face, trebuie să facem. „Să ne prindă moartea luptând" era motto-ul.

În acest sezon am luat resturile porților și am organizat un atelier de o zi pentru a face câteva semne pentru protejarea sezonului de cuibărit al țestoaselor. Ne-am adunat și am pictat, și am ajustat ce am putut cu ce aveam; semnele sunt probabil mai puțin izbitoare sau „arhitecturale", dar ceva era mai puternic decât cele precedente. Mai mulți oameni au participat la realizarea lor și întreaga comunitate a fost de acord că trebuie puse la loc. Iar pentru mine acesta este un mare triumf.

Pentru moment m-am dedicat expresiei vernaculare a acestui sat, în care locuiesc acum, pentru a face semne cu ce este disponibil, folosindu-mi furios pensulele și conturul, limbajul și umorul, încercând să pledez cu cât mai multă speranță pot aduna. Nu știu dacă aceste semne sunt suficiente măcar să încetinească viteza cu care devastarea ajunge la noi, în acest ultim colț al coastei Sonora, dar sper cu adevărat ca aceste cuvinte, aceste forme, acest strigăt să ajungă la tine sau la oricine se întâmplă să le citească.

pentru a te implica, vizitează www.programavaca.org.mx

Overwhelming is an understatement. But, what little we can do, we must do. “Let death catch us fighting” was the motto.

This season we took the scraps of the gates and had a one day workshop to make some signs for protecting the turtles nesting season. We got together and painted, and adjusted what we could with what we had, the signs are probably less striking, or architectural, but something was more powerful than the previous ones. More people participated in the making of them and all of the community was in agreement that they should be put back up. And this is to me a great triumph.

For now I’ve taken to the vernacular expression of this town, where I now live, to make signs with what’s available, furiously using my brushes and trace, language and humor, to try and advocate with as much hope as I can conjure. I don’t know if these signs are enough to even slow the speed at which devastation is reaching us, this last corner of the Sonoran coast, but I certainly hope these words, these shapes, this cry reaches you or whoever happens to read them.

to engage visit www.programavaca.org.mx

Gabriela Grigore

Memoria unui peisaj în mișcare. Plaja Formby

Topografia memoriei

Un loc nu este definit exclusiv prin forma sau caracteristicile sale materiale. El se construiește și prin experiențele celor care îl traversează, prin amintiri și prin activitățile care, repetate în timp, îi determină modul de utilizare. Între om și spațiu se stabilește astfel o relație reciprocă: locul condiționează felul în care este perceput și folosit, în timp ce utilizatorii îl investesc cu semnificație și, uneori, îi modifică configurația materială. Pornind de la distincția lui Mircea Eliade între spațiul sacru și profan, acest text urmărește felul în care anumite locuri dobândesc o valoare aparte în experiența seculară, folosind Formby Beach ca studiu de caz.

În *Sacrul și Profanul*, Mircea Eliade susține că „pentru omul religios, spațiul nu este omogen, ci este marcat de rupturi și spărturi". În opoziție cu caracterul omogen și relativ al spațiului profan, teofania instituie un „punct fix", un „Centru" absolut, din care spațiul sacru se constituie. Revelația acestui „Centru" echivalează simbolic cu Facerea Lumii.

Această nevoie de semnificare a spațiului nu îi este însă exclusivă omului religios. Eliade observă că, inclusiv pentru omul nereligios, există „locuri privilegiate, calitativ deosebite de celelalte", precum ținutul natal, locul primei iubiri sau spațiile asociate unor experiențe formative, care dobândesc caracterul unor „locuri sfinte" în universul privat al individului (Eliade, 1965, p. 21).

Gabriela Grigore

The Memory of a Moving Landscape. Formy Beach

The Topography of Memory

A place is not defined exclusively by its form or material characteristics. It is also shaped by the experiences of those who move through it, by memories, and by activities that, repeated over time, determine how it is used. A reciprocal relationship is thus established between people and space: a place conditions the way it is perceived and used, while its users invest it with meaning and, at times, alter its material configuration. Drawing on Mircea Eliade's distinction between sacred and profane space, this text examines how certain places acquire particular significance within secular experience, using Formby Beach as a case study.

In *The Sacred and the Profane*, Mircea Eliade argues that "for religious man, space is not homogeneous, but is marked by breaks and interruptions." In contrast to the homogeneous and relative character of profane space, theophany establishes a "fixed point," an absolute "Centre" from which sacred space is constituted. The revelation of this "Centre" symbolically corresponds to the Creation of the World.

This need to give meaning to space is not exclusive to religious experience. Eliade observes that even for the non-religious individual there are "privileged places, qualitatively different from all others," such as one's birthplace, the setting of a first love, or spaces associated with formative experiences, which acquire the character of "holy places" within the individual's private universe (Eliade, 1965, p. 21).

Pentru mine, un asemenea spațiu este Formby Beach, în apropiere de Liverpool, prima plajă vizitată în perioada studiilor în străinătate. Semnificația sa derivă din asocierea cu o etapă definitorie a parcursului meu personal. Formby se distinge astfel de spațiul cotidian prin valoarea afectivă dobândită, devenind un reper al experienței mele de student într-un mediu cultural nou.

Ceea ce conferă acestor experiențe o semnificație aparte este caracterul lor fără precedent. Experiența este trăită în singularitatea ei, iar ulterior devine un reper prin care sunt percepute alte experiențe similare. Asemenea locuri dobândesc uneori o calitate aproape onirică, păstrându-se ca imagini singulare ale unei lumi întâlnite pentru prima dată.

În experiența personală, caracterul „privilegiat" pe care Eliade îl atribuie anumitor locuri poate fi observat prin persistența lor în amintire.

Detalii aparent banale pot fi astfel percepute cu o claritate neobișnuită.

For me, Formby Beach, near Liverpool, is such a place, as it was the first beach I visited while studying abroad. Its significance derives from its association with a defining stage of my personal journey. Formby thus distinguishes itself from everyday space through the emotional value it has acquired, becoming a reference point for my experience as a student in a new cultural environment.

What gives such experiences particular significance is their unprecedented character. The experience is lived in its singularity and subsequently becomes a reference point through which other similar experiences are perceived. Such places can acquire an almost dreamlike quality, remaining as singular images of a world encountered for the first time.

In the absence of immediate points of comparison, encountering a new place can heighten receptiveness to immediate experience.

Apparently mundane details may therefore be perceived with unusual clarity.

Îmi amintesc că am căutat împreună cu prietenii mei ieșirea spre plajă printre dunele și vegetația care ne ascundeau orizontul, precum și surpriza, odată ajunși la țărm, în fața distanței neobișnuit de mari până la apă, determinată de reflux. Îmi revin în minte și oameni alergând alături de câinii lor, grupuri la picnic la adăpostul dunelor sau persoane practicând yoga pe plajă.

Topografia rutinei

Pornind de la ideea lui Eliade că experiența poate conferi unui loc o semnificație aparte, relația dintre om și spațiu poate fi urmărită și la nivelul practicilor colective. Atunci când anumite moduri de utilizare se repetă, ele generează trasee, lăsând treptat o amprentă asupra locului. Relația dintre utilizator și peisaj devine astfel reciprocă: morfologia terenului influențează felul în care oamenii îl folosesc, iar utilizarea repetată poate, la rândul ei, să îi modifice forma.

Formby este relevant pentru că nu oferă vizitatorului un spațiu complet prescris. Deplasarea se desfășoară printr-un relief dinamic, alcătuit din dune, vegetație și nisip neconsolidat. National Trust descrie trei trasee principale. În cazul traseului *Devil's Hole* (trad. autoarei: *Groapa Diavolului*), o mare parte a parcursului se desfășoară pe pajiște de dune și nisip neamenajat, iar vegetația poate reduce lățimea cărării la aproximativ 60 cm. În cazul orientării, traseele permit inclusiv deplasarea în afara cărărilor existente (National Trust, 2025).

Traseul poate fi înțeles ca rezultatul unei negocieri între corp și teren. Panta dunei, consistența nisipului, vegetația sau o urmă vizibilă pot influența direcția aleasă. Repetate de un număr mare de vizitatori, aceste alegeri devin o formă de presiune asupra peisajului.

Raportul *Proceselor și gestionării dunelor de nisip pentru protecția împotriva inundațiilor și apărarea litoralului*

I remember searching with my friends for a way onto the beach through dunes and vegetation that concealed the horizon, and the surprise of reaching the shore to find the water unusually distant at low tide. Equally vivid are my recollections of other visitors: people running with their dogs, groups picnicking in the shelter of the dunes, and others practising yoga on the beach.

The Topography of Routine

Building on Eliade's idea that experience can confer personal significance upon a place, this relationship can also be considered through collective practices. When patterns of use are repeated, they generate routes and recurring forms of occupation, gradually leaving a tangible imprint on the landscape. The relationship between user and landscape thus becomes reciprocal: the morphology of the terrain influences how people use it, while repeated use can, in turn, alter its form.

Formby is particularly relevant because it does not present visitors with a fully prescribed space. Movement takes place across a dynamic terrain of dunes, vegetation, and unconsolidated sand. The National Trust describes three main walking routes. Along the ***Devil's Hole*** trail, much of the route crosses dune grassland and unmade sandy terrain, while vegetation can reduce the path to approximately 60 cm in width. Orienteering routes allow movement beyond existing paths (National Trust, 2025).

A path can therefore be understood as the outcome of a negotiation between body and terrain. The slope of a dune, the consistency of the sand, vegetation, or a visible track can influence the direction taken. Repeated by large numbers of visitors, these individual choices become a form of pressure upon the landscape.

(trad. autoarei) confirmă această relație. Pye et al. (2007) arată că, la Formby Point, tendința naturală de eroziune marină este „agravată de presiunea ridicată a vizitatorilor" și că intensificarea presiunii vizitatorilor începând cu anii 1920 a contribuit la accelerarea eroziunii dunelor frontale (p. 5-4). Vizitatorul devine astfel unul dintre factorii care contribuie la transformarea fizică a peisajului, alături de procesele naturale care modelează sistemul de dune. Forma terenului influențează traseele, iar acestea, prin utilizare repetată, pot influența la rândul lor configurația sitului.

Privit astfel, Formby Beach nu poate fi redus la suma experiențelor individuale proiectate asupra lui. Identitatea sa se formează în relația dintre peisaj și utilizator. Ceea ce începe ca o alegere individuală, o direcție, o oprire, un traseu, poate deveni, prin repetare, o practică colectivă. Dacă Eliade explică cum experiența conferă anumitor spații o semnificație aparte în universul personal, cazul Formby extinde această relație spre modul în care utilizarea repetată poate contribui la transformarea peisajului.

Altfel spus, omul păstrează urma locului în memorie, dar, prin prezența sa, poate lăsa o urmă în loc.

Referințe · References

Eliade, M. (1965). *Sacrul și profanul* (B. Prelipceanu, Trad.; ed. a 3-a). Humanitas.

National Trust. (2025, November 18). *Outdoor activities at Formby.*

Pye, K., Saye, S. E., & Blott, S. J. (2007). Sand dune processes and management for flood and coastal defence: Part 5: D*une management practices and options at selected dune systems in England and Wales* (R&D Technical Report FD1392/TR). Department for Environment, Food and Rural Affairs.

The report *Sand Dune Processes and Management for Flood and Coastal Defence* confirms this relationship. Pye et al. (2007) state that, at Formby Point, the natural tendency towards marine erosion is "exacerbated by heavy visitor pressure" and that increasing visitor pressure from the 1920s onwards contributed to the acceleration of foredune erosion (p. 5-4). The visitor thus becomes one of the factors contributing to the physical transformation of the landscape, alongside the natural processes shaping the dune system. The form of the terrain influences routes, while these routes, through repeated use, can in turn influence the configuration of the site.

Seen from this perspective, Formby Beach cannot be reduced to the sum of the individual experiences projected onto it. Its identity emerges through the relationship between landscape and user. What begins as an individual choice—a direction, a pause, a route—can, through repetition, become a collective practice. If Eliade explains how experience confers particular significance upon certain spaces within one's personal universe, the case of Formby extends this relationship towards an understanding of how repeated use can contribute to the transformation of the landscape.

In other words, we carry the imprint of a place in our memory, while through our presence we may, in turn, leave an imprint upon the place itself.

Avaneesh Nataraja,
tr. Maria Alexandra Irina

Un muzeu lângă apă. Bharat Bhavan

Posibilitățile unor relații complexe și articulări ale „funcțiunilor” în arhitectură au ocupat scena discursului arhitectural de nenumărate ori de-a lungul secolului. Însă aceste concepte rareori pornesc din specificitatea unui „loc”, cu o înțelegere profundă a modului în care atitudinile oamenilor față de funcțiuni s-au modelat în timp. Acest lucru a fost remarcabil diferit în cazul ideilor lui Charles Correa pentru un muzeu modern în India (Correa, 1999).

Pentru a înțelege originea instituției, muzeul ca instituție publică s-a născut în 1793, când Guvernul Franței a decis pentru prima dată să deschidă publicului porțile Palatului Regal francez (Singh, 2017). Ulterior, ICOM a definit muzeul prin expresii precum „deschis publicului”, „pentru comunicare și expunere” și „pentru educație, studiu și recreere” (Singh, 2017). Aceasta definește muzeul în primul rând ca instituție publică, mai degrabă decât ca depozit de obiecte.

În India, însă, atitudinea publicului față de această instituție emergentă era destul de diferită de cea din Occident. Totuși, custodele muzeelor se plângeau că mulți vizitatori veneau ca „privitori”, trecând în grabă prin expoziții, abia observându-le (Thurston, 1896). Kavita Singh subliniază că aceste muzee erau adesea amplasate în locuri atrăgătoare, în clădiri coloniale grandioase și aproape de parcuri, grădini zoologice și alte spații civice, oferind medii ospitaliere deschise publicului (Singh, n.d.). Aceste observații clarifică faptul că „muzeul” a fost întotdeauna un „loc” înainte de a fi un „depozitar” în India (Singh, 2017).

Avaneesh Nataraja

A Museum by the Water. Bharat Bhavan

Possibilities for multifaceted relationships and articulations of 'program' in architecture have taken the stage in architectural discourse numerous times over the century. But these concepts rarely come from a specificity of 'place' with an ingrained understanding of the people's evolved attitudes to functions over time. This was notably different in the case of Charles Correa's ideas for a modern museum in India (Correa, 1999).

As one attempts to understand the origin of the institution, the museum as a public institution was born when the Government of France first decided to throw open the gates of the French Royal Palace to the public, in 1793 (Singh, 2017). Later, ICOM defined the museum through phrases like 'open to the public', 'to communicate and exhibit', and 'for education, study, and enjoyment' (Singh, 2017). This defines the museum primarily as a public institution rather than a repository of objects.

In India, however, the attitude of the audience toward this emerging institution was quite different from the West. Yet, museum keepers complained that many visitors came as 'sight-seers', rushing through exhibits, barely noticing them (Thurston, 1896). Kavita Singh highlights that these museums were often situated in attractive settings, within grand colonial buildings and close to parks, zoos, and other civic spaces, offering hospitable environments open to the public (Singh, n.d.). These observations clarify that the 'museum' was always a 'place' before it was a 'repository' in India (Singh, 2017).

Aceasta ridică o altă posibilitate: dacă muzeul este fundamental o instituție publică, poate fi arhitectura sa înțeleasă prin caracterul locului în care este situat? Mai specific, poate peisajul pelagic să devină parte integrantă a acestei instituții publice, și nu doar un fundal?

În această direcție, Charles Correa a propus concepte tipologice pentru un muzeu modern al unei Indii suverane (Correa, 1999), concepte care sunt cel mai bine înțelese prin Bharat Bhavan, în modul în care sunt articulate printr-un loc specific și prin relația acestuia cu apa.

Bhopal. Orașul și lacul

Originea orașului Bhopal, orașul lacurilor, datează din secolul al XI-lea, când Raja Bhoj l-a întemeiat pe malurile „Bada Talab", Lacul Superior. Regele Bhoja a construit un baraj pentru a colecta și conserva apa, dând naștere numelui „Bhojapala". Topografia ondulată a Bhopalului a generat mai multe lacuri, cele mai importante fiind Lacul Superior și Lacul Inferior. „Bada Talab" oferea protecție, irigații și alte servicii esențiale, modelând totodată instituții și spații publice de-a lungul malului său (Sobti, 1993). Prin urmare, în Bhopal, lacul nu este doar o margine geografică lângă care se așază arhitectura. Este una dintre condițiile prin care orașul a fost istoric format și înțeles.

Bharat Bhavan – Un muzeu umbrit

Construit pe un teren de 8 acri pe marginea Lacului Superior, pe dealurile Shyamala, Bharat Bhavan este abordat printr-un drum în pantă, mărginit de copaci. De la intrare, aproape că nu se vede nimic, privirea întâlnind direct întinderea cerului și a grădinii, lăsând doar o vagă sugestie a lacului. Vizitatorii muzeelor din India, obișnuiți să-și ridice privirea către muzee impunătoare, sunt surprinși de o non-clădire modestă, care coboară și îi face pe vizitatori să privească în jos. De la intrare, vizitatorului i se oferă posibilitatea fie să

This raises another possibility: if the museum is fundamentally a public institution, can its architecture be understood through the character of the place in which it is situated? More specifically, can the waterscape itself become part of this public institution, rather than simply forming a backdrop?

In this pursuit, Charles Correa proposed typological concepts for a modern museum for a sovereign India (Correa, 1999), which are better understood through Bharat Bhavan, in terms of how they are articulated through a specific place and its relationship with water.

Bhopal. The City and the Lake

The origin of Bhopal, the city of lakes, dates back to the 11th century, when Raja Bhoj founded it on the banks of the 'Bada Talab', the Upper Lake. King Bhoja constructed a dam to collect and preserve water, giving rise to the name 'Bhojapala'. Bhopal's undulating topography gave rise to multiple lakes, the major ones being the Upper and Lower Lakes. The 'Bada Talab' provided protection, irrigation, and other essential services, while shaping institutions and public spaces along its edge (Sobti, 1993). Therefore, in Bhopal, the lake is not merely a geographical edge against which architecture is placed. It is one of the conditions through which the city has historically been formed and experienced.

se plimbe prin grădinile-terasă, fie să coboare treptele spre curți. Actul coborârii devine important, deoarece lacul este introdus treptat în conștiința spațială a vizitatorului. Grădinile-terasă conduc printr-o succesiune de spații către Bahirang, cu priveliști ample asupra Lacului Superior din Bhopal. Lacul este întâlnit prin mișcare, diferențe de nivel, adieri, priveliști și momente de oprire. Aceste spații-grădină prind viață dimineața devreme și seara târziu, cu cupluri în vârstă și studenți de la universitățile locale, care se bucură de atmosferă sau stau lângă lac să privească apusul. Faleza devine, astfel, parte dintr-un ritual cotidian al utilizării, în care lacul este trăit prin staționare, plimbare, oprire și contemplare.

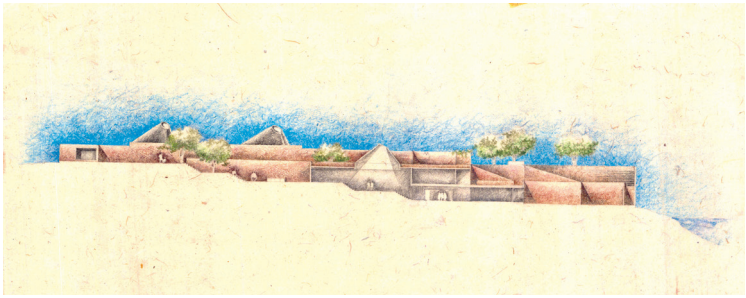
Spații-contrapunct. Ritmuri de concentrare și relaxare

Correa a observat că muzee precum Prado și Luvru găzduiau șiruri continue de săli, lipsite de zone în care vizitatorii să poată face o pauză și să reflecteze. Simțea nevoia unor „spații de relaxare" fără funcțiune prestabilită, în contrast cu „spațiile de concentrare" dedicate unei funcțiuni (Correa, 1999). Arhitectura lui Correa pentru climatul cald se concentrează pe spații „deschise către cer" și spații intermediare integrate firesc cu cele închise. În muzee, galeriile pentru concentrare erau complementare cu spațiile deschise către cer, pentru odihnă vizuală și contemplare. El le numea „spații-contrapunct", proiectând „locuri în umbră", care le permit vizitatorilor să se bucure de adierile proaspete ale aerului și de lumina schimbătoare (Correa, 1999). La Bharat Bhavan, aceste spații devin locuri pentru ochi și minte, unde informația poate fi procesată. Acestea creează momente în care vizitatorul nu doar „consumă" muzeul, ci îl locuiește, extinzând caracterul public dincolo de galerii, în spații unde publicul se poate opri, observa, conversa sau pur și simplu rămâne. În acest caz, ideea de „loc" devine mai importantă decât ideea de funcțiune.

Bharat Bhavan. A Museum in the Shade

Built on an 8-acre plot on the edge of the Upper Lake, on the Shyamala Hills, Bharat Bhavan is approached through an uphill road lined with trees. From the entrance, one almost sees nothing, looking directly at the expanse of sky and garden, leaving only a slight clue of the lake. Museum-goers of India, accustomed to lifting their heads to look at magnificent museums, are taken by surprise by a humble non-building that steps down and makes the visitors look down. From the entrance, the visitor is offered a choice either to take a stroll across the terrace gardens or take the steps and go down into the courtyards. The act of stepping down becomes important because the lake is gradually brought into the spatial consciousness of the visitor. The terrace gardens lead through a sequence of spaces to the Bahirang, with expanding views of Bhopal's Upper Lake. The lake is encountered through movement, changing levels, breezes, views, and pauses.

These garden spaces come to life in the early mornings and late evenings with old couples and students from local universities, visiting to enjoy the ambiance or sit by the lake and enjoy the sunset. The waterfront therefore forms part of an everyday ritual of occupation, where the lake is experienced through sitting, walking, pausing, and watching.

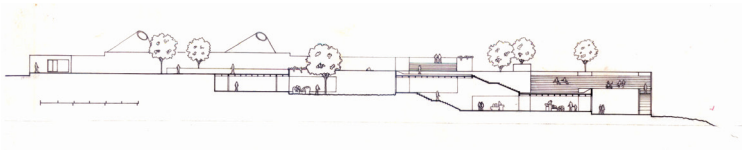
Copyright Charles Correa Associates, courtesy Charles Correa Foundation.
Drepturi de autor: Charles Correa Associates, prin amabilitatea Charles Correa Foundation.

Curțile și locul în umbră

Trei curți interconectate constituie nucleul proiectului. Ele devin „spații-contrapunct" pentru contemplare și un dispozitiv organizator, care orientează vizitatorul și îi ghidează mișcarea. Fântâna, copacul și gradenele articulează traseul ritualic, care începe de la drumul de acces și se termină în priveliștea lacului. Elementul esențial care rămâne în subtext este ***locul în umbră***, crucial în zonele subtropicale, unde soarele puternic obosește vizitatorii aflați în spații deschise și îi face să caute un loc de stat sau o pauză (Correa, 1999). Când cineva se oprește, o treaptă devine un scaun, un copac devine o acoperire, iar o curte devine un loc de staționat. Aceste spații devin locuri ale vieții publice cotidiene.

Traseul ritualic. Coloana pietonală și secvențe alternative

Correa identifică o altă problemă fundamentală în muzee populare: galeriile organizate înșiruit creează o secvență fixă a experienței muzeale. Ca răspuns, el creează un acces independent către fiecare galerie și propune un „traseu ritualic", anume o cale de circulație care traversează spațiile „contrapunctice", permițând multiple secvențe, alese de fiecare vizitator (Correa, 1999). În Bharat Bhavan, acest traseu nu este doar circulație între spații programatice. Este o succesiune prin curți, terase, locuri umbrite și, în cele din urmă, către lac. Aceste concepte tipologice interconectate răspund sitului și contextului urban prin mișcarea de la drum către priveliștea lacului.

Copyright Charles Correa Associates, courtesy Charles Correa Foundation.
Drepturi de autor: Charles Correa Associates, prin amabilitatea Charles Correa Foundation.

Contrapuntal Spaces. Patterns of Concentration and Relaxation

Correa observed that museums like the Prado and the Louvre were continuous rows of halls that lacked areas for visitors to pause and reflect. He felt a need for non-programmatic 'spaces for relaxation' amidst programmatic 'spaces of concentration' (Correa, 1999). Correa's architecture for the warm climate is centered on 'open-to-sky' and in-between spaces incorporated naturally with enclosed spaces. In museums, galleries for concentration were contrasted with open-to-sky spaces for visual rest and contemplation. He termed these 'Contrapuntal Spaces', creating 'places in the shade' that let visitors enjoy moving fresh air and changing light (Correa, 1999). In Bharat Bhavan, these spaces become places for the eye and mind to rest and process information. They create moments in which the visitor is no longer only consuming the museum, but inhabiting it, extending the public character beyond its galleries into spaces where one may pause, observe, converse, or simply remain. It is here that the idea of 'place' becomes more significant than the idea of program.

The Courtyards and the Place in the Shade

Three interconnected courtyards constitute the core of the project. They become 'contrapuntal' spaces for contemplation and an organizational device that orients the visitor and guides movement. The fountain, tree, and stair seats articulate the ritualistic pathway, beginning from the road to the lake view. The core feature that still lies in the subtext is the place in the shade, which becomes quite crucial in subtropical climatic zones, where the hot sun makes visitors in open space quite tired and makes them want to take a seat or just pause (Correa, 1999). When someone pauses, a stair becomes a seat, a tree

Faleza ca moment culminant

Multiple trasee și secvențe diferite conduc la o permutare de experiențe spațiale, culminând în final cu o terasă amplă cu vedere spre lac. Priveliștea lacului amintește locuitorilor din Bhopal, sau turiștilor, de sursa genezei și dezvoltării orașului. Devenind momentul culminant al parcursului prin clădire, proiectul funcționează ca un spațiu de faleză remarcabil, deoarece adesea faleza în sine devine un element atractiv pentru vizitatori. Aici, lacul devine parte a secvenței ritualice prin clădire și parte a vieții sociale cotidiene din jurul ei. Actul coborârii prin terase și curți stabilește treptat relația dintre muzeu, spațiul public și apă.

Un muzeu lângă apă

Bharat Bhavan demonstrează o schimbare fundamentală în muzeu ca tipologie: de la o instituție organizată în primul rând în jurul expunerii obiectelor la un loc public organizat în jurul experienței oamenilor și a locului. „Spațiile-contrapunct” și „traseul ritualic” ale lui Correa creează o arhitectură care le permite vizitatorilor să facă pauze, să rătăcească, să aleagă și să trăiască spațiul, extinzând muzeul în viața cotidiană a orașului. În Bhopal, acest caracter public este inseparabil de Lacul Superior.

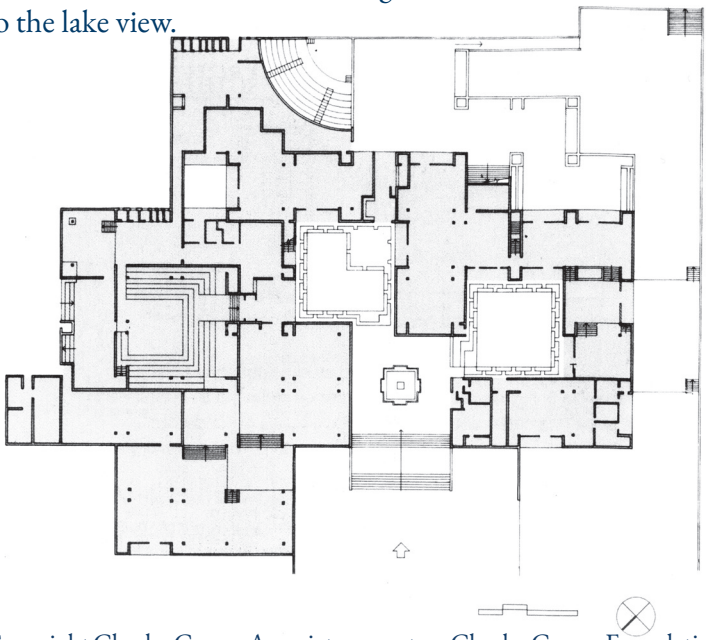
Terasele, curțile, locurile umbrite și faleza nu doar încadrează apa; ele permit lacului să devină parte a ritualului și a vieții sociale a instituției.

Muzeul devine astfel infrastructură civică — nu o instituție copleșitoare, separată de contextul său, ci un loc prin care orașul, oamenii și peisajul hidric pot fi trăite împreună.

becomes a canopy, and a courtyard becomes a place to remain. These spaces become places for everyday public life.

Ritualistic Pathway. Pedestrian Spine and Alternate Sequences

Correa identifies another fundamental problem in popular museums; the galleries strung along in a row in consequence create a fixed sequence of the museum experience. In response, he creates independent access to each gallery space and proposes a 'ritualistic pathway'—a circulation path running through the 'contrapuntal' spaces, allowing for multiple sequences as chosen by each visitor (Correa, 1999). In Bharat Bhavan, this pathway is not only circulation between programmatic spaces. It is a sequence through courtyards, terraces, shaded places, and finally toward the lake. These intertwined typological concepts respond to the site and urban context through movement from the road to the lake view.

Copyright Charles Correa Associates, courtesy Charles Correa Foundation.
Drepturi de autor: Charles Correa Associates, prin amabilitatea Charles Correa Foundation.

Referințe · References

Correa, C. (1999). *Museums: An alternate typology. Daedalus, 128*(3), 327–332.

Hendley, T. H. (1914). *Indian museums. Journal of Indian Art and Industry, (*125), 56.

Jain, J. (1991, September). *Metaphor of an Indian street. Architecture + Design*, 8(5), 39–43.

Singh, K. (2017). The museum is national. In S. Mathur & K. Singh (Eds.), *No touching, no spitting, no praying: The museum in South Asia* (pp. 107–131). Routledge.

Singh, K. (n.d.). *A public failure? Museums and audiences in India.* DocsLib.

Sobti, M., & Varkey, K. (1993). *Urban form and space in the Islamic city: A study of morphology and formal structures in the city of Bhopal* [Unpublished thesis]. CEPT University.

Thurston, E. (1896). *Administration report of the Government Central Museum for the year 1895–96.* Government of Madras, Department of Education.

The Waterfront as the Climax

Multiple pathways and different sequences lead to a permutation of multiple spatial experiences, finally culminating at a grand terrace with a view of the lake. The view of the lake reminds the people of Bhopal, or a tourist, of the source of the city's genesis and development. Becoming the climax feature of the journey through the building, the project serves as a great waterfront space, as often, by itself, the waterfront becomes an attractive feature for the audience to visit the complex.

Here, the waterfront becomes part of the ritualistic sequence through the building and part of the everyday social life around it.

The act of stepping down through the terraces and courtyards gradually establishes the relationship between museum, public space, and water.

A Museum by the Water

Bharat Bhavan demonstrates a fundamental shift in the museum as a typology: from an institution organized primarily around the display of objects to a public place organized around the experience of people and place. Correa's 'contrapuntal spaces' and 'ritualistic pathway' create an architecture that allows visitors to pause, wander, choose, and inhabit, extending the museum into the everyday life of the city.

In Bhopal, this publicness is inseparable from the Upper Lake. The terraces, courtyards, shaded places, and waterfront do not merely frame the water; they allow the lake to become part of the ritual and social life of the institution. The museum consequently becomes civic infrastructure—not an overwhelming institution standing apart from its surroundings, but a place through which the city, its people, and its waterscape can be experienced together.

Despre echipa volumului

Editori

Silvia Niculae este arhitectă interdisciplinară și membră a Consiliului Director al ArhiPera, ONG care dezvoltă soluții participative și sustenabile pentru comunități vulnerabile. Este doctorandă la UAUIM. Co-editoare a unor volume internaționale, practica îmbină arhitectura, cărțile (multe), scenografia, filmul și fotografia. Abordarea sa conectează responsabilitatea proiectantului cu bucuria de a învăța-făcând și experimentarea pe teren.

Cristia Chira, arhitect și lector universitar doctor la Facultatea de Arhitectură de Interior a UAUIM, studiază arhitectura efemeră și intervențiile sustenabile în spațiul public. Dezvoltă educația extracurriculară de arhitectură prin școli de vară și proiecte culturale cu studenții, precum ARCHY FEST și Școala de Vară Limanu, în dialog cu comunitățile.

Ruxandra Iana Runtag este artist vizual și manager cultural, cu o activitate de peste două decenii în fotografie, design grafic și publicitate, inclusiv ca director de creație. Din 2016 conduce Asociația Barză Viezure Mânz, dezvoltând Biblioteca Plaja de Carte, Cinema la malul mării, Școala de Vară Limanu și ARCHY FEST.

Editură

Elena Dinu este inginer, șef serviciu al Editurii universitare "Ion Mincu" de 24 de ani. Doctor în arhitectură cu aplicații în Dezvoltare Durabilă – Sit Patrimonial și un Master în Dezvoltare durabilă și Audit energetic, a participat ca specialist în multiple proiecte de cercetare pluri-disciplinară, combinând abilități de proiectare asistată de calculator, grafică de carte, desktop publishing, grafică publicitară.

About the book's team

Editori

Silvia Niculae is an interdisciplinary architect and board member of ArhiPera, an NGO developing participatory and sustainable solutions for vulnerable communities. She is a PhD candidate (UAUIM). Co-editor of international volumes, her practice spans architecture, book creation, art installations, scenography, film, and photography. Her attitude bridges the designer's responsibility with the joy of learning by doing and experimenting on site.

Cristia Chira, an architect and lecturer (PhD) at the Faculty of Interior Architecture, UAUIM, studies ephemeral architecture and sustainable interventions in public space. She develops extracurricular architectural education through summer schools and cultural projects with her students, such as ARCHY FEST and the Limanu Summer School, in dialogue with communities.

Ruxandra Iana Runtag is a visual artist and cultural manager with over two decades' experience in photography, graphic design and advertising, including as creative director. Since 2016 she has led Asociația Barză Viezure Mânz, developing Biblioteca Plaja de Carte, Cinema la malul mării, the Limanu Summer School and ARCHY FEST.

Publishing House

Elena Dinu is an engineer and Head of the "Ion Mincu" University Press, where she has worked for 24 years. She holds a PhD in Architecture, focused on Sustainable Development – Heritage Site, and a Master's degree in Sustainable Development and Energy Auditing. She has contributed to multidisciplinary research projects, combining expertise in CAD, book design, desktop publishing, and graphic design.

Designer copertă

Clara Gastelois este designer și ilustratoare braziliană, stabilită la Paris. Absolventă a Facultății de Design a Universității din São Paulo, activează în domeniile designului grafic, ilustrației și designului UX/UI. A creat „Ventania", un roman grafic despre prietenie și transformare, și a colaborat cu festivalul Formula Bula și Nova Escola.

Traducătoare

Maria Alexandra Irina studiază arhitectura în cadrul Universității de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" din București și este preocupată de felul în care arhitectura influențează viața de zi cu zi. Interesele ei includ analiza spațiilor, identitatea locurilor și procesele urbane, într-o abordare atentă, calmă și orientată spre înțelegerea contextului.

Ilustratoare

Mădălina Sandu este studentă la arhitectură (UAUIM), iar desenul a fost dintotdeauna modul său de a observa lumea și împrejurimile. Consideră că arhitectura și arta pornesc de la aceeași nevoie de a interpreta și comunica o semnificație. Parcursul său artistic îmbină desenul și pictura, oferindu-i libertatea de a explora idei și perspective personale.

Fotograf

Dragoș-Ștefan Dițu este student al Facultății de Arhitectură de Interior, secția de Design de Produs. Pasionat de reprezentarea vizuală multidisciplinară, Dragoș privește orice act creativ prin prisma procesului, nu doar a rezultatului final.

Autoare

Elina Alatalo este arhitectă și cercetătoare doctorală în politici de mediu la Universitatea din Tampere, Finlanda. Este specializată în dezvoltarea de experimente participative cu cetățenii, precum construirea unei saune comunitare. Este cofondatoare a colectivului Insurgent Spatial Practices, care explorează cunoașterea produsă de culturile alternative urbane prin metode artistice precum filmul, poezia și dansul.

Cover designer

Clara Gastelois is a Brazilian designer and illustrator based in Paris. A University of São Paulo design graduate, she works across graphic design, illustration, and UX/UI design. She created Ventania, a graphic novel about friendship and change, and has collaborated with the Formula Bula festival and Nova Escol

Translator

Maria Alexandra Irina studies at the "Ion Mincu" University of Architecture and Urbanism in Bucharest and is interested in the ways architecture shapes everyday life. Her interests include spatial analysis, place identity, and urban processes, approached with attentiveness, calm, and a focus on understanding context.

Illustrator

Mădălina Sandu is an architecture student (UAUIM), for whom drawing has always been a means of observing the world and her surroundings. She considers architecture and art to stem from a shared need to interpret and communicate meaning. Her artistic practice combines drawing and painting, allowing her to explore personal ideas and perspectives.

Photographer

Dragoș-Ștefan Dițu is a student at the Faculty of Interior Architecture, department of Product Design. Passionate about multidisciplinary visual representation, Dragoș approaches every creative act through the lens of process rather than final outcome.

Author

Elina Alatalo is an architect and doctoral researcher in Environmental Policy of Tampere University, Finland. She is specialized in creating experiments with citizens such as building a community sauna. She has co-founded the Insurgent Spatial Practices -collective that explores the valuable knowledge that alternative cultures develop in cities, often through arts-based methods such as film, poetry or dance.

Șerban Barbu este antropolog. A participat la proiecte de cercetare etnografică a patrimoniului (i)material din Chilia Veche, Periprava și Limanu.

Justin Baroncea este arhitect; face proiecte despre: bricolaj, confecționarea materialelor reciclate, asamblarea componentelor recuperate, repararea mobilierului și componentelor reciclate ale acestuia, instalații sonore construite din materiale neconvenționale (în care intervin DJ sau muzicieni), jucării realizate din imprimante, scanere și componente de computer, expoziții pe teme de recuperări, sunet, lumină - construcții la granița dintre design, bricolaj și/sau meșteșug, scenarii de benzi desenate.

Maria Gabriela Grigore este absolventă a Manchester School of Architecture, cu experiență academică la Politecnico di Milano în releveu și restaurare. Interesele sale vizează reutilizarea clădirilor existente, modul în care spațiile sunt adaptate de utilizatori în timp și felul în care memoria construită poate ghida intervenții contemporane specifice locului.

Mihaela Cecilia Lazăr este arhitectă, lector universitar și doctor în arhitectură la UAUIM, unde conduce Departamentul Proiectare de Interior și Design. Activitatea sa intersectează arhitectura de interior, patrimoniul vernacular, cercetarea aplicată și educația, explorând materialele, tehnicile locale și memoria locului prin proiecte culturale și interdisciplinare.

Juan Carlos Loyo este artist, arhitect, designer și conservator, care lucrează cu materiale naturale și tehnici vernaculare pentru a dezvolta soluții sustenabile prin procese participative în teritorii rurale. Tranziționează liber între practicile sale pentru a răspunde diferitelor contexte. Locuiește în Deșertul Sonora, într-o mică comunitate pescărească de 14 locuitori.

Șerban Barbu is an anthropologist. He has participated in ethnographic research projects on the (im)material heritage of Chilia Veche, Periprava, and Limanu.

Justin Baroncea is an architect. He creates projects related to: public space, museums, landscape design, urban acupuncture, bricolage, recycled materials confections, retrieved components assemblage, fixing furniture and recycled furniture components, sound installations (built out of unconventional materials, in which DJs or musicians interfere) toys made out of printers, scanners and computer components, exhibitions on bricolage, sound and light - construction on the edge between architecture, design, DIY and/or craft, comic book scripts.

Maria Gabriela Grigore is a Manchester School of Architecture graduate, with academic experience at Politecnico di Milano in measured survey and restoration. Her interests focus on adaptive reuse, the relationship between design intent and lived use, and how built memory can inform contemporary, site-specific interventions.

Mihaela Cecilia Lazăr is an architect, university lecturer, and PhD in architecture at UAUIM, where she heads the Department of Interior Architecture and Design. Her work intersects interior architecture, vernacular heritage, applied research, and education, exploring materials, local techniques, and the memory of place through cultural and interdisciplinary projects.

Juan Carlos Loyo is an artist, architect, designer and conservationist, who works with natural materials and vernacular techniques to put forth sustainable solutions through participatory processes in rural territories. He oscillates freely between his practices in order to respond to different contexts. He lives in the Desert of Sonora, in a small fishing coast, of a population of 14 people.

Cristian Matei este arhitect de interior și artist de instalații, explorând arhitectura ca mediu social. Format în sociologie și design interior, practica sa privilegiază intervențiile urbane la scară mică – obiecte kinetice, structuri temporare și mobilier urban – care activează spațiul public prin lumină, mișcare și materialitate.

Avaneesh Nataraja este arhitect și cercetător indian, masterand în arhitectură (M.Arch) la Carnegie Mellon University. Practica sa investighează relațiile dintre arhitectură, materialitate, viața publică și condițiile de mediu, prin experiențe în India, Tanzania și Statele Unite. Cercetarea sa combină analiza spațială, experimentarea materială și abordări critice ale practicii arhitecturale contemporane.

Teodora-Cristina Olteanu este designer de interior, cu formare interdisciplinară în design, arhitectură și științe juridice. Studiile la UAUIM și mobilitatea Erasmus la New Design University susțin un parcurs axat pe patrimoniu, cercetare, comunicare vizuală, educație culturală, conservare și proiecte academice internaționale și colaborări interdisciplinare.

Mihai Moga-Paler este arhitect și cvasi-artist multidisciplinar autodidact, având la activ multe colaborări, participări și preocupări. În timpul liber își construiește o arhivă personală de fotografie, mixează viniluri, produce muzică, scrie poezie, proză scurtă și lucrează la primul său roman. Locuiește din ce în ce mai off-grid în Amsterdam.

Cristian Matei is an interior architect and installation artist exploring architecture as social medium. Trained in sociology and interior design, the practice favors small-scale urban acupuncture—kinetic objects, temporary structures, urban furniture—that activate public space through light, movement, and materiality, prompting collective interaction, gathering, and spontaneous social exchange within shared environments.

Avaneesh Nataraja is an Indian architect and researcher pursuing an M.Arch at Carnegie Mellon University. His work examines the relationships between architecture, materiality, public life, and environmental conditions, informed by experience across India, Tanzania, and the United States. His research combines spatial investigation, material experimentation, and critical approaches to contemporary architectural practice.

Teodora-Cristina Olteanu is an interior designer with an interdisciplinary background in design, architecture, and legal studies. Her education at Ion Mincu University of Architecture and Urbanism and Erasmus mobility at New Design University support a practice focused on heritage, research, visual communication, cultural education, conservation, and international academic projects worldwide.

Mihai Moga-Paler is an architect and self-taught multidisciplinary quasi-artist, with an ample roster of collaborations, participations, and preoccupations. In his free time, he builds a personal photography archive, mixes vinyl records, produces music, writes poetry, short prose and works on his first novel. He lives increasingly off-grid in Amsterdam.

Autori

Nour Abi Rached este arhitectă stabilită la Paris, originară din Batroun, Liban, și absolventă a ENSAPLV (DE/HMONP). A colaborat cu birouri precum Ateliers Jean Nouvel și lucrează în prezent la Belvedere Architecture. Practica sa explorează arhitectura informală, dinamica socio-spațială și proiectarea participativă, prin cercetări asupra pieților din Tripoli și expoziții dedicate prezenței femeilor în spațiul public.

Adrian Rădulescu este doctorand în sociologie, cu formare în antropologie și ingineria calculatoarelor. Cercetează transformările socio-economice și istorice, memoria locală, mobilitatea populațiilor și relația dintre comunități și spațiu. Este interesat de metode mixte, instrumente digitale și cercetare de teren, inclusiv asupra patrimoniului, turismului și dezvoltării imobiliare.

Teodor Sarighioleanu este absolvent al Universității de arhitectură și Urbanism Ion Mincu, București, originar din Dobrogea, România. Studiile sale centrează perspective decoloniale asupra arhitecturii și dezvoltării orașelor, pentru a analiza critic narațiunile main-stream care au modelat estul Europei și peninsula Balcanică.

Xhenis Shehu este cercetătoare și expertă în științe politice cu un doctorat în teorie politică feministă.

Fotograf

Lorin Constantin Niculae este conferențiar doctor arhitect la UAUIM, fondator și președinte al Asociației Arhipera și fondator al biroului Archos2002. Doctor în arhitectură, cercetează arhitectura socială participativă și specificul local. Este autor și coautor de ghiduri, publicații și proiecte educaționale dedicate arhitecturii și dezvoltării comunitare. Din 2018, este columnist al rubricii „Urbe-n vorbe”, Dilema Veche.

Authors

Nour Abi Rached is a Paris-based architect originally from Batroun, Lebanon, and a graduate of ENSAPLV (DE/HMONP). She has collaborated with practices including Ateliers Jean Nouvel and currently works at Belvedere Architecture. Her practice explores informal architecture, socio-spatial dynamics, and participatory design, notably through her master's thesis on Tripoli's markets and exhibitions on women's presence in public spaces.

Adrian Rădulescu is currently a PhD student in Sociology, with a background in anthropology and computer engineering. His research examines socio-economic and historical transformations, local memory, population mobility, and relationships between communities and space. He is interested in mixed methods, digital tools, fieldwork, heritage, tourism, and real estate development.

Teodor Sarighioleanu is a graduate of the Ion Mincu University of Architecture and Urbanism in Bucharest. Coming from the Dobrogea region of Romania, his studies focus on decolonial perspectives regarding architecture and urban development, aiming to critically analyze the mainstream narratives that have shaped Eastern Europe and the Balkan Peninsula.

Xhenis Shehu is a researcher and political scientist with a PhD in feminist political theory.

Photographer

Lorin Constantin Niculae is an Associate Professor and architect at UAUIM, founder and president of the Arhipera Association, and founder of Archos2002. He holds a PhD in architecture and researches participatory social architecture and local identity. He is an author and co-author of guides, publications, and educational projects dedicated to architecture and community development. Since 2018, he has been a columnist for "Urbe-n vorbe" in *Dilema Veche*.

PROIECT CO-FINANȚAT DE:

Acest volum a fost realizat în cadrul proiectului „Școala de Vară Limanu 2026. Patrimoniu multicultural la limită” derulat de Asociația Barză Viezure Mânz, co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național. Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.

Școala de vară de la Limanu 2.0
Limanu International Summer School 2.0

Îndrumători / Tutors: lect. dr. arh. int. Mihaela Lazăr, lect. dr. arh. Justin Baroncea, drd. arh. int. Cristian Matei, lect. dr. arh. int. Dan Adrian Ionescu, antropolog Șerban Barbu, drd. dsg. Simina Filat, lect. dr. arh. Emil Ivănescu, drd. arh. Silvia Niculae, arh. int. Irina Purdă, arh. Adina Anghel și invitata noastră din Finlanda, arh. Elina Alatalo.

Studenți și participanți / Students and participants: stud. arh. int. Miruna Florentina Bucur, stud. arh. int. Teodora Cristina Olteanu, stud. arh. int. Gabriel-Valentin Balauru, stud. arh. int. Bianca-Theodora Roman, stud. arh. int. Stanca-Maria Zamfirescu, stud. arh. int. Dragoș-Ștefan Dițu, stud. arh. int. Flavia Gomoescu, stud. arh. int. Cleopatra Gudac, stud. arh. int. Filip-Cristian Jilăveanu, arh. int. Antonio Cristea, stud. arh. int. Ilinca Petrescu, stud. arh. int. Damian Bratu, stud. arh. int. Irina Bădescu, stud. arh. int. Diana Andreea Oprea, antropolog Fabian Leiba, antropolog Raluca Andreea Dudulea, antropolog Valentin Domșa, antropolog Livia Maria Oța, antropolog Adrian Rădulescu, jurnalist Ingrid Ștefan.

Parteneri / Partners: Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” București, Primăria Comunei Limanu, Școala Gimnazială nr. 1 Limanu, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București, Institutul Național al Patrimoniului, Ordinul Arhitecților din România – Filiala Teritorială București, Uniunea Arhitecților din România, Asociația Arhipera, SG Studio (Zeppelin), Uniunea Democrată a Tătarilor Turco-Musulmani din România.

Sponsori / Sponsors: Holver, Xella.

Proiect derulat de Asociația Barză Viezure Mânz, coordonat de lect. dr. arh. Cristia Chira și Anda Runtag, președinte BVM. / Project carried out by the Barză Viezure Mânz Association, coordinated by architect and lecturer Dr. Cristia Chira and Anda Runtag, President of BVM.

Proiect co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.
Project co-funded by the National Cultural Fund Administration.